

Delavska enotnost

Glasiło Zveze sindikatov Slovenije

V. d. glavnega urednika Franček Kavčič
V. d. odgovornega urednika Marjan Horvat

Ljubljana, 9. junija 1989
številka 22, letnik 48, cena 4000 dinarjev

Že spet vas hočejo udariti po žepu

Markovičeva vlada se je lotila »čiščenja« določil nekaterih sistemskih zakonov. Med njimi sta tudi tista o računovodstvu in zakon o finančnem poslovanju. V prvem predlogu za spremembo dela vlada isto napako kot vsi tisti pragmatiki v jugoslovanski družbi, ki ne vidijo dalj od svojega nosu. Zakaj gre? Ko po eni strani vsi govorimo o velikih potrebah po dodatnem izpopolnjevanju delavcev, po nabiranju novih znanj tudi z izobraževanjem zaposlenih, kar mora postati del poslovne politike, pa predlog za spremembe zakona teh stroškov ne priznava za materialne stroške, temveč jih uvršča med one, ki naj bi jih pokrivali iz sredstev skupne porabe delavcev. Sindikati so proti predlagani rešitvi, skupščinski mlini pa bodo pritrčili sindikatom ali pa vladi, ki hoče težko pridobljeno pravico v preteklosti odpraviti.

Še hujša »novost« pa je predlagana sprememba zakona o finančnem poslovanju. Z njo hoče vlada uvrstiti bruto osebne dohodke po prednosti s sedanjega četrtega mesta nekam niže, ne le za obveznosti iz dolžniško upniških razmerij, kreditnih razmerij, temveč celo za obveznosti do države in obveznostmi do vračil in nadomestil za gospodarjenje z združenimi sredstvi. **Sindikati zahtevajo, da v primeru nelikvidnosti podjetij ostanejo izplačila za bruto osebne dohodke za živo delo na četrtem mestu, skupaj z obveznostmi iz prometa blaga in storitev in obveznostmi za posojila.** Obveznosti za carine in carinske dajatve, obveznosti za vračilo vloženi združenih sredstev in nadomestila za gospodarjenje z vloženi sredstvi pa je treba uvrstiti za bruto osebnimi dohodki iz živega dela.

Neverjetno cinično je od avtorjev sprememb in tistih, ki jih podpirajo tudi v odborih republiške in zvezne skupščine, da hočejo najprej poskrbeti za državno blagajno (carine) in za delitev dobička, šele potlej za plačilo živega dela. Celo kapitalist najprej izplača osebne dohodke, ker jih obravnava, kot strošek proizvodnje in šele potlej se ubada z višino dobička. Pri nas bi potemtakem nadomestila za gospodarjenje z vloženi sredstvi, kar je neke vrste dobiček podjetij, ki vlagajo v proizvodnjo in poslovanje imela prednost pred normalnimi plačami. Kaj drugega je to kot ponovni udarec po že tako in tako praznem delavčevem žepu.

Marjan Horvat

Iz vsebine:

**Socialna politika
in gospodarska
prenova
TRG PIŠE
SINDIKATU
NOVO VLOGO**

stran 3

• Zvezna vlada spreminja Mikuličev zakon o podjetjih. Očitno hoče povsem presekat z dogovorno ekonomijo. Toda ali sindikati vedo, kako po novem deliti plače, kaj se skriva za njihovimi zahtevami po ekonomskih plačah in kaj v zahtevi po najnižjem osebnem dohodku...

Nekatere projekcije prihodnjega ravnanja na področju sindikalne politike sin-

dikatov so medle. Da ali ne? O vsem tem se bo bržkone potrebno še pogovoriti. Začenjamo javno obravnavo o delavčevem položaju v tej družbi. Že prihodnji teden bomo o tokratnem pisanju o zakonu o podjetjih, o delitvi in socialni politiki, kritično razčlenili vse, kar nam ponujajo v zvezni administraciji (prav zanimivo je, kaj misli o tem slovenska!) pri urejanju delovnih razmerij.

Sindikati, kdo ti brani...

Vse kaže, da bodo spremembe slovenske ustave sprejete v predvidenih rokih, kljub različnim mnenjem in vrsti zahtev po spremembah, ki bi bile napisane v duhu nove ustave. Na ta prvi voz poskuša med voznjo vstopiti tudi sindikat, ki za svoje preobnavljanje iz družbenopolitične v delavsko organizacijo potrebuje tudi drugačen ustavni položaj. Kot kažejo razprave in predlogi sindikalnih strokovnih teles bo predsedstvo RS ZSS zahtevalo nekaj novih ustavnih dopolnil. V temeljnih načelih ustave SR Slovenije naj bi bilo zapisano, da so sindikati neodvisne organizacije, v katere se združujejo delavci, ki bi skupaj varovali pravice iz dela oziroma delovnega razmerja. Noben zakon ne bi smel omejevati sindikalnega delovanja, zakoni tudi ne bi smeli več določati sindikalnih nalog. Sindikati kot delavske organizacije naj bi z ustavo pridobili pravico, da enakopravno, na podlagi pogajanj in partnerstva, sklepajo kolektivne pogodbe z asociacijami gospodarskih subjektov in državnimi organi. V kolektivnih pogodbah bi seveda opredelili podlage za sklepanje delovnih razmerij in za uveljavljanje pravic iz dela. Ta sindikalna zahteva izvira iz prehoda v podjetniško tržno gospodarstvo in naj bi nadomestila sedanje za delavce neučinkovite družbene dogovore in samoupravne sporazume, s katerimi sindikat skupaj z drugimi partnerji uravnava zlasti področje delitve osebnih dohodkov.

Ob pravici delavcev do stavke, ki je že vgrajena v ustavno dopolnila, so ti sindikalni predlogi v bistvu obnovitev tradicionalne vloge sindikata, kot jo imajo sindikati po svetu. Danes je težko reči, ali bodo sindikalni predlogi prodrli že v prvo fazo ustavnih sprememb. Ne glede na to pa je še bolj pomembno, da sindikat takoj začne delovati skladno s temi predlogi. Ne gre le za stavke, v katerih zdaj nastajajo dokaj življenjska pravila ravnanja, veliko pomembnejše je področje plač, na katerem mora sindikat med drugim ponuditi tudi novo strategijo obrambe delavcev pred vedno večjo inflacijo. Bistveno je, da sindikat ne čaka na spremembe političnega sistema, na prenovo zveze komunistov in socialistične zveze, temveč sam sebe postavi tako, da ga bodo morali upoštevati vsi drugi dejavniki, ko bo šlo za ekonomske, socialne in tudi politične pravice delavcev.

Franček Kavčič

V minulem tednu je bila na obisku pri jugoslovanskih in slovenskih kovinarjih delegacija finskega sindikata. Po torkovem pogovoru s predsednikom RS ZSS, Mihom Ravnikom in njegovimi sodelavci so obiskali še Železarno Jesenice in Tomos v Kopru.

Cena obroka med delom maja letos

Po modelu za računanje iz strokovnih podlag (Knjižnica sindikati št. 58/83) je veljal

normiran obrok med delom po povprečnih cenah v Sloveniji maja 1989:

Vrsta obroka glede na težavnost dela	Materialni stroški	Cena v din. Vključno z režijo za pripravo.		
		60%	80%	100%
na dan				
I. lahko (2100 KJ)	4.400	7.040	7.920	8.800
II. srednje (3140 KJ)	5.200	8.320	9.360	10.400
III. težko (3780 KJ)	6.200	9.920	11.160	12.400
IV. zelo težko (4620 KJ)	7.100	11.360	12.780	14.200
na mesec				
I.	96.800	154.880	174.240	193.600
II.	114.400	183.040	205.920	228.800
III.	136.400	218.240	245.520	272.800
IV.	156.200	249.920	281.160	312.400

V skladu s sindikalno listo in stališči odbora podpisnikov družbenega dogovora o dohodku (Uradni list SRS, št. 8/89) je v drugem četrtletju letos najvišji regres za prehrano med delom 15% povprečnega osebnega dohodka delavcev v gospodarstvu SRS od januarja do marca 1989. To je po podatkih republiškega zavoda za statistiko 15%

od 1.840.213 dinarjev ali 276.032 dinarjev.

Primerjava kaže, da aprila regres ni zadostoval za pokritje ekonomske cene normalnega obroka za delavca, ki opravlja zelo težko delo takrat, ko se pripravljata hrana z 80 in 100-odstotnim režijskim pribitkom na stroške živil.

venija in Hrvaška. Od tu tudi srbsko nasprotovanje skupnosti Alpe-Jadran.

Zato vsi odzivi, ki so iz Slovenije sledili na Miloševićeve izjave, prav gotovo niso produktivni. Kar neumno postaja že besedno odgovarjanje, branjenje in pojasnjevanje vsakega izzivanja iz Srbije. Ni treba kar molčati. Prav nasprotno: s konkretnimi dejanji je potrebno dokazovati prepričanost v pravo pot sprejete usmeritve. Seveda morajo biti rezultati pri tem veliko bolj oprijemljivi, kot je »lov na muhe«, je zapisal Dnevnik.

Veliko tveganje države

Dušan Sekulić v zvezi s predlogom za razpis ljudskega posojila v Srbiji predlaga, da naj bi bilo delo komisije, države in partije mobilizacija državljanov za vpis posojila, odločitev o tem, kam naj se vložijo denar, pa naj bi bila stvar teh državljanov. Mar ne bi bilo bolje, tako za Srbijo kot tudi za ljudi, če bi to posojilo vložili kot akcionarji? S tem bi se Srbija rešila obveznosti vračanja denarja, ker je vlagatelj v tem primeru trajno lastnik akcije, ki jo lahko vnoveči, če želi. Sekulić predlaga kompromis: Odbor ali komisija naj bi ob skupščinski verifikaciji ponudila objekte za investiranje, posojilodajalci pa bi se sami odločili, v kaj bodo vložili denar.

Če pa bo posojilo realizirano kot zbiranje ljudskega denarja in njegovo distribuiranje, bo to zopet neke vrste voluntarizem, ki nas je doslej že veliko stal, piše Borba.

Teden solidarnosti

Prvi teden v juniju je že vrsto let namenjen solidarnosti ob naravnih nesrečah. Zanj so se republike in pokrajini dogovorile že leta 1974, prvotni namen je bil zbiranje denarja s priložnostnimi poštnimi znamkami in doplačilnimi vstopnicami za kulturne, športne in druge prireditve ter vozovnicami v notranjem prometu.

Koordinacijski odbor za uveljavljanje in razvijanje socialistične solidarnosti pri predsedstvu RK SZDK skuša izrabiti teden solidarnosti v Sloveniji vsako leto za opozarjanje na najaktualnejša vprašanja v sistemu solidarnosti in predvsem za čim boljše obveščanje javnosti o porabi sredstev, ki jih delovni ljudje namenjujejo od julijskih osebnih dohodkov in delovne organizacije iz celotnega dohodka.

Ob tednu solidarnosti je bilo v Sloveniji precej akcij, začelo pa se je že 2. junija s priložnostno potujočo razstavo o sanaciji in obnovi partizanske bolnišnice Franja. Tri dni kasneje je koordinacijski odbor sklical posvet z občinskimi konferencami SZDL na temo »Uresničevanje sistema solidarnosti v občinah«, na katerem so podrobneje preučili vprašanja in pobude za sistemsko izpolnitev sistema solidarnosti ter uveljavljanje novega družbenega dogovora o načinu uporabe in upravljanja s sredstvi solidarnosti v občinah. V Kranju še vedno traja 17. sejem opreme in sredstev za civilno zaščito; izšla je 3. številka Ujme, edine strokovne revije pri nas za varstvo pred naravnimi nesrečami, Rdeči križ pa je pripravil vrsto tradicionalnih akcij.

Izjava

Trg Tienanmen ne bo nikoli več trg nebeskega miru.

Je trg usode in izgubljenih iluzij. Na njem so v imenu ideološkega ekskluzivizma preprečili biti drugim in drugačnim, odvzeli človeku dostojanstvo njegove osebe, svobodo njegovega mišljenja, vrednost njegovega življenja.

V imenu uničevalnega nasilja, ki naj bi uresničil in vzpostavil ravnotežje strahu so bili ubiti tisoči.

V imenu absolutne pravice do nedeljene in nedeljive oblasti so morale biti besede svoboda in demokracija, katerih možnost se je začela naznanjati, pokopane in pobite.

Pobite z najenostavnejšo pa najkrutejšo obliko oblasti, terorjem in orožjem, z vojaki in sovraštvom, z norostjo in brezupom.

Človeško življenje je enkrat in nič več.

Zato tudi slovenski socialisti, kot vsa demokracijska javnost, ob brutalnem pokolu, ob množični usmrtitvi, ne smemo molčati pa čeprav bi bil molk in tišina sveta najstarejša obsodba blaznosti kitajskih oblastnikov.

Zaradi prepričanja o svojski človeškosti obsojamo politiko avtoritarnosti, reda, discipline, ideološkega narcisizma in terorja. Obsojamo ne samo zaradi usmrtitev v Pekingu, temveč tudi zaradi spomina na podobne dogodke v državah socializma pa tudi zato, ker razumemo socializem kot individualistično in ne kolektivistično idejo, kompleksno in ne monolitno, decentralizirano in ne centralizirano, heterogeno in ne homogeno, umetniško in ne nasilno idejo.

Vemo, da nihče in nikakšna politika ne poseduje resnice v imenu katere more in sme odvzeti človeku njegovo življenje.

Prosimo, da se z enominutnim molkom spomnimo žrtev na kitajskem trgu Tienanmen.

Predsedstvo RK SZDL Slovenije

Povzemamo

Kongres detitoizacije?

Kaj bo ostalo nedotakljivega od javnega lika Josipa Broza Tita po prihodnjem redno-izrednem kongresu ZKJ, sprašuje komentator Aleksandar Tijanić. Ugotavlja, da osebno ne bo presenečen, če bo kongres dobil oznako začetka procesa detitoizacije. Še manj bi ga presenetile razlage, da bo to nujen pogoj za dejansko demokratizacijo, in pojasnila, da vsako odstopanje od Tita kot celote predstavlja konec Jugoslavije, kakršno smo poznali in ki se je z nostalgijo mnogi še danes spominjajo.

Bodimo odkriti, Tito je živel in vladal predolgo, da ne bi storil tudi večjih in manjših napak. Da pa bi o tem spregovoril racionalno in da bi taka razprava koristila dejanski demokratizaciji in nepristranski oceni njegove osebnosti in dela, morajo biti izpolnjeni nekateri pogoji: v državi bi moralo vladati mirno in konstruktivno politično razpoloženje, odpri bi bilo treba vse tajne predale s političnimi arhivi v državi in v tujini, zato da bi lahko ocenili, kaj je Tito v prelomnih trenutkih govoril in počel, in tretjič, zahteve po taki oceni morajo iskreno temeljiti samo na poskusu razmejitve s tistim delom domačih dogem, ki so nas obremenjevale, in na nobeni drugi spekulaciji. Kdo pa lahko trdi, da danes obstaja eden od teh treh pogojev, sprašuje Tijanić v Nedeljni Dalmaciji.

Lovci na muhe

Če poskušamo ugotoviti, kaj je v ozadju taktike Slobodana Miloševića ob njegovem nastopu v novosadskem Jugoalatu, si moramo pomagati z dr. Brankom Horvatom, ki trdi, da Srbija v sedanjem trenutku potrebuje med drugim svoje notranje (Kosovo) in zunanje sovražnike (Slovenija in Hrvaška), ugotavlja v komentarju Miran Kump. Le tako lahko preusmeri razmišljanje ljudi od vsakdanjih tegob. Milošević namreč še vedno velikopotezno napoveduje »med in mleko«.

Toda srbsko gospodarstvo je zaradi dediščine »stare« političnogospodarske sestave ostalo brez akumulacije, izgube pa že žrejo »svoje noge«. In obljub ni mogoče izpolniti.

Srbsko gospodarstvo potrebuje nov kapital. Javna posojila so kljub vsemu »blišču« premalo, tuja pa draga. Treba je poiskati kar se da cenen vir in to je – zvezna vreča. Vanjo največ daje tisti, ki največ ustvarja – iz nje pa največ jemlje tisti, ki ima moč vpliva. Nenadzorovano moč nad prerazdeljevanjem družbenega dohodka pa omogoča le centralistična ureditev. Milošević z oživljanjem srbskega gospodarstva nedvomno misli resno, tako kot v svoji viziji Srbije želi sodelovati z Evropo. Verjetno pa si ravno zaradi gospodarskega položaja v Evropi tega še ne upa. Da pa v tej tekmi ne bi znotraj države še bolj zaostala, tudi drugim ne dovoli tega sodelovanja. Vemo pa, da v tem povezovanju prednjačita Slo-

Predlog za novi zakon o podjetjih

VELIK KORAK NAPREJ

Zakon o podjetjih, ki ga je še tik pred odstopom oblikovala Mikuličeva vlada in po hitrem postopku sprejela skupščina SFRJ, se še ni dodobra ohladil, ko so delegati dobili na vpogled že novi predlog za spremembe in dopolnitve zakona o podjetjih. Kot piše v obrazložitvi sprememb in dopolnitev, je njihov cilj »doseči jasen pravni režim lastnine v podjetju oziroma enoten pravni režim premoženja«.

To je vsekakor res. Res pa je še marsikaj drugega; predvsem to, da je Marković docela radikaliziral Mikuličeve poglede na normativni del novega jugoslovanskega podjetništva. To pa pomeni, da si je prizadeval in, sodeč po predlaganih spremembah, tudi uspel, očistil Mikuličev zakon o podjetjih vseh tistih balastov dogovorne ekonomije, ki jim je uspelo zasidri ideje utopičnega socializma tudi v gospodarstvo. Gre po svoje za logično dejanje, saj je Marković stopil na čelo vlade v drugačnih okoliščinah kot Mikulič, ki ga ne silijo v kompromise rešitve, kot se jih je šel nekdanji predsednik vlade. Seveda pa pri tem zelo pomembnem opravilu ne gre prezreti tudi vprašanja, koliko se

v teh rečeh razlikujejo tudi njihovi osebni pogledi.

O tem več kot zgovorno priča že sprememba prvega člena zakona, v katerem ni več niti besedice o kakšni delovni organizaciji, ki naj bi se »ustanovila in poslovala kot podjetje«, temveč se na ta člen v novi in sčiščeni verziji lepo začne s podjetjem kot pravno osebo, »ki opravlja gospodarsko dejavnost zaradi pridobivanja dohodka oziroma ustvarjanja dobička s prodajo proizvodov in storitev na trgu«. Po tem že prvem zakonskem določilu bi torej morala postati še takšnemu političnemu zaslepljencu jasno, kaj je pravzaprav podjetje, zakaj se ga ustanovi in kje se reže njegov kruh. Kako lahko po vsem tem posamezni partijski šefi, ki se imajo sicer celo za največje reformiste še vedno trobijo, da s svojimi partijskimi celicami ne mislijo zapuščati podjetij, je seveda drugo vprašanje. Tembolj, ker se mora ob zgornji definiciji podjetja vsak, kolikokoli toliko zdrav človek vprašati, kaj bi partija ali katera koli druga stranka, razen seveda sindikata kot razredne in interesne organizacije delavcev, sploh počejala na proizvodnem področju.

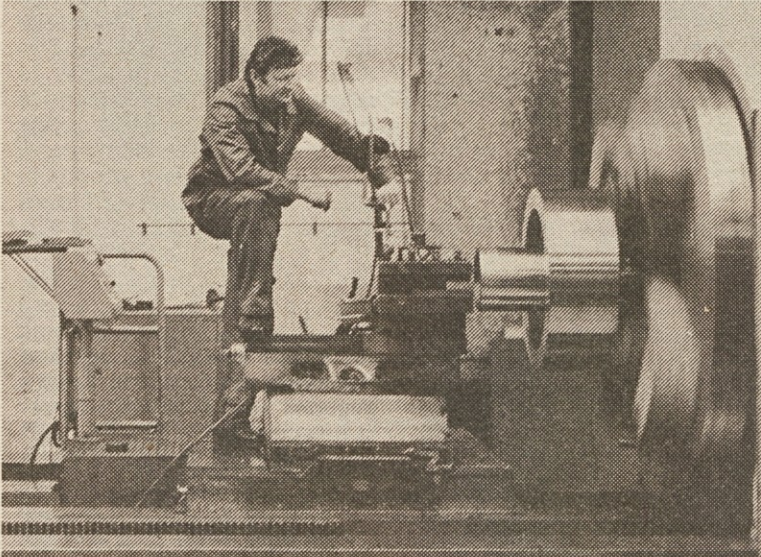
Če odmislimo te in podobne dileme, ki, kot smo ugotovili, niso nikakršne dileme več, potem nam še vedno ostane osrednje vprašanje: ali je Marković z omenjenimi »spremembami in dopolnitvami« vendarle storil korak naprej pri definiranju sicer povsem nedefiniranega (pravno, ekonomsko...) pojma družbene lastnine, ki ga teorija prišteva med ideološke konstrukte, praksa pa to definicijo

z vso katastrofalno nazornostjo potrjuje? Če vemo, da je prav družbena lastnina eden tistih poglavitnih temeljev, na katerem je slonel projekt samoupravnega socializma in da je takšna družbena lastnina nezdržljiva z uvajanjem podjetništva, potem je zelo hitro jasno, za kako pomembno vprašanje gre. Tega se očitno zaveda tudi Marovičeva vlada, ki s temi »spremembami in dopolnitvami zakona o podjetjih« poskuša brez velikega pompa in ideoloških komisij zdaj skozi stranska vrata spraviti del tistega, kar Mikulič (verjetno tudi zaradi svojih ideoloških blokad) ni uspelo skozi glavna. V prid takšnemu razmišljanju več kot zgovorno pritrjuje ta 19. in 20. člen predloga za novi

zakon, ki naj bi ga prav tako kot vse druge sprejeli po hitrem postopku, in ki »omogočata družbenemu podjetju, tudi ko posluje samo s sredstvi v družbeni lasti, da se ustanovi v kaki izmed oblik, ki so predvidene za mešano podjetje, oziroma da se lahko ustanovi kot delniška družba in družba z omejeno odgovornostjo«. Nekateri so prepričani, da je poglavitni cilj sprememb zakona prav »pospešiti preoblikovanje družbenih sredstev v državni kapital in ustanavljanje podjetij brez anonimnega kapitala, s čimer naj bi bilo omogočeno tudi njegovo hitrejše kroženje«.

Seveda bi težko trdili, da s temi zakonskimi novelami Marković odpravlja sleherno oviro pred takšno ali drugačno (vsekakor pa nujno) transformacijo družbene lastnine, saj pogrešamo eksplisitna zakonska določila, ki bi omogočala prehod družbenega podjetja tudi v državne ali zasebne roke. Kljub temu pa le laho rečemo, da je s tem Markovičeva vlada le omogočila precej časa ideološko na vso moč diskutabilen prehod družbene lastnine v kolektivne delavske roke, kar je skoraj tri desetletja brezuspešno zagovarjal prof. Aleksander Bajt. Predlog za novi zakon o podjetjih torej je vsekakor nov velik korak naprej. Gotovo pa še ne dokončen, saj bo pri uvajanju tržnega gospodarstva in podjetništva potreben še prenekateri poseg – najprej in predvsem v naših glavah.

Ivo Kuljaj

Socialna politika in gospodarska prenova

TRG PIŠE SINDIKATU NOVO VLOGO

Med dozdašnjim zavzetim priseganjem na ekonomsko in družbeno prenavo smo socialno politiko potiskali nekam vkraj, na stranski tir, zadnje čase pa se pri tem – morda ravno zaradi tega – pojavljata dve različni pojmovanji: prvo vidi izhod iz krize v poudarjanju oziroma dajanju prednosti socialno-varstvenim programom, medtem ko se drugo zavzema za aktivno socialno politiko – pod katero pa hkrati vsakdo razume svoje ambicije.

Na dlani pa je, da bo mogoče doseči preskok v višjo razvojno fazo le s celovitostjo družbenoekonomskega razvoja. To pa pomeni medsebojno usklajenost gospodarskega razvoja, izobraževanja, zaposlovanja in instrumentov socialne politike. V tem primeru bi socialna problematika ne postala grobar – kot nekateri črnogledo napovedujejo – ampak vrtnar tržnega razvoja.

Nevarnost socialnih konfliktov

Žal pa vse doslej v našem razvoju ni bilo takšne skladnosti – o celoviti aktivni socialni politiki se bolj ali manj dogovarjamo le načelno. Zavzemati se za preustroj gospodarstva in za uvajanje tržnih zakonitosti v proizvodnji, ne da bi hkrati oblikovali neodvisno in aktivno socialno politiko, pa lahko pripelje do socialnih konfliktov, za katere se ne bo čutil nihče odgovoren in bodo seveda pomenili konec vsakršne reforme.

Kakšna je pri oblikovanju neodvisne socialne politike vloga sindikata? Bo moral v novih razmerah drugače kot dozda zastopati interese delavcev? Vsekakor lahko rečemo, da je gospodarska reforma v korist delavcev, saj se bo v primeru, če bo uspešna, kakovost življenja nedvomno izboljšala. Toda trg hkrati piše sindikatu povsem novo vlogo.

Jože Stegne, član predsedstva republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije, pravi takole: »Moti se vsakdo, kdor misli, da je mogoče gospodarsko reformo graditi na sedanjih eksistenčnih problemih delavcev, na podcenjeni vrednosti dela in na neuvlačljivi družbeno dogovorjeni ravni socialne varnosti delavcev. V no-

oblikujejo tudi na podrazrede. Skratka, v sindikatu bodo podrobno preučili, koliko je vredno živo delo, denimo, čistilke, ordjarja, učitelja, zdravnika, raziskovalca itd. Med merili za oblikovanje ekonomskih plač bo glede na naše pogoje in razmere prav gotovo tudi rast življenjskih stroškov.

V sindikatu menijo, da je ekonomska plača cena za živo delo, je strošek sleherne proizvodnje in storitve, s čimer je treba pokriti minimalne življenjske stroške delavca. »Ekonomska plača ne prinaša zaščitniške funkcije sindikata. Pomeni pritisk na razvoj, ne pa njegovo blokado,« pravi Jože Stegne. Ekonomske plače so za sindikat prva naloga, ki jo morajo uresničiti – če je ne bodo, delavci tega sindikata ne potrebujejo in si bodo poiskali drugega, ki bo to sposoben urediti.

Druga najpomembnejša naloga sindikata na področju socialne politike je ta, kako pravočasno preprečiti posledice trga na področju zaposlovanja. Zlasti se bodo morali sindikati spoprijeti s tem, kako učinkoviteje zaposlovati mlade ljudi, kako uveljaviti trg delovne sile in kakšne spremembe vpeljati na področju socialne varnosti nezaposlenih delavcev.

Projekt zaposlovanja mladih

»Če ne bo odgovorov na ta vprašanja, delavci ne bodo naklonjeni razvoju,« pravi Stegne. V sindikatih imajo ambicijo izdelati projekt o možnostih za zaposlovanje mladih. Zasnova tega projekta bo takšna, da bo mogoče vključiti tudi druge dejavnike zunaj sindikata, saj je med mladimi nezaposlenimi tudi veliko izobraženih. Njihova nezaposlenost predstavlja

enega poglavitnih virov socialnih razlik, to pa ni več socialni, ampak tudi že politični problem.

Sindikati so odgovorni za naraščajočo stopnjo nezaposlenosti prvih iskalcev zaposlitev, to je mladih, ker je privolil v takšne samoupravne odločitve v podjetjih, ki so bile naravnane v totalno blokado zaposlovanja mladih. Znano je, da imamo sila neustrezno izobrazbeno sestavo zaposlenih in sindikat bi moral sprožiti razpravo o teh vprašanjih.

Zelo pereče je tudi vprašanje polne zaposlenosti. Pričakovati je, da bodo po podjetjih začeli ugotavljati nepotrebno delo oziroma odvečne delavce. »Tu ne začenjamo iz nič,« pravi Stegne. »V sindikatu smo sprejeli merila, za katera zahtevamo, da so obvezna sestavina vseh samoupravnih aktov, ko gre za ugotavljanje presežkov delavcev. Prepričani smo, da delavec, ki se odloča za razvoj v podjetju, ob dokončani naložbi v določen program ali tehnologijo ne more ostati brez dela. Če bi delavec, to prej vedel, se za takšen razvojni korak ne bi odločal.«

Podjetje nosi vso odgovornost za pravočasno prerazporeditev, prezaposlenost, prekvalifikacijo in dokvalifikacijo teh delavcev. Ker pa so ti postopki povezani s stroški (programi socialne varnosti), je zato nujno treba ustvariti takšne razmere, da podjetje pri premagovanju teh težav ni samo in da svoj del odgovornosti prevzamejo še druge ustanove.

V sindikatih so pred kratkim na republiški izvršni svet naslovili pobudo, naj bi v Sloveniji čimprej oblikovali razvojni sklad, ki bi se napajal iz več virov in ki bi bil v funkciji pospeševanja razvoja in učinkovitega zagotavljanja materialne in socialne varnosti. Po

drugi strani pa tudi v sindikatih razmišljajo o tem, da bi imeli svoje, sindikalne delavske sklade (najbrže na panožni ravni) za tiste delavce, ki bi izgubili delo.

V sindikatih podpirajo trg delovne sile. Prepričani so, da bo delovno-pravna zakonodaja odprla možnosti tako notranjega kot zunanjega trga. Prerazporejanje delavcev mora biti v funkciji mobilnosti delavcev, v funkciji potrebe deovnega procesa, ne pa kazni, ki je bila zdaj zapisana v zakonu o delovnih razmerjih. Za trg delovne sile so potrebni ukrepi, ki jih prinaša aktivna zaposlovalna politika. Pogoji za takšen trg so prožna delovna zakonodaja delovni čas, drugačni programi za usposabljanje in izobraževanje, nenehno izpopolnjevanje in podobno.

Za sindikat je pomembno to, da ne bo noben poslovodni delavec, ki bo dobil pooblastila, zlorabil svojega položaja: delavec mora imeti polno varstvo, ko gre za njegove temeljne pravice in obveznosti. Zato pa je potrebna tudi drugačna organiziranost sindikata.

Kot pravi Jože Stegne: »V tej funkciji varstva je lahko le dobro organiziran panožni sindikat, ne pa osnovna organizacija sindikata in tudi ne občinski sindikat. Ustvariti je treba razmere in odnose, ko bo direktor ob sleherni odločitvi glede materialnega in socialnega položaja delavcev pomislil na to, kako se bo na njegov korak odzval sindikat. Le v panožnem sindikatu lahko to dosežemo, ker edino ta ne bo zlepljen ne z direktorsko in ne z občinsko strukturo, niti ne z nobeno politično stranko ali organizacijo.«

Marija Frančeškin

Kolektivna pogodba dobiva obrise in vsebino

PLAČE ŠE VEDNO BLIZU ŽIVLJENJSKEGA MINIMUMA

Pritiski iz podjetij po novem tržnem gospodarskem sistemu, prilagojenem sistemu delitve sredstev za osebno in skupno porabo so veliki. Ponekod podjetja sama iščejo nove poti in se opirajo predvsem na tuje vire, na italijanske in avstrijske, druga pritiškajo na podpisnike sedanjega družbenega dogovora, da pripravijo izhodišča za novi sistem delitve, saj nastaja na primer precej mešanih podjetij, saj si s seda-

Razprava je – tako se mi zdi – razčistila nekaj osnovnih vprašanj: od vloge posameznih pogajalcev, vlade, sindikatov, delodajalcev, strokovnjakov, do vsebine pogodbe, načina sklepanja, oblikovanja osnovnih plač in podobno. Seveda so rešitve načelne, podrobnosti bodo uredili kasneje ali pa imajo o njih različna mnenja, kar se je na tem sestanku lepo pokazalo. Kajpak različnost mnenj ni slaba stvar, bogastvo

strokovnjakov, ki opravljajo strokovna dela): podjetje, katerega naloga je, da ustrezno spodbudi delavce, osebni dohodki so torej njegovo orodje za motiviranje delavcev za dobro delo. Podjetje ureja vrsto zadev, od fluktuacije delovne sile do višine OD itd. Sindikat varuje pravice delavcev do dela in življenja. Bojuje se torej za čimvečje plače, za obvarovanje delavcev pred izkoriščanjem, za nižje cene (življenjske stroške) in boljše delovne razmere. Država uravnava kakovost življenja, orodje za to je na primer davčna politika. Zanimiva je definicija kolektivne pogodbe, ki jo je, če smo prav slišali – Bogdan Lipičnik potegnil iz leta 1937: Kolektivna pogodba je napisana in skupna pogodba med skupino delavcev in delodajalcem, v kateri so zapisane obveznosti in pravice ene in druge strani. Delavci se pogajajo z delodajalcem o pogojih, pod katerimi dajo svojo delovno silo v najem. In kaj je osnovna ali minimalna plača iz te pogodbe? To je upravičena in mogoča višina osebnih dohodkov. To je zelo razumljiva definicija, kajti če bi v Sloveniji hoteli izplačati osnovne osebne dohodke (človeka vredno življenje) vsem delavcem, bi podjetja ne imela dovolj denarja. Po mnenju Ilije Jurančiča bo treba določiti osnovne plače precej bližje življenjskemu minimumu. Zato bo o košarici življenjskih stroškov, ki je osnova za določanje življenjskega minimuma, še veliko razprave. Vprašanj pa je seveda še veliko več, od razponov med različnimi deli, plačevanja na osnovi norm, dodatkov (za težje delo), nadomestila in sredstva skupne porabe so tudi še negotova, prav tako minulo delo, inovacijski dohodek, usoda družbenega dogovora in samoupravnih sporazumov (jasno je vsaj, da bo vsebina zajeta v kolektivni pogodbi) in še marsikaj drugega. Podrobneje bomo elemente za kolektivne pogodbe in zamisli, ki se ob tem porajajo, predstavili v eni od naslednjih številčk časnik.

Boris Rugelj

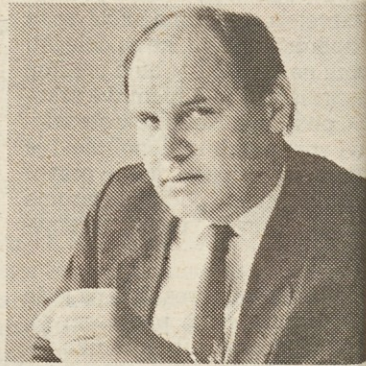
njim sistemom delitve ne znajo pomagati. Podpisniki družbenega dogovora so se dogovorili, da bodo to delo čimprej opravili (rok je torej: čimprej!) in si ga razdelili. V sindikatih ta trenutek pospešeno pripravljajo elemente za kolektivne pogodbe. Brane Mišič, ki v sindikatih vodi »področje« politike delitve, je te dni predstavil »Elemente za kolektivno pogodbo« skupini strokovnjakov, ki se na različnih ravneh in v organizacijah ukvarjajo s temi vprašanji. O tem, kako pripraviti kolektivno pogodbo oziroma kaj naj naredijo sindikati, so razmišljali upokojeni profesor Ilija Jurančič, dr. Viljem Nemeč z zavoda za organizacijo poslovanja, Bogdan Lipičnik z Ekonomske fakultete in dr. Stane Uhan s Šole za organizacijo dela, skupaj s člani sveta za vprašanja delitve po delu in rezultatih dela pri RS ZSS.

idej in strokovna razprava o prednostih in slabostih posameznih rešitev lahko samo zboljša končno odločitev. Bogastvo idej in njihova različnost pa dokazuje še, da je preskok od sistema delitve, ki je bil napisan na kožo sistemu dogovorne ekonomije, do delitve plač in dobička v tržni ekonomiji, precej težaven – to so navsezadnje priznali tudi udeleženci tega pogovora.

Kaj naj na področju delitve naredi sindikat? Povabljeni strokovnjaki so menili, naj bi v sindikatih pripravili predvsem pogoje, pod katerimi naj bi sprejemali kolektivne pogodbe (pravila igre), vsebina same pogodbe pa naj bi bila stvar strokovnjakov. Bogdan Lipičnik (naj nam drugi udeleženci ne zamerijo, ker njihovih mnenj zaradi pomanjkanja prostora tokrat ne predstavljamo) »vidi v igri« tri subjekte (poleg

Po ponedeljkovi stavki ljubljanskih (in še nekaterih) učiteljev OGNJA NI VEČ, TLI PA ŠE

»Eno je gotovo: dokler v naši družbi ne bomo postavili trdnega sistema financiranja vzgoje, izobraževanja in znanosti, vzporedno z njim pa tudi odločanje o dohodku v za to pristojnih ssih, vse dotlej položaja v šolstvu sploh ne bomo obvladavali,« je prepričan Vladimir Tkalec, sekretar republiškega odbora sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije, ki je med ponedeljkovo stavko ljubljanskih (in še nekaterih) šolnikov trdno stal za stavkovnim odborom.

možnosti za njihovo izvajanje v vsej republiki.«

»Sedanja način odločanja o vzgojnoizobraževalnih programih je na vseh ravneh vodil šolstvo v veliko drobitev in nespametne rešitve, kar z drugimi besedami pomeni, da je sistem že tako zmanjšana sredstva še negotovno rabiti. Zato delavci naše dejavnosti tudi zahtevajo temeljite spremembe v sistemu organiziranja in financiranja šolstva,« nadaljuje Tkalec in dodaja, da bo to dolgotrajnejši proces, ker bo pač treba spremeniti skladovnico zakonov in predpisov, ki naj bi urejali to področje. Problem, ki bi mu lahko pripisali kratkoročnejši značaj, je seveda zaostajanje osebnih dohodkov zaposlenih v ustanovah vzgoje, izobraževanja in znanosti, ki zavoljo čedalje manjšega dohodka in čedalje večje inflacije pospešeno zaostajajo za gospodarstvom. To pa je zdaj, pred počitnicami, poglaviti vzrok za nezadovoljstvo učiteljev. Sindikat pri tem že dalj časa opozarja, da je vprašljiva metodologija spremljanja osebnih dohodkov, ki ima v sedanjem družbenem dogovoru vgrajen element zaostajanja, vrh vsega pa uveljavlja t.i. komunalni princip, kar pomeni, da so učitelji za enako delo v različnih občinah različno plačani.

»Nesprejemljivo je pa tudi, da odbor podpisnikov družbenega dogovora ne more ugotoviti realnega zaostajanja na ravni republike, da o občinah, kjer so razmere najbolj problematične, niti ne govorim,« nadaljuje Tkalec. »Sindikat terja nekatere rešitve v tej smeri, da bi za posamezna področja vzgoje in izobraževanja sprejeli nacionalne programe ter zagotovili enotno financiranje in

»njegov« sindikat na vseh ravneh – od osnovnošolskih konferenc navzgor – opozarjal na te probleme in naslavljal svoje zahteve pristojnim organom, vendar zaradi sistema ne-odgovornosti izvršilnih organov in sisov rešitev ni dobil. Zato se je zavestno odločil za organizacijo protestnega zborovanja v Cankarjevem domu, ki se je – po pričakovanju – sprevrgel v ponedeljkovo stavko v Ljubljani in še ponekod po Sloveniji; na desetine izjav, ki so prispele na naslov republiškega in stavkovnega odbora, pa priča, da so zahteve stavkajočih podprle domala vse šole v republiki.

Stavkovni odbor je skupaj z republiškim odborom sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti v sredo ocenil potek stavke in se seznanil z rezultati, ki so jih dosegli. Zanje je nedvomno najugodnejši ta, naj bi bili osebni dohodki učiteljev v vsej Sloveniji odslej izenačeni s tistimi v gospodarstvu. Če pa se do 10. t. m. to kje ne bi zgodilo, poziva RO vse prizadete občinske organizacije svojega sindikata, naj nemudoma ustanovijo stavkovne odbore in ukrepajo v skladu s stavkovnimi pravili.

»Kratkoročno smo torej pogasili požar, nekaj dolgoročnejših rešitev pa pričakujemo od odločitev v republiški skupščini 21. t. m., ki naj bi bile podlaga za sistemsko urejanje šolstva,« je zaključil Vladimir Tkalec. »Pred začetkom novega šolskega leta bomo še enkrat pregledali, kako se uresničujejo naše zahteve; če pa ustreznih rešitev ne bo, bomo nadaljevali množične proteste...«

D. K.

Krkin sindikat včeraj in jutri

PRAVI SINDIKAT MORA IMETI TUDI SVOJ DENAR

Pisati danes o sindikatu pomeni razlagati ali ponavljati visoko doneče misli o njegovi prenovi, neodvisnosti od oblasti in partijskih struktur. Takšna je pač moda. Popolnoma drugače je, če si stvari ogledamo v pravi podobi. Ta pa je pač takšna, kakršna je. Resnična in mnogokrat v nasprotju z dsem, kar bi si želeli. Prav zato smo v novomeški Krki poskušali izvedeti, kaj njihov sindikat v resnici je in kakšen bi moral biti oziroma kakšnega si delavci v tem kolektivu želijo.

»Sindikat je doslej veliko naredil. Lahko tudi pokaže sadove svojega dela. Je pa tudi res, da se zaradi obširne dejavnosti rezultati nekako porazgubi-

jo v vsakdanjem delu.« Tako je prepričan predsednik konference osnovnih organizacij sindikata tovarne zdravil Krka iz Novega mesta Ranko Šobot. »Za revolucionarnost in pretirano bojevitost pa v sindikatu doslej nismo čutili posebne potrebe. Še posebej, ker so del sindikalnih nalog prevzele službe, te pa jih suvereno in tudi dobro opravljajo. Morda je tudi to vzrok, da imamo včasih občutek, da smo obesek na ključih vodilnih.«

Tako je v nekaj stavkih Ranko Šobot ocenil njihov dosedanji položaj. Potem pa smo prišli na konkretne stvari. Pripovedovali so še predsednica Danica Kramer in Zdravko Vojnovič koor-

dinator osnovne organizacije sindikata tozda Marketing, Ivo Simonič, predsednik IO OOS tozda Inštitut in Branko Pavlin, predsednik IO OOS tozda Zdravila.

Najprej so omenili tisto, s čimer se lahko pohvalijo. Osnovna organizacija sindikata tozda Marketing je za uspešno delo dobila srebrni znak Zveze sindikatov Slovenije.

»Smo tozd, ki ima svoje ljudi raztresene po vsej Jugoslaviji«, sta pripovedovala Kramerjeva in Vojnovič. »Različne razmere za delo, različni interesi so nas do nedavnega ločevali. Ljudi imamo v šestih centrih in dveh pod-

centrih v vseh večjih mestih Jugoslavije. Tudi v izobrazbi so razlike: od nekvalificiranih do magistrstov. Kar 120 jih je z visoko izobrazbo.

S sindikalnimi skupinami in boljšo koordinacijo in seveda skupaj z vodstvom smo uskladili interese tako glede delovnih razmer, prevozov, toplih obrokov kot seveda tudi v osebnih dohodkih in vsem, kar imajo delavci v Novem mestu s sindikatom. Prej razdrobljena smo sedaj kar močna osnovna organizacija.«

Z znanjem iz revščine

Skupaj s službami uspešno rešujejo osnovne naloge. Uspešno, kolikor pač imajo sredstev. Skrbijo za delovne razmere, za družbeni in osebni standard, za športno in družbeno življenje.

Lahko se pohvalijo, da dokaj uspešno rešujejo stanovanjska vprašanja. Doslej so od 4.000 zaposlenih rešili z najemnimi stanovanji oziroma posojili stanovanjsko vprašanje prek 2.000 delavcem. Samo lani je dobilo stano-

vanje 49 delavcev, posojila pa 291. Svoje mnenje pri delitvi daje tudi sindikat.

Zelo dobro skrbijo tudi za letovanje svojih delavcev. Na voljo imajo 320 ležišč, skupaj z najetimi pa kar 632 v desetih krajih ob morju, poleg tega pa še 411 za zimski oddih. Samo lani je skupaj z družinskimi člani letovalo 5438 delavcev. Zanimanje pa vsako leto raste. Najbrž tudi zaradi osemmesečnega obročnega odplačevanja. Plačilo pa je odvisno od osebnega dohodka. Imajo šest skupin. Največ plačajo 82 odstotkov, najmanj pa 25 odstotkov ekonomske cene.

Posebno pozornost namenjajo preventivnemu zdravljenju, ki pripada delavcem, ki delajo v težkih delovnih razmerah. Nekaj delavcev za preventivno zdravljenje pa lahko predlaga tudi sindikat po svoji presoji.

Rekreacijski in kulturni dejavnosti pa dajejo poseben pomen, saj pravijo da krepijo medsebojne stike. Ti pa so

Miha Ravnik z najožjimi sodelavci se je pogovarjal z novinarji, ki v jugoslovanskih sredstvih javnega obveščanja spremljajo sindikate, o prenovi in pripravah na kongres

BARV NE BOMO SPREMINJALI

»Kakšen bi lahko bil prispevek sindikatov k jugoslovanski sintezi?« se je med delovnim obiskom dvaindvajsetih »sindikalnih« novinarjev iz domala vseh večjih jugoslovanskih redakcij v Sloveniji glasilo prvo vprašanje, ki ga je na pogovoru z Miho Ravnikom, Rajkom Lesjakom in nekaterimi člani predsedstva RS ZSS zastavil poročevalec Borbe. »Gotovo velik, če bi v ospredje postavili vprašanje gospodarske, ne pa predvsem politične prenove,« je odvrnil Ravnik. »Skratka: da bi dovolili gospodarstvu, naj dela po svojih ekonomskih zakonitostih, ne pa po političnih direktivah.«

V nadaljevanju odgovora na to vprašanje je Ravnik še plastično opisal, kakšne gospodarske posledice so potegnile za seboj politične razprtije med Slovenijo in Srbijo, nato pa po »jugoslovansko« razmišljal, da se utegnejo v razmerah tržnega gospodarstva razmere v vsej državi še zaostri. »Zato sem jaz za neposredno povezovanje gospodarskih subjektov; nekakšni skladi mi ne dišijo. Pri vsem tem pa moramo imeti pred očmi interese delavcev, kajti eno je gotovo: odnos do pogojev za gospodarjenje in plač je v interesu vseh, zato mora biti v središču pozornosti sindikata takšna cena dela, ki bo zaposlenim omogočala kar najvišje osebne dohodka.« Poudaril je, da do teh vprašanj v Jugoslaviji še ni enotnega stališča in da se tudi zato dogaja, da – denimo v Makedoniji delavci tudi po tri mesece čakajo na plače. »Pri nas v Sloveniji se kaj takšnega še ni zgodilo; če bi se pa, bi jaz prvi odstopil!«

Novinarja zagrebških Radniških novih je zanimalo, ali so »veterani« na nedavnem pogovoru res očitali zdajšnjemu vodstvu ZSS, da so teze za prenavo sindikata zastavljene preveč sramežljivo in da v njih manjka »jugoslovanska perspektiva«; omenil je tudi, da se je v Sloveniji že drugič zgodilo, daso dobili odpoved nekateri delavci, ki so štrajkali, nazadnje pa je še vprašal, kaj je z delarjem, ki so ga slovenski delavci zbrali za pomoč rudarjem v Starem trgu.

»Tako imenovane 'zdrave sile' smo povabili na obisk zgolj zato, da bi slišali njihova razmišljanja

o prenovi našega sindikata,« je odgovoril Rajko Lesjak in pomežiknil, da so jim odkritosrčno priznali napake, ki so jih sami delali, ko so bili tu na oblasti. »Teze so ocenili za dobre. Rekli so le, da smo še premo agresivni, kar tudi sami vemo in kar še vedno lahko popravimo. Zamerili so nam le to, da smo bili preveč nedorečeni pri jugoslovanski sintezi. Razprava se je vrtela tudi okoli konsenza pri odločanju, za kar se pa seveda tudi mi že dolgo zavzemamo.« Kar se stavke v Gorenje-Fecro tiče, je Lesjak poudaril, da so se zavzeli za oba odpuščena delavca, četudi eden od njiju ni član sindikata, ker so njihova stališča pač uperjena proti suspenzu stavkajočih. »Tako bo tudi vnaprej: če OOS ali občinski svet ne bo zaščitil stavkajočih, jih bo RS ZSS zagotovo,« je pojasnil še drugo vprašanje, nato pa kratko odgovoril še na tretjega: »Pokrajinski svet ZS Kosova nam je sporočil, da starotrškim rudarjem prav nič ne manjka in da bi zbrani denar namenili otroškim vrtcem, šolam..., torej za drug namen. Ker pa se je ta denar stekal na poseben račun strogo namensko, smo bili proti. Od 4,7 milijarde, kolikor se ga je nateklo, smo ga 1,7 nakazali pediatrični kliniki UKC za nakup inkubatorjev – ker so darovalci tako hoteli! – drugega pa smo vrnili tistim, ki so nam ga poslali.«

Takšen odgovor je spodbudil novinarja Jedinstva iz Prištine, da je kar naravnost vprašal, ali so bili v slovenskih sindikatih res tako neinformirani, da so poslali

Novinarji, ki v jugoslovanskih sredstvih javnega obveščanja spremljajo sindikalne dejavnosti, so po »ogrevanju« pri Mihi Ravniku, Rajku Lesjaku, Janku Golešu, Dragu Seligerju, Branetu Mišiču, Albertu Vodovniku in Jožetu Stegnetu (na sliki) v ponedeljek odšli še k predsedniku GZS Marku Bulecu in njegovim sodelavcem, kjer so se pogovarjali o aktualnih gospodarskih vprašanjih pri nas, beseda pa je tekla tudi o sodelovanju naše republike pri uresničevanju jugoslovanskega programa za Kosovo. V torek so se zadrževali v okolici Ljubljane: v sozdu Emona so se pogovarjali o gospodarjenju v tržnih razmerah in o gospodarskem povezovanju z domačimi in tujimi podjetji, popoldne pa so bili v Domžalah, kjer sta bila na dnevnem redu prenova sindikata in drobno gospodarstvo. Zvečer so se družno z glavnimi uredniki osrednjih množičnih občil pri sekretarju republiškega komiteja za informiranje Marjanu Šiftarju pogovarjali o medsebojnem informiranju v Jugoslaviji. Tretjega dne so jih gostili na Štajerskem: v Konusu v Slovenskih Konjicah jih je predvsem zanimalo, kako gledajo na tehnološke in ekonomske presežke, v zreškem Uniorju pa so se poglobili v njihov pogled na gospodarsko reformo in se odzvali vabilu, naj si ogledajo Roglo. Zadnji dan so si ogledali proizvodnjo v Colorju in spraševali, kako si tam predstavljajo prenovljeni sindikat, popoldne pa so svoje vtise s štiridnevne obiska v Sloveniji strnili še na sklepnem pogovoru v Domu sindikatov.

(Slika: Sašo Bernardi)

pomoč separatistično usmerjenim rudarjem.

»Niti dinarja nismo poslali, da ne bo pomote,« ga je takoj zavrnil Ravnik, nato pa pojasnil, da je prišlo do zbiranja denarja zgolj zavoljo solidarnosti, ki je pri nas pač na zelo visoki ravni. Naša javnost je bila obveščena, da jih v Starem trgu gladije poldrug tisoč. Solidarnostne OOS so začele zbirati denar, ki se je nekje moral zbirati, pravi naslov za to je bil pa RS ZSS. »Da so pa stavkali s kontrarevolucionarnih pozicij, se pa v tistih dneh še ni govorilo. Skratka: mi smo bili zgolj solidarni, kar sem jasno povedal tudi na svetu ZSJ...«

Novinarja Rada je zanimalo, s kolikšnimi tehnološkimi presežki se ubadamo na Slovenskem in kakšna bo njihova usoda, zvedeti je pa tudi hotel, kakšen naj bo sindikalni kongres in kako bomo izbirali delegate.

Jože Stegne je odgovoril, da je problem previsoke zaposlenosti sicer jugoslovanski problem, da pa smo imeli na Slovenskem do nedavnega – vsaj iz planov podje-

tij sodeč – še dokaj malo presežkov. »Najbrž tudi zato, ker vodilni nočejo priznati, koliko jih imajo, saj bi se izkazali za slabe direktorje,« je povedal, zraven pa pribil, da pri nas ta hip ni niti ene delovne organizacije, ki ne bi imela kakšnega odveč. Od lani naprej, ko se je tovrstna kriza pri nas prvič pojavila, so na zavodu za zaposlovanje na njihovo pobudo že začeli zbirati denar za tovrstne primere in z njim že prekvalificirali 7.000 delavcev. Ker pa bo zavoljo naraščajoče brezposelnosti začelo primanjkovati denarja, bodo povečali sredstva, ki se stekajo v ta sklad, razmišljajo pa tudi o oblikovanju sindikalnega sklada za svoje članstvo, ki bi neodvisno od članarine pomagal vsem prizadetim. Pojasnil je tudi, da na spiske presežkov ne smejo priti ljudje, ki imajo pet let do upokojitve ali so na porodniških dopustih, nadalje tisti, ki so delovni invalidi ali so dobili kakšno profesionalno bolezen itd. Skratka, kot je potem dejal Ravnik: naše stališče je, da je lahko vsak, ki je tehnološki presežek, brezposeln samo začasno.

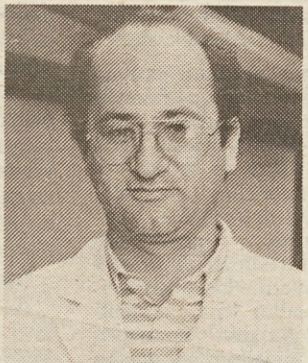
Glede kongresa zagovarjajo slovenski sindikati stališče, naj bo deloven, ne pa manifestativen; trajal naj bi dan in pol, na dnevnem redu pa naj bi imel samo dve temi: statut s prenavo in program. Delegatov naj bi bilo pol manj kot je bilo v navadi doslej, razpravljali pa naj bi zgolj o ponujenem programu, ki ga bodo na dolgo in široko obravnavali v obdobju pred kongresom. Kajti, kot je dodal Lesjak, to ne sme biti kongres funkcionarjev, temveč delavcev.

V nadaljevanju pogovora je Brane Mišič odgovarjal novinarju Večernjih novih, kaj je to sindikalna lista (v drugih republikah podobne listine namreč nimajo), novinarke borčevskega glasila 4. jul so pojasnili, da se bodo slovenski sindikati zavzemali tudi za tiste delavce, ki niso njegovi člani, novinar Pobjede pa je zvedel, da se pri nas članom ZK v sindikatih ne bo treba po kameleonovski vesti, da se ne bodo zamerili enemu ali drugemu...

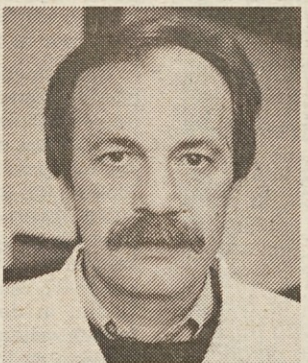
Damjan Križnik

Danica Kramer

Zdravko Vojnovič

Ivo Simonič

Branko Pavlin

Ranko Šobot

podlaga za dobro počutje zaposlenih. Pravijo, da so krkaši ena sama velika družina, tudi zaradi športa in kulture. To pa še zdaleč ni vse, s čimer se sindikalni delavci v Krki ukvarjajo. So še stvari, ki nimajo tako oprijemljivih rezultatov, pa vso morajo zaradi njih včasih tudi podstavljati glavo.

Posebno zadnje čase veliko razmišljajo o drugačni organiziranosti. K te-

mu jih silijo načrtovane organizacijske spremembe znotraj Krke, akcija sindikata za prenavo in nenazadnje zaostrene gospodarske razmere, ki s padanjem standarda povzročajo tudi med delavci Krke nezadovoljstvo.

Kot povsod tudi v Krki ne morejo ustrezno nagrajevati delo strokovnjakov, zato jih, posebno mlade, težko dobijo. Ker pa so že od vsega začetka

veliko dali na znanje, so sedaj, kot pravijo, vseeno manj revni od drugih revčev. Žalostno pri tem pa je, da morajo delati po svetovnih normah za naše plače. Zahteve sindikalne liste so za njih odločno prenizke. Sindikat bo moral postati bolj pogumen in zahteven. To pa bo dosegel le, če bodo njegovi funkcionarji dobro strokovno podkovani in neodvisni, torej profesionalci.

Če ne bomo znali mi

Tudi zdaj se vloga sindikata počasi spreminja, vendar bo s tem vplivom, s to močjo, s tem sistemom šlo le do določene točke. Potem pa bo treba nekaj obrniti na glavo. Po kakšni logiki sedaj sindikat daje pomoč socialno ogroženim in to polno zaposlenim delavcem. Vse skupaj pa še z drobižem, ki jim ostane od članarine. Brez močne

materialne osnove pa sindikat ne more uspešno delati. Vsaj tako ne, kot si to zamišljamo v prihodnje. Kaj pa, če bo kdaj res prišlo do večjih stavk. Zato so potrebna sredstva. Direktor jih ne bo dal, čeprav je sedaj tudi on član sindikata.

Glede organizacijske povezanosti sindikalni delavci Krke menijo, da je zanje najprimernejša pomožna povezanost. Tu se lahko primerjajo med seboj in tudi z Ljubljano, ki pa je pred njimi. Predvsem po osebnih dohodkih. Revnejše okolje, dolenska regija je taka, pa jih kot uspešne ovira v razvoju. Z osebnimi dohodki, pa tudi z družinim standardom v tem okolju ne morejo in ne smejo preveč izstopati.

Sicer pa je prenova oziroma nadaljnja organiziranost sindikata odvisna tudi od tega, kakšno tržno ekonomijo si bomo izmislili. Tam si bomo sindikati morali najti mesto in način, kako čimbolje zavarovati pravice delavcev. Če ne bomo znali mi,...

Andrej Agnič

Z »Jugoslovanskega posvetovanja o položaju in vlogi sindikata v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja« v Radovljici

EN ČLOVEK – EN GLAS? JOK!

Neodvisnost, samostojnost in avtonomnost sindikalnega gibanja so ta čas sinonimi, ki opredeljujejo končni cilj – prenovu sindikata; najpogosteje se vežejo na Zvezo komunistov kot organizacijo in na državo kot na ustanovo oblasti. S to mislijo je Ladimir Brolih, član predsedstva RS ZSS, konec tedna v izobraževalnem centru v Radovljici začel »jugoslovansko posvetovanje o položaju in vlogi sindikata v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja«, na katerem so poleg nekaterih članov sveta ZSJ ter predstavnikov republiških in pokrajinskih svetov sodelovali tudi zastopniki republiških odborov sindikatov delavcev energetike, kovinske in elektroindustrije ter tekstilne in usnjarsko-predelovalne panoge, »pomagali« pa so jim tudi predsedniki konferenc osnovnih organizacij ZS iz jeseniške Železarne, kranjskih Save in Tekstilindusa ter begunjskega Elana, »svoje« pa je povedal tudi Bogdan Kavčič s fakulteto za sociologijo, politične vede in novinarstvo Univerze v Ljubljani.

»Sindikat ni danes, še manj pa bo jutri, kaj bolj samostojen, neodvisen in s tem avtonomen, če kritično ne razdela in teoretično ne opredeli svojega pogleda (in s tem politični odnos) do teh razmerij,«

je nadaljeval Brolih. »To je nujno za oblikovanje njegove identitete

treba samostojnost, konsenz in specifične interese posameznih dejavnosti, kajti sindikat ni monolitna organizacija. Zato tudi do kakšne majorizacije ne sme priti.

Zvonetu Hrabarju se je v razpravi o težah, ki so jih za to priložnost pripravili v RS ZSS, zdela ključnega pomena tista, ki je go-

men spotike, ker so razmišljanja, kako naj bi se sindikat v takšnih razmerah obnašal, v posameznih jugoslovanskih okoljih zelo različna. Prevladalo je mnenje, da v temeljnih načelih ustave pravice in odgovornosti sindikata ni treba podrobneje urejati. V njih naj bi opredelili le temeljno vlogo sindikata – izboljšanje in zavarovanje družbenoekonomskega, materialnega in socialnega položaja delavcev, pravico sindikata, da si sam s svojim statutom in pravili ter programi opredeli svoje delovanje, ter pravico sindikata, da z vsemi sredstvi sindikalnega boja, ki so lastna demokratični družbi, uveljavlja interese članstva. V normativnem delu ustave pa je treba sindikatu omogočiti, da v izpolnjevanju svojih funkcij in nalog kot pooblaščen predlagatelj ukrepov za varstvo družbenoekonomskega, materialnega in socialnega položaja delavcev nastopa v skupščinah, družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnostih in pred drugimi državami in pravosodnimi organi.

Prvi razpravljalec iz Srbije je med razmišljanjem o vlogi sindikata v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja spet pogrel staro tezo o potrebnosti zbora združenega dela v skupščini SFRJ. Če bi se na zadnjem kongresu ZSJ zavzeli za njegovo ustanovitev, bi lahko sindikat postal učinkovitejši, tako pa je videti, kot da se v dvoboju z državno birokracijo premalo poteguje za to, da bi delavski razred obdržal oblast. Drugi razpravljalec iz Srbije pa se je lotil principov odločanja, ki da bi jih slednjič morali razčistiti. Soglašal je, da jugoslovanski sindikat ni monolitna organizacija da ga pa vse, o čemer razmišlja in počne, naravnost sili k monolitnosti. Zdaj, ko smo se »ločili« od države, je dejal, se moramo otresti tudi različnih »regionalnih« interesov, zato bi morali v prihodnje o vseh bistvenih zadevah odločati večinsko, ne pa s konsenzom. Sicer da bomo razbili enotnost Zveze sindikatov Jugoslavije, je povedal. Tudi tretji razpravljalec iz Srbije se je vprašal: hočemo moderen in učinkovit sindikat, zahtevamo pa konsenz pri odločanju – ali nas to ne bo pripeljalo do še večje konfederacije? Po odkimavanju večine sodelujočih sodeč pa načelo »en človek – en glas« nikakor ne bo zmoglo.

Na dnevnem redu je bilo še veliko vprašanj, zato pa toliko manj odgovorov, ki bi bili pravi za vsa jugoslovanska okolja. »Sicer pa živimo v izredno dinamičnem obdobju; razmišljanja se menjavajo iz dneva v dan, zato mislim, da danes še ne moremo zakoličiti, kakšen naj bo sindikat v prihodnje,« je menil dr. Bogdan Kavčič. Sodeč po razpravi pa bi kazalo čimprej opredeliti enakopravnost različnih lastnin, svojo dejavnost pa mora pozicionirati na nekatere pomembnejše interese, med katerimi so že zaradi delavčeve čustvene navezanosti na prvem mestu – plače. Če se bo zanje odločno boril, si bo dobil ugled in za sabo potegnili – ljudi.

D. K.

Lojze Fortuna na seji predsedstva ZS Jugoslavije, 30. maja letos

BOMO PRODUKTIVNI SOPOTNIK EVROPE ALI NJENO OBROBJE

Dogajanja v Evropi, ki jim na kratko pravimo kar Evropa 92, moramo v sindikatih sprejeti kot izziv, kot koristno zunanjo prisilo in spodbudo za uveljavitev gospodarske prenovе. Jugoslavija ima to prednost, da je blizu razvitih držav in da je bila že doslej precej odprta v svet. Ta prednost pa se bo lahko sprevrgla v svoje nasprotje, če se bo leta 1992 Evropa zaprla zaradi varnosti. Prevelik strah, da se bo to zgodilo, je prav tako nevaren kot prepričanje, da do tega ne more priti. Zato moramo skupščini SFRJ predlagati, naj izdela strategijo o tem, kako in kdaj v Evropo 92. Svobodno pretakanje informacij, znanja, blaga, kapitala in tehnologije si moramo postaviti za cilj. Tržne razmere nudijo kapitali naravne možnosti za oplajanje, kar je eden od bistvenih pogojev za razvoj in gospodarjenje. Če pa civilizacijski mehanizmi za zavarovanje niso dovolj razviti, se lahko še tako dobro zasnovani cilji spremenijo v svoje nasprotje. Zato lahko postanemo produktivni sopotnik Evrope, lahko pa njeno tehnološko obrobje. Črne prihodnosti nam ne slikajo samo možnosti, da bi razvite države preselile k nam umazano industrijo, temveč tudi to, da bi začeli izdelovati »čiste« izdelke za druge, zase pa še zmeraj »umazane«, torej manjvredno in škodljivo blago. V sindikatih moramo bolj kot drugod spoznati težave, ki nastajajo zaradi podcenjenosti dela. Cenena delovna sila je za zdaj prav gotovo najbolj vabljiva za tuji kapital. Tudi s približno 300 nemškimi markami povprečne delavske plače (v Sloveniji v prvih treh mesecih letos) smo komaj konkurenčni, ko pa začno delovati elementi enotnega evropskega trga, pade naša konkurenčna sposobnost v hipu še za 20 do 30 odstotkov. To bo še močnejše pritiskalo na ceno delovne sile in povzročilo, da se bo delavska gibanje v Evropi obrnilo proti nam, ker njihovi sindikati ne bodo dovolili seliti kapitala v države s tako poceni delovno silo in se zavzeli za zaposlovanje svojih delavcev.

Zato moramo razumeti evropizacijo Jugoslavije kot spremljevalni proces normativom in standardom splošnih civilizacijskih dosežkov in to zaradi nas samih, za izboljšanje kakovosti in večjo humanizacijo svojega življenja in ne samo kot usposabljanje, da bomo, če bo treba lahko šli v korak z drugimi. Seveda je to povezano med seboj, kljub temu pa moramo vedeti, kaj je sredstvo in kaj cilj. V tem dogajanju moramo najti svoj prostor in izhajati mnogo bolj iz avtentičnih razrednih interesov in metod dela delavcev.

Eno izmed teh vprašanj aktivne vloge v izgradnji sistema za financiranje »javnih služb« je prav gotovo novi sistem socialne varnosti. Večina evropskih držav se skoraj dosledno drži konvencije o vsaj polovični obveznosti delodajalca v prispevkih za socialno varnost, medtem ko smo se mi odločili za drugačno pot. Z zakonom o skupnem prihodu in dohodku smo zakoličili takšen sistem, da smo večino prispevkov za invalidsko-pokojninsko in zdravstveno zavarovanje prestavili od dohodka na osebne dohodke. Zdaj pride v Sloveniji na 100 dinarjev neto osebnega dohodka kar 91 dinarjev davkov in prispevkov. In kakšne so posledice tega sistema? Delovno intenzivne dejavnosti smo preveč obremenili, podražili smo družbene službe, administracijo, povrh vsega pa je takšen sistem resna zavora nadaljnemu razvoju in zaposlovanju.

Na koncu pa bi rad še nekaj vprašal:

V gradivu, ki smo ga pripravili in nosi naslov Uveljavljanje in utrjevanje politike ekonomskega in socialnega razvoja v letu 1989 je tudi zapisano:

»Da bi obvladali posledice povečanja učinkovitosti gospodarjenja tako, da bi delovne organizacije rešili tehnoloških presežkov delovne sile, je predsedstvo sveta Zveze sindikatov Jugoslavije poslalo zahtevo zveznemu izvršnemu svetu in skupščini SFRJ, naj ustanovi zvezni sklad, v katerem bi se zbirali del sredstev solidarnosti, ki bi jih namenili za zagotavljanje socialne varnosti tistih delavcev, ki so postali tehnološki presežek.

Zato sprašujem, kateri organi so sprejeli takšno zahtevo in kdaj, kdaj smo to temo usklajevali po republikah in pokrajinah. Moram reči, da gre v tem primeru za socialno politiko, ki pa jo bo treba gledati na družbene dogovore in usmeritve republik in pokrajin in prav tako njihovih sindikatov uveljavljati v republikah in pokrajinah:

Prav zato v imenu Sveta Zveze sindikatov Slovenije ne morem sprejeti stališča, kot je zapisano v besedilu.

ODMEVI

Stavka zaradi vrha neuvrščeneh

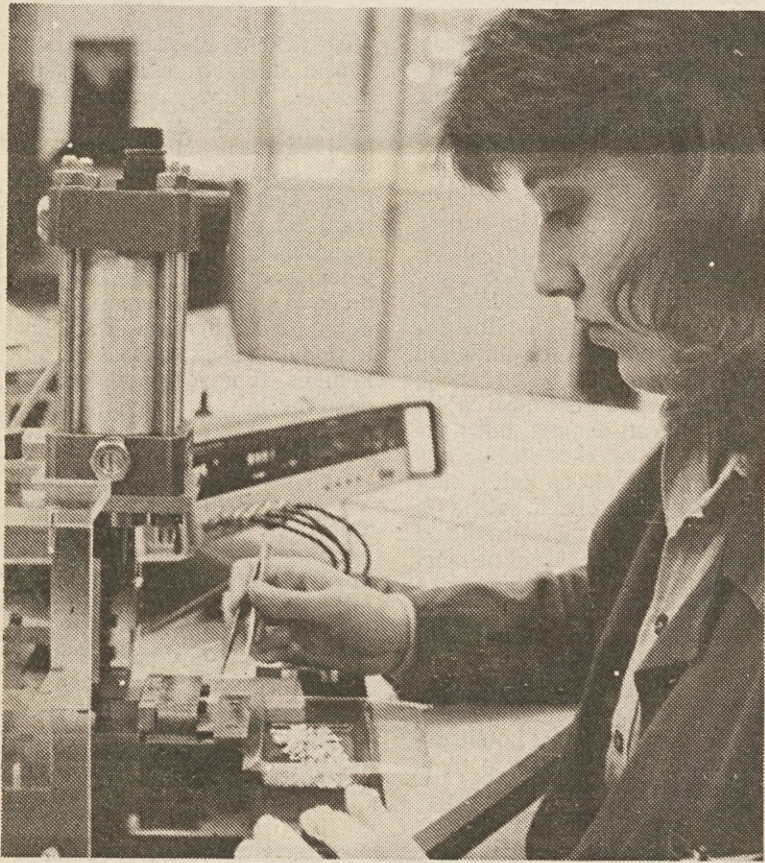
V 20. številki Delavske enotnosti, 26. maja letos, je bil objavljen prispevek Stavka zaradi neuvrščeneh vrha. Pripravil ga je novinar Ciril Brajer po pogovoru, ki sva ga imela na občinskem sindikatu v Škofji Loki v okoliščinah, ki so opisane v uvodnem delu prispevka.

Povzetek pogovora je korekten in nanj nimam pripomb, moti pa naslov, ki ne odraža dejanskega povoda za prekinitev dela v Alplesu. Res je, da je seznam izdelkov, ki naj bi jih uvozili brez carine za vrh neuvrščeneh razburil vsakogar, ki ga je bral ali zanj slišal, vendar pa to ni bil neposredni vzrok (in ne povod) za stavko v Alplesu. Do nje je prišlo zaradi nezadovoljstva z izplačili osebnih dohodkov v maju.

V pogovoru z novinarjem najbrž tudi nisva precizirala, katerega predsednika sindikata v Alplesu je bilo treba zavarovati. Iz besedila je razbrati, da gre za predsednika konference osnovnih organizacij sindikata, v resnici pa je bil to predsednik osnovne organizacije področja lesne predelave, ki je bil tudi vodja stavkovnega odbora.

Za površnega bralca so to le majhni nesporazumi, ki pa tam, kjer se stvari dogajajo, povzročajo prizadetost in nejevoljo. Zato prosim, da v naslednji številki Delavske enotnosti objavite ustrezno pojasnilo in popravek objavljenega besedila.

Sandi Bartol

v sedanjih razgibanih razmerah ko si v družbeni prostor utirajo pota nove organizirane sile in nove ideje, katerih skupna značilnost je v zahtevi po kar najhitrejšem izhodu iz družbene krize z več demokracije. Ob opredelitvi načel svojih razmerij do ZK in države bodo dana tudi merila za ravnanje sindikata z drugimi političnimi silami in institucijami sistema pri uveljavljanju njegove razredne vloge – identiteta sindikalnega gibanja in organiziranosti. »Nato je menil, da se sindikati niti po naključju ne smejo odpovedati samoupravljanju in odločilni vlogi delavcev v njem, za svoje delovanje pa morajo imeti tak program, ki se ne bo opiral na kakšnega drugega, temveč bo zastopal in branil zahteve in interese svojega prostovoljnega članstva. Notranja demokratizacija sindikata pa mora po njegovem mnenju temeljiti na spoštovanju drugačnosti. Spoštovati je torej

vorila o normativnem položaju sindikata v sistemu. Sindikat kot najširša organizacija delavcev deluje svobodno, brez sleherne omejitve. Svojo vlogo in svoje naloge si določa sam s svojim statutom (statuti oziroma pravili) in programom (programi) dela. V skladu z ratificiranim mednarodnim paktom o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah je mogoče delovanje sindikata omejiti le zaradi zavarovanja nacionalne varnosti, javnega reda ali varstva pravic in svoboščin drugih. Temeljna funkcija in naloge sindikata so varstvo družbenoekonomskega, materialnega in socialnega položaja delavca, za izboljšanje in zavarovanje pravic delavcev na teh področjih in to ne glede na pravno-organizacijsko obliko in ne glede na obliko lastnine proizvodjalnih sredstev (družbena, zasebna, tuja, zadružna, skupna). Toda prav oblika lastnine je bila med razpravljalci največji ka-

Drugačen odnos do manj razvitih območij Slovenije

V sredo so se v Domu sindikatov sestali predstavniki občinskih svetov Zveze sindikatov Slovenije iz manj razvitih občin in tisti, ki imajo dele svoje občine na območju nerazvitih. Sestanek je bil namenjen vprašanju, kako v razmerah tržnega gospodarstva spodbuditi hitrejši razvoj teh območij in omogočiti socialno enakopravnost delavcev. Na sestanku so menili, da dosedanja politika hitrejšega razvoja teh območij ni dala ustreznih rezultatov in zato so udeleženci zahtevali, naj se v ustavi zapiše obveznost republike Slovenije na tem področju. Gre kajpak za odpiranje novih produktivnih delovnih mest in hkrati za njihovo »pocenitev« ter za razbremenitev gospodarjenja z različnimi družbenimi obveznostmi na teh območjih.

Udeleženci sestanka so predlagali, naj predsedstvo RS ZSS že junija oblikuje svoj koncept za reševanje vse problematike, s katero se ubadajo gospodarsko manj razvite občine, in naj vztraja pri že doslej znanih zahtevah slovenskih sindikatov glede enakopravnosti delavcev in solidarnosti med njimi. V prvi vrsti gre za uveljavitev nacionalnih programov v zdravstvu in šolstvu predvsem pa za drugačen kadrovski odnos do teh območij. Treba je narediti vse, da bi ustavili odliv dobrih strokovnih kadrov s teh območij v gospodarsko razvitejša središča in ustvariti možnosti za prihod novih ljudi, predvsem pa tistih kadrov, ki jih v teh občinah štipendirajo in zaradi različnih vzrokov potlej ne dobijo službe doma.

Marjan Horvat

Seja predsedstva mestnega sveta Zveze sindikatov Ljubljana

RAZMERE V ŠOLSTVU NE PRIZNAVAMO OBČINSKIH MEJA

V torek, 6. junija, dan po stavki učiteljev v vseh osnovnih in nekaterih srednjih šolah v Sloveniji, je bila kot nalašč jubilejna, 50. seja predsedstva Mestnega sveta Zveze sindikatov Ljubljane. Zaradi napovedanega dnevnega reda so se zbrali skoraj vsi člani predsedstva, poseben gost pa je bil **Bojan Klenovšek**, predsednik mestnega komiteja za izobraževanje, raziskovalno dejavnost, kulturo in telesno kulturo skupščine mesta Ljubljane. Najpomembnejša točka dnevnega reda je bila obravnava razmer in nekaterih razvojnih vprašanj osnovnih šol v Ljubljani.

Bojan Klenovšek se je v uvodu dotaknil poročila o problematiki šolstva, ki je bilo napisano že pred dvema

mesecema, vendar je še zdaj aktualno. »Težavne razmere v šolstvu še nikdar niso bile obravnavane na območju vse Ljubljane,« je rekel uvodničar, in poudaril, da v šolstvu ne bi smeli priznavati občinskih meja.

Najbolj ogorčeno in konkretno je razpravljaval **Andrej Satran**, predsednik občinskega sveta ZS Ljubljana Bežigrad, iz katerega so pripombe na poročilo kar letele. Pozival je Zavod SRS za šolstvo in Pedagoški inštitut naj razjasnita vrsto strokovnih vprašanj o osnovnem šolstvu (celodnevna šola, razvojna vprašanja, dvoizmenski pouk, nakup pripomočkov...). Mestni izobraževalni skupnosti je naložil, naj preuči merila in možnosti za nekatere naložbe za gradnje in vzdrževalna dela, posebej pa je opozoril, da v osnovnih šolah primanjkuje strokovno podkovanih učiteljev.

Takoj za Satranom je mikrofona prevzela **Marija Fedran**, predsednica OS ZS Ljubljana Moste-Polje, kije predloženemu poročilu očitala predvsem to, da manjkajo konkretni nosilci in roki za uveljavljanje predlaganih ukrepov. Takoj zatem se je v razpravo spet vključil Bojan Klenovšek, ki je pojasnil, da so si predlagatelji poročila želeli takšno razpravo, »saj lahko le s konkretnimi predlogi izoblikujemo kvalitetne ukrepe, s katerimi se lahko nadajamo uspehov.« Klenovšek je pojasnil, da v poročilu zato ni konkretnih nosilcev in rokov, ker ima skupščina mesta Ljubljane nekatere skupne akcije z občinami in Zavodom za šolstvo, predlagal pa je, naj jih spremljajo sproti in ne le po preteku rokov.

Glavne poudarke iz razprave je ob koncu povzel predsednik mestnega sveta **Jože Šketa** in predlagal, naj bi problematiko šolstva uvrstili na dnevni red skupščine mesta Ljubljane, vse sklepe, misli ali pobude o težavnih razmerah v ljubljanskem osnovnem šolstvu naj izvršni svet preuči skupaj z drugimi pristojnimi organi, naredili pa naj bi tudi nekakšen »mrežni načrt«, iz katerega bo takoj videti, kdo je odgovoren za določen problem in do kdaj ga mora rešiti, skupščina mesta Ljubljane pa naj to delo sproti preverja.

Na seji so člani predsedstva med drugim poslušali pripombe k osnutku dopolnilne ustave SR Slovenije

Igor Drakulić

JAVNA PRODAJA ODPISANIH OSNOVNIH SREDSTEV

Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije objavlja, na podlagi sklepa komisije za finančno-materialno poslovanje RS ZSS, javno prodajo tehle odpisanih osnovnih sredstev:

Zap. št.	Naziv OS	Količina	Izključna cena (kos)
1.	Štedilnik IGO 2+2 z el. pečico 90x95 cm	1	3.500.000
2.	Izdajni hlajeni pult - INOX-UP (200 cm)	1	5.000.000
3.	Izdajni pult z dvojnimi koritimi INOX-UP (200 cm)	1	5.000.000
4.	Dvojno pomivalno korito z odcejalnikom INOX-UP (195 cm)	1	2.500.000
5.	Kuhinjska omara - visoka - UP (140 cm)	1	200.000
6.	Točilni pult s hladilnikom za steklenice INOX-UP (300 cm)	1	7.500.000
7.	Retropult z vgrajenim štedilnikom 2+2, koritom z odcejalnikom in prostorom za napravo za kuhanje kave INOX-UP (300 cm)	1	7.500.000
8.	Viseča omarica - UP (300 cm)	1	200.000
9.	Električni bojler GV 80 l	1	200.000
10.	Stoli REX beli	4	20.000
11.	Miza REX bela	1	20.000
12.	Stol - vrtljiv (skaj)	1	100.000
13.	Stol - vrtljiv (tkanina)	1	150.000

Javna prodaja bo v Domu sindikatov Slovenije, Dalmatinova 4, Ljubljana, 21. junija 1989 ob 12. uri. Ogled je mogoč 20. in 21. junija 1989 od 8. do 12. ure.

Vsi udeleženci morajo pred začetkom licitacije vplačati varščino v višini 20% izključne cene z gotovino ali z bariranim čekom ter imeti pooblastilo, če zastopajo družbeni sektor. Varščino sprejemamo na dan prodaje od 10. do 12. ure. Neuspelim ponudnikom bomo varščino vrnili takoj po koncu prodaje.

Javna prodaja bo potekala po načelu »videno-kupljeno«, zato kasnejših reklamacij ne upoštevamo. Sodelujejo lahko fizične in pravne osebe. Kupnino plača kupec najkasneje v 3 dneh. V ceni ni vračunan prometni davek in ga plača kupec sam, če ne predloži izjave o oprostitvi.

Kupljeno je potrebno odpeljati v sedmih dneh. Natančnejša pojasnila dobite po telefonu (061) 310-033 interna 442.

Anketa v Domu sindikatov KAJ SE DOGAJA V REPUBLIŠKIH ODBORIH

V kratkem spredu po nadstropjih »palače sindikatov« sem se zapičil v sekretarje štirih različnih republiških odborov in jih pobaral, kaj se trenutno dogaja v njihovih dejavnostih.

Iz globokega razmišljanja sem najprej vrgel Dušana Zupanca, sekretarja ROS delavcev v kulturi. »Kaj je novega, sprašujete? Pripravljamo se na sejo ROS, na kateri se bo največ kopij lomilo ob obravnavi trenutnega finančnega položaja kulturnih dejavnosti v Sloveniji. Pri financah smo nemočni, saj niti stavkati ne moremo, ko pa smo vsi vse!«

Hubert Lovša, sekretar ROS za promet in zveze, je bil bolj razposajen. »Zadnje čase se najbolj preganjamo z »mirovanji« linij. Naj vam razložim, za kaj gre. Vzemimo nekega voznika avtobusa, ki pelje iz Ljubljane v Maribor. Za vožnjo porabi dve uri in pol, potem pa v Mariboru čaka pet ur na povratek. S tem se stroški seveda povečujejo. Na razširjeni seji komisije za spremljanje samoupravnega sporazuma dejavnosti v javnem cestnem potniškem prometu je bilo ugotovljeno, da je ekonomski položaj slabši tudi zaradi tega, ker vprašanje mirovanja linij v okviru odbora za potniški promet ni uspešno rešeno. Prevozniki so tudi ugotovili, da lahko mirne duše opustijo več kot sto linij, zakonsko pa bi to opredelili kot »mirovanje«. Na usklajevalnem sestanku bodo vsi prevozniki predstavili svoje linije, navzoči bodo tudi člani Splošnega združenja, potem pa bomo videli, kaj bo.«

V republiškem odboru delav-

cev sindikata komunalnega in stanovanjskega gospodarstva v zadnjem času ni kakih večjih pretresov. Sekretar Miloš Mikolič poudarja le problem inovacijske dejavnosti, ki pri nas še vedno ni zaživel, tako kot bi morala. »Minula seja Komisije za inovacijsko dejavnost je bila v Celju, kjer so komunalne organizacije predstavile kar 80 predlogov za inovacije. Preseneča me, da se akcija Gospodarske zbornice o inovacijski dejavnosti in kakovosti tako težko prebije. Pred kratkim smo izvedli tudi anketo o dnevnih razmerah dela in zaščiti pri delu, saj se je izkazalo, da imajo delavci težave pri uporabi zaščitnih sredstev. Organizacije, ki uporabljajo stroj ali napravo, bi se morale zavzeti, da bi na dobre ali slabe strani nekega zaščitnega sredstva opozorili proizvajalca.«

V pisarni ROS tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije je sekretarka Branka Novak. »V republiškem odboru smo končno prišli do resnejše razprave o beneficirani delovni dobi za predice in tkalke. V četrtek je bila seja izvršnega odbora, na kateri so bili tudi zdravniki iz UKC, ki so medicinsko in znanstveno dokazali, da smo imeli prav glede vpliva dela, delovnega okolja in delovnih razmer na življenje, zdravje in delovno zmožnost predice in tkalk s posebnim ozirom na vpliv starosti na pešanje telesne moči, urnosti in spretnosti rok, zmogljivosti čutil (vid in sluh) ter oceno zmožnosti za opravljanje svojega dela glede na vse obremenitve in škodljivosti pri delu.« kot se glasi naslov dokumenta. «

Igor Drakulić

Nekateri kazalci rezultatov gospodarjenja po posameznih republikah

ROPANJA NI NE KONCA NE KRAJA

Ste že slišali šalo o vzroku za vietnamsko vojno? Jugoslovani so se množično ekonomsko izseljevali v Nemčijo. Nemci so šli za boljšim zaslužkom na Švedsko, Švedi v Združene države, Američani pa so množično drli v Vietnam. Vietnamci pa nikakor niso hoteli k nam in so se raje stopili z Američani. Podoben vic zdaj kroži o vzrokih za slab ekonomski položaj jugovzhodnih republik. Slovence in Hrvate so ropali njihovi prejšnji gospodarji, Avstrijci, Madžari in Italijni, po združitvi v južno slovansko državo, še zlasti pa po drugi svetovni vojni, pa so Slovenci in Hrvati oropali druge jugoslovanske narode, svoje osvoboditelje. Nerodno je, da nekateri v tej državi jemljejo to za sveto resnico in za politični argument v medrepubliškem obračunavanju.

Iz »Nekaterih ključnih kazalcev rezultatov gospodarjenja v letu 1988«, gradiva, ki ga je pripravil

Sektor za družbenogospodarski razvoj, ekonomsko in socialno politiko pri RS ZSS in v katerem so zajeti podatki SDK Jugoslavije in Zveznega zavoda za statistiko, je videti, na čem temelje trditve o ropanju južnih republik in zlasti o neupravičeno višjih osebnih dohodkih v Sloveniji. Zaradi obilice gradiva objavljamo samo grafikone, razen podatkov o zaposlenosti in o akumulaciji, za katere niso izdelali grafičnega prikaza.

Lani se je število zaposlenih v družbenem sektorju gospodarstva povečalo za dva odstotka glede na leto 1985. Vsi podatki v gradivu so obdelani za zadnja štiri leta. V tem obdobju nerazvite republike beležijo stalno rast zaposlenosti razen lani. Lani je le rast na Kosovu zelo visoka, malo je večja v Srbiji, v drugih republikah pa je zaposlenost padla. V Sloveniji se je število zaposlenih zmanjšalo za tri odstotke.

V vseh teh letih je v Sloveniji

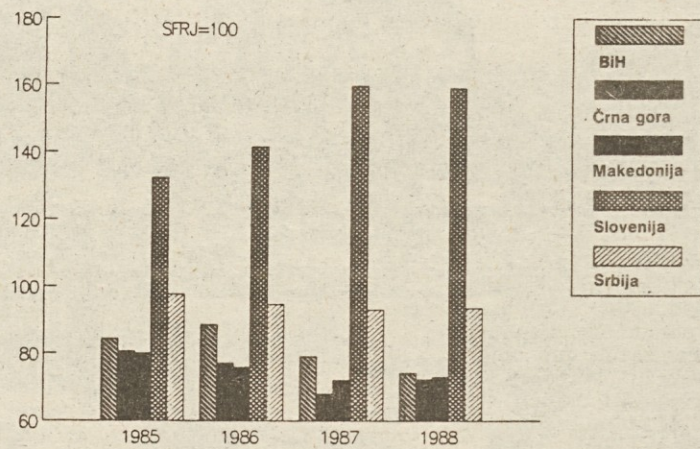
akumulacija najhitreje rasla, le lani jo je prehitela Črna gora. Akumulacija na delavca je v Sloveniji daleč najvišja, lani celo dvakrat večje od jugoslovanskega povprečja. V stopnji rasti pa je lani prva Črna gora s 60-odstotno rastjo, Slovenija pa je imela za 23 odstotkov višjo akumulacijo v dohodku v primerjavi s povprečjem Jugoslavije.

Drugi gospodarski kazalci pa so prikazani v grafikonih.

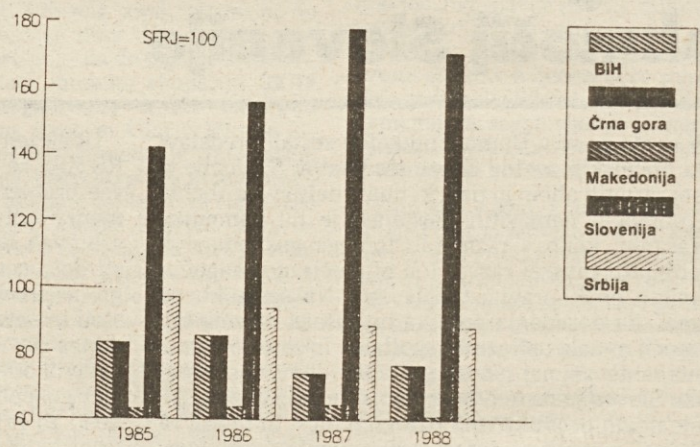
Da bi bila podoba o ropanju južnih republik celovita, bi morali kajpak dodati še marsikateri podatek, zlasti o učinkovitosti naložb v razvitih republikah in nerazvitih področjih, o obsegu in vrsti naložb v enem in drugem območju Jugoslavije, o dotoku kapitala iz Jugoslavije in tujine v nerazvite predele, o razvoju in sestavi gospodarstva in drugem. Upamo pa, da se tudi iz priloženega da razbrati vsaj del resnice.

Privedil: Boris Rugej

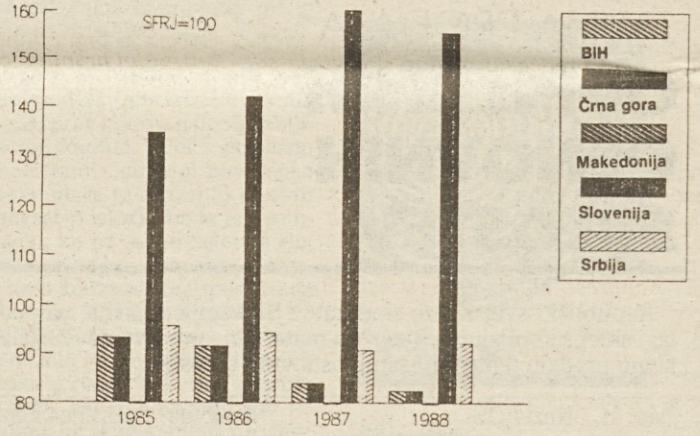
Celotni prihodek na zaposlenega

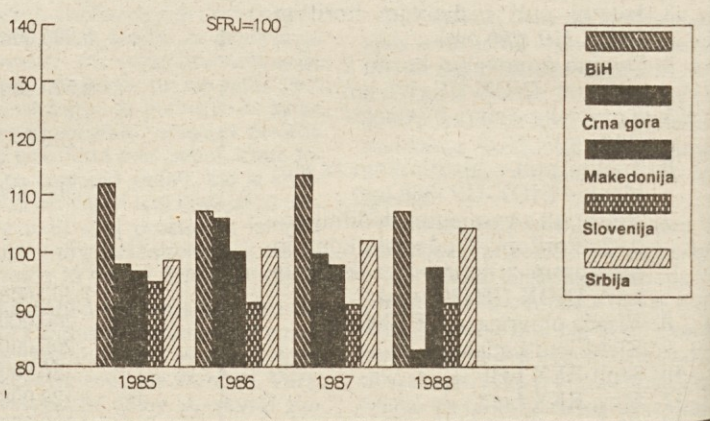
Dohodek na zaposlenega

Povprečni čisti OD na delavca

Razmerje med OD in dohodkom na delavca v primerjavi s SFRJ

to pa vladi in NBJ ne bo kaj prida pomagalo, če ji ne bo uspelo - kot smo že omenili - uveljaviti realne cene denarja in kapitala. To pa med drugim pomeni, da bo potrebno v marsikaterem podjetju, upravi in še kje zmanjšati število navidezno zaposlenih ljudi, ki - metaforično povedano - držijo v rokah metlo, hkrati pa domala ves dan pijejo kavo in gledajo na uro.

Prav lahko se zgodi, da ljudje na prejemanje delovnih knjižic ne bodo radi pristali, čeprav tudi s sedanjim načinom življenja od danes na jutri niso več zadovoljni. Včasih so v bankah godrnjali za-

radi dolgih vrst in mučnega čakanja na plačo. Sedaj pa se vse več ljudi razburja predvsem zato, ker dobijo v bankah vse več denarja za opravljeno delo, ki pa vse bolj izgublja nekdanjo kupno moč. Skratka, ljudje vse bolj razmišljajo o tem, da je nekaj narobe z bankovci, na katerih je natiskano vse več ničel. Zdi se jim, kot da se nekdo norčuje iz njih in upajmo da Markovičeva vlada njihovega gneva ne bo prezrla. Jasno je namreč, da povprečen Jugoslovane vendarle ni pripravljen nositi mizerno nizkega zaslužka domov v vrečkah. Ali pa?

Emil Lab

Divji ples cen na jugoslovanskem trgu pojenjuje

BANKOVCI IMAJO VSE VEČ NIČEL

O nobeni aktualni jugoslovanski temi nismo novinarji napisali toliko besed kot o inflaciji, ki pesti ene bolj druge manj. Pomagali so nam tudi ekonomski teoretiki in politiki, ki so vsak s svojega zornega kot razlagali, zakaj cene našega blaga tako hitro rastejo in spravljajo v obup domače kupce. Kljub nenehnemu ukvarjanju z rastjo cen, tiskanjem denarja na Topčiderju, razglabljanjem o osnovnih vzrokih za vse hujšo inflacijo in naštevanjem bolečih posledic tega pojava pa nam nikakor ne uspeva doseči otipljivih rezultatov v boju proti splošni rasti cen. Še več, če lahko verjamemo ekonomistom, se tako vlada kot tudi banke in podjetja pravzaprav sploh še niso začeli resneje upirati povečevanju cen.

Novi prijemi Markovičeve vlade

Osnovno vprašanje seveda je, ali je sedanjo skokovito inflacijo sploh mogoče zmanjšati. Finančni izvedenci trdijo, da je splošna rast cen ekonomsko gledano sicer zapleten pojav, vendar so vzroki, ki jo povzročajo, v glavnem znani in zanje poznamo tudi zdravila. Skorajda vsi se strinjajo, da bi morali uveljavljati predvsem politiko realnega tečaja dinarja in realno pozitivnih obrestnih mer. Žal pa se še vedno nismo dokopali do spoznanja, kako bi lahko ta cilj najlažje dosegli. Podjetja in poslovne banke imajo namreč zelo malo svojega kapitala in če bi ceno denarja in posojil močno podražili, bi bilo tako, kot če bi pahnil v globoko vodo človeka, ki še ne zna dobro plavati. Markovičeva vlada se je morda prav zato odločila za previdno približevanje omenjenemu cilju, predvsem

s spreminjanjem zakonodaje. Spremembe zakona o finančnem poslovanju naj bi pripomogle predvsem h krepitvi finančne discipline, ki je zdaj tako rekoč ni. Podjetja naj bi odslej poravnala obveznosti na podlagi blagovnega prometa in opravljanja storitev, šele nato pa bodo lahko izplačevala osebne dohodke. Tako bodo upniki zavarovani, dolžniki pa ne bodo mogli uporabljati tujih sredstev.

Vse to pa seveda ne bo dosti pomagalo, če vladi in NBJ ne bo uspelo zmanjšati količine denarja v obtoku. Za zdaj kaže, da bo ta naloga za Markovičevu vlado najtrši oreh, saj centralna banka nadzoruje samo 20 do 25 odstotkov primarne emisije, siva emisija pa ji je že zdavnaj ušla iz rok v obliki menic brez kritja, ki krožijo med podjetji. Ocenjujejo, da so samo neoparavna plačila med gospodarstvom in bankami že vredna pet tisoč milijard dinarjev. V SDK Jugoslavije pravijo, da je vrednost menic sredi aprila pressegla 33 tisoč milijard dinarjev... Zgovoren je tudi podatek, da je nesolventnih okoli 5000 podjetij. Ker novi predpisi še ne veljajo, seveda marsikatero takšno podjetje (še) nišlo v stečaj, pa čeprav svojih obveznosti ne izpolnjuje.

Počasi, a nezadržno se torej bliža trenutek, ko se bo morala vsa družba frontalno spopasti z inflacijo. Kako bomo to naredili, verjetno za zdaj ne ve nihče, niti pri nas niti v tujini. V razvitih državah so se na primer uspešno spoprijeli s splošno rastjo cen na dva načina: za ceno velikih žrtev zaradi zmanjšanja proizvodnje, plač in zaposlenosti, ali pa na manj boleč način s teorijo racionalnih pričakovanj ljudi, pri čemer naj bi vlada sprejemala takšne ukrepe,

kot jih ljudje pričakujejo in sprejemajo. Dalo bi se seveda kombinirati obe metodi, odvisno pač od značilnosti gospodarskih razmer v posamezni državi. Žal pa, kot pravi dr. Ribnikar, niti v svetovni literaturi niti v praksi ni recepta za inflacijo.

Premalo ustvarimo, preveč porabimo

To pa seveda ne pomeni, da je inflacija bolezen, ki je ni mogoče premagati. Vsaj za začetek osemdesetih let v Jugoslaviji lahko rečemo, da je povsem jasno, zakaj je prišlo do njene pospešene rasti. Predvsem zato, ker smo v preteklih letih porabili več, kot je znašal družbeni proizvod. Tako smo, na primer, v sedemdesetih letih porabili za 6 do 8 odstotkov na leto preveč. Jugoslovanska tekoča plačilna bilanca je bila v teh letih v precejšnjem primankljaju, ki smo ga pokrivali predvsem z vse večjim zadolževanjem v tujini. Okoli leta 1980 pa je prišlo do preloma, saj je neto uvoz kapitala usahnil in hkrati je bilo treba začeti vračati posojila in obresti za zunanje dolgove. Domača poraba se je skrčila za okoli 13 odstotkov družbenega proizvoda, ki se v zadnjih letih skorajda ne povečuje več. Naš osnovni problem je torej ta, da ustvarimo premalo in da porabimo preveč, kot bi smeli glede na razpoložljivi družbeni proizvod.

Strinjamo se lahko torej s teorijo hiperinflacije, da cene rastejo hitreje, kot se povečuje proizvodnja, če tiskamo veliko denarja. Prav tako je težko zanikati drugo teoretično resnico, da se proizvodnja zmanjša hitreje kot inflacija, če tiskamo manj denarja. Vse

Ob dnevu mladosti se je še enkrat pokazalo, da jugoslovanska mladina misli resno z vstopom v Evropo. K evropski usmeritvi je največ pripomogla prav ZSMS oziroma svet za mednarodne stike, ki mu predseduje Zoran Thaler. K Zoranu smo se napotili po oceno zadnje seje predsedstva konference ZSMJ, povprašali pa smo ga tudi, kaj se dogaja na Dalmatinovi 4.

»Gradivo za zadnjo sejo konference ZSMJ v Beogradu je vsebinsko zasnovano dokaj dobro. Tema »Položaj in vloga ZSMJ v aktualnem dogajanju v mednarodnem mladinskem in študentskem sodelovanju,« je pomembna za jugoslovansko mladinsko organizacijo pri odpiranju novih smeri v vsej zunanji politiki Jugoslavije. Kaže pa, da je sistematična evropska kampanja ZSMJ obrodila prve sadove.

Po seji konference ZSMJ, 24. maja, je bila v Beogradu okrogla miza o vstopu Jugoslavije v Evropo, na kateri je bilo izrečenih tudi nekaj odklonilnih stališč, marsikdo pa je bil kar šokiran nad odprtostjo pogovorov. Zahteva ZSMS je vstop Jugoslavije v Evropsko skupnost. S tem bi dali Evropi signale, kaj hočemo, na drugi strani pa bi,

Pogovor z Zoranom Thalerjem, predsednikom sveta za mednarodne odnose pri RK ZSMS

IZ DEMOKRATIZACIJE V DEMOKRACIJO

v psihološkem smislu, zbudili splošno mobilizacijo za tri reforme – politično, ekonomsko in pravno. Pri politični prenovi bi morali najprej ločiti demokracijo od demokratizacije. Iz »stalnega procesa demokratizacije« moramo enostavno preiti v demokracijo. Demokracijo predstavljajo pluralizem, svoboda političnega organiziranja in neposredne ter splošne volitve. Gospodarska prenova zahteva izenačenje vseh oblik lastnine in podjetništvo brez meja, pravna pa neodvisnost sodstva (neomejen mandat sodnikov) ter zagotovitev političnih, državljskih in drugih človekovih pravic.

Predloge za tesnejše stike z Evropsko skupnostjo smo poslali skupščini tako na ravni slovenskega kot jugoslovanskega mladinskega vodstva, ti papirji pa predstavljajo nekakšen moralnopolitični pristisk. O evropski usmerjenosti teče veliko razprav, v »igri« pa je precej različnih stališč. Eni pravijo, da smo že v Evropi in da moramo ohraniti status quo in neuvrščenost... drugi, da je to pogubno, ker vodi v izolacijo in bedo in da položaj, kakršen je zdaj, ni v interesu državljanov Jugoslavije, jasno pa je, da so integracije v novih mednarodnih razmerah pozitiven proces.

ne pripomore k boljšemu položaju Jugoslavije. Tudi vztrajno zahtevanje posebnega statusa (t.i. sni generis) ni koristno, čeprav so nekateri na to zelo ponosni. Nekateri državne ljubljenske (npr. Crvena zastava) stalno »učkajo«, zato tudi ne morejo biti konkurenčni.

Kaže, da postaja ZSM resna politična organizacija in najbolje zastopa široko mnenje ljudi. Že lanska raziskava Slovensko javno mnenje je pokazala, da je kar 70,9% Slovencev za vstop v ES, letos pa je pričakovati še višji odstotek. Upanje daje tudi trio Marković-Lončar-Drnovšek, ki se še posebej zavzema za vključitev v evropske tokove.

– Kakšen je odnos med ZSM Slovenije in drugimi zvezami mladine po republikah?

»ZSM Slovenije je že septembra lani sprejela Evropsko deklaracijo. Ta pozitivni projekt integracije Jugoslavije v Evropo je bil pozitiven tudi zato, ker ni povzročil razdora v jugoslovanski mladini. Nasprotno: o tem obstaja dokajšen konsenz. Zveza socialistične mladine je edina družbenopolitična organizacija na zvezni ravni, ki je takšna stališča sprejela. V zvezi z evropsko usmeritvijo je največ naredila RK ZSMS, nekaj tudi ZSMJ, druge republiške konference pa se s tem v glavnem niso ubadale same in samostojno. Tu bi omenili še srbsko mladinsko vodstvo, ki je dalo pobudo za referendum za vstop v Evropo.«

– Velikokrat je slišati glasove, da smo že povezani z Evropo...

»Mladina se zavzema za institucionalno integracijo. Podpišeš sporazume – pa je. Mi preveč govorimo o funkcionalnem povezovanju, kar pa je demagoško in služi kot alibi za nadaljnjo izolacijo. Funkcionalna povezava je že letalska linija, ta pa bistveno

– In s kom v Evropi se moramo povezati?

»Dolgoročno vsekakor z ES, ki je v Evropi edina prava integracija. EFTA je »le« področje proste trgovine, SEV pa je smešna integracija in predstavlja zbir bilateralnih odnosov z vse večjim zapiranjem medsebojnih meja. Politično vodi pot v Evropo z vstopom v klub 23 evropskih držav Svet Evrope, organizacije, ki so ji osnovna skrb zaščita človekovih pravic, socialna vprašanja in kultura ter s pristopom k evropski konvenciji o človekovih pravicah. Po mnenju 3. konference ZSMS, ki je bila 1. februarja, mora Jugoslavija pri svetu ministrov ES v Bruslju takoj zaprositi za vstop v Evropsko skupnost. Takšna jasna strategija namera Jugoslavije za institucionalno povezovanje v združeno Evropo bi bila po našem mnenju največja spodbuda za evropeizacijo Jugoslavije in njen izhod iz dolgotrajne krize.«

Igor Drakulić

Glosa

Program ni bil uresničen

Tista leta, ki je bila Milka Planinc predsednica zvezne vlade, že se je kazalo stiska, pa smo vendar tudi navadni delavci kar v redu živeli. Ko bi bila na oblasti še eno mandatno dobo, bi morda ladjo Jugoslavija z že zburkanega morja varno prikrmarila v pristan uravnovešenega življenja.

Toda Mikuličeva vlada je ladjo spustila daleč na odprto viharno morje in dobro začet program globoko nizzdol, kamor nekateri države skrivaj odmetavajo radioaktivne snovi, s kletvico na jezikih smo pozdravili njegov predčasni odstop. Požvižga se na vse programe, saj je navkljub nesmrtnim grehom ostal visoko v vrhu.

Kaj pa Markovičev, Drnovškov program? Ankete državljanov SFRJ so pokazale, da bosta viharila viharje, ali jih bosta previharila, bodo leta pokazala.

Da, program je program. Lahko je načrtovan z velikimi stroški, ki jih požro sestanki, seje, kongresi, zborovanja, uresničitve pa potem ni. Tako pravi tudi očka Smole, delavec v najlepših letih.

– No, lepo je biti očka. Očka ima ženko, ima otroke, ima topel domek, prijazno besedo, skratka, lepo je biti očka, kakor je lepo biti predsednik v nezapuflani državi.

Tudi jaz sem očka. In ker sem očka, sem mozek ljube žene in tati petih čmrljev. Res je, pripoveduje delavec Lojze. Z ženo sva že v krizi kupila pet zakonski bonbončkov: tri fantke in dve punčki.

Ko sva se poročila, je razumljivo, da sva koj napravila, sestavila program: stanovanje, pohištvo, otroci. Na stanovanje sva čakala polnih pet let, in ko sva ga dobila, se nama je ravno pokvarilo pohištvo, ki sva ga v zabojih hranila v vlažni kleti. Prvo stanovanje je bila ena sama soba in še ta je imela stalnega, neizseljivega podnajemnika-leseno gobo. Seveda sva se sprva hučo jezila, potem pa sva si rekla, kakor danes često poudarja predsednik Stanovnik-ljubezen je tudi nekaj vredna.

Tudi glede otrok sta naredila svoj program. Oba izhajava iz zelo rodovitnih družin in sva bila najprej v resnih skrbeh, da nisva te rodovitnosti podedovala, kakor je Markovičeva vlada podedovala Mikuličeve dolgovce. Zato je treba biti vzdržan, program mora biti uresničen! Kar je res, je res: program je lepa in spoštovanja vredna stvar. Samo uresničen mora biti. In tako sva programirala, da bo žena rodila dva: najprej fantka, nato punčko. Pa naju je tokrat plan pustil na cedilu. Pred leti je žena rodila trojčke-tri zdrave in čvrste fantke. Čestitke njej, čestitke meni. Pa niti žena ne jaz nisva vedela, ali bi se jokala ali smejala. Edina sreča, da je bil to zares velik dogodek in da se tudi dogodki poplačani z nagradami. Podjetje je kupilo tri vozičke, socialna je prinesla pleničke, največ pa je bilo šopkov rdečih rož.

– A-ci! sem kihnil, iz vozičkov pa se je menjaje oglašalo.

– Uveee, uveee...!

Protestno zborovanje: zahtevali so previtje, hrano, sprehod na svežem zraku. Midva pa sva znova skovala program: nič več otrok!

Pa pride pomlad, cvetje in ptičje žgolenje, grmičji ozelenijo, otroci poležejo in za-

spijo večerna sapica pihlja, vzbujena narava zabrenka na strune ljubezni. In lepega dne mi mami zaupa: Lojzek, pod srcem se je nekaj premaknilo. In oba sva vedela, kaj je tisto pod srcem. Prevzamejo naju nove skrbi in naju gnjavijo vse dotlej, dokler nisem dobil iz celjske porodišnice preseeljive novice: Vaša žena je rodila dve krepki deklini! Na, pa smo spet v kaši. Pet čmrljev. Vsi imajo usta, vse je treba obleči in bosu tudi ne bodo morali večno hoditi. Solzna je bila mami, v skrbeh sem bil jaz, tati, edini hranilec. Smo vendar čista proletarska družina! Še dobro, da sva o pravem času dobila prostorno stanovanje. To je bila edina svetla točka najinega programa.

– Dobra volja je najboljša, to si piši za uho!...

Vse težave so mimo. Zdaj so otroci že veliki. Fantki hodijo v peti razred, punčki v drugi. Fantki imajo prav tako drobcen nos, kakršnega ima naša mami. Punčki pa sta cel tati. Tako si z ženo nimava kaj očitati. Naše življenje teče spet normalno, spomladi pa z ženo ne hodiva na sprehode, raje v fabriki delam nadurno. Če pa bi žive-la recimo v Franciji, bi žena dobivala plačo, kakor da je v službi, tudi službena leta bi ji normalno potekala. In doklade, doklade! Na vso žalost pa smo v naši lepi in bogati deželi socialno podpirana družina. Tako dobimo od sociale obleko, obutev, bone za dodatno hrano in še kaj. Otroci so zadovoljni, jaz pa zvečer mamico v postelji sprušujem.

– Mami, bo za hrano, stanovanje, elektri-ko, vodo, za...?

In skrbna mami trezno odgovarja: Pa bo-va midva pritegnila pas.

Nič novih oblek, ne novih čevljev... Mo-goče pa bosta Drnovšek in Markovič debe-lejši kos kruha pripravila.

– Mami, čudežev ne moreta delati, jo to-lažim. Veš, samo delo nas bo rešilo. Še bolj bom stisnil pest in delal, garal. Mami, samo na lastne roke in pamet se morava zanesti.

– In še res je, moj zlati Lojzek, se privije k meni. Glej, da boš merkal, Lojzek, merkal...!

Pravijo, slišala sva, da je pri občini sklad, kamor podjetja nakazujejo denar kot pomoč revnim občanom. Žal sva tudi izvede-la, da je v tem forumu toliko administracije in ona pobere vse za svoj OD. Pa je na vratih napisano: DRUŽINA JE OSNOVNA CELICA VSAKE SKUPNOSTI!

Midva skeptično prebirava ta izrek. Ta-kole, ko v lepih popoldnevih sediva pred solidarnostnim blokom in opazuje najine čmrlje, vsak zase programira: Bova pa po-tem, ko dorastejo... Ob mesecu preštejeva dinarčke, milijončke in zareža tisto narod-no, po svoje prikrojeno.

– Še, še en milijonček mam, še, še en milijonček mam, en milijonček mam, ga družinici dam...

Kar pa se programa tiče, pa ga bova navkljub še taki stiski trdneje in bolje uresničila kot Markovičeva vlada, ki je že kar prve dni dvignila cene. In zastoj bomo socialistič-nega BOGA prosili: Daj nam delo, daj nam kruh, VRAG, stran se bo obrnil, za naše prošnje gluhi in gluhi... Tovariši na VRHU uresničite programe!!!

Drago Kumer

ZDRUŽENE EVROPE BREZ JUGOSLAVIJE NE BO!

EVROPSKA DEKLARACIJA

1. Mladinska organizacija je neposredno odgovorna za uresničevanje interesov mladih ljudi in pobud civilne družbe. Svojo legitimost črpa iz mladinske in širše demokratične javnosti.
2. Člani mladinske organizacije smo tudi državljani Evrope. Razglašamo svojo pravico do gospodarskega razcveta, blaginje in demokracije.
3. Utrujeni smo od gospodarske krize, ideoloških vojn in mednarodnih spopadov, ki pretresajo našo državo. Obsojamo zunanjo politiko, ki nas je izolirala od našega kulturno zgodovinskega, gospodarskega in političnega okolja. Namesto križarskih vojn proti »notranjim sovražnikom« sprožamo projekt integracije v Evropo.
4. Pretekla Evropa, Evropa Jalte, hladnih in vročih vojn in železne zavese, nas ne zanima več. Naša Evropa bo gospodarsko uspešna, politično in kulturno pluralistična. Njene vrednote bodo svoboda, človekove pravice, pluralizem in demokracija.

Mladinska organizacija poziva tudi vas, da s svojimi prizadevanji in vplivom pripomorete k integraciji Jugoslavije v Evropo.

ZVEZA SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE

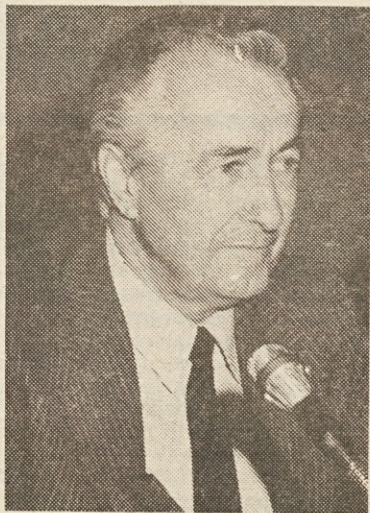
V Markovićevo vlado je priletelo nekaj polen

POKONČNA HOJA PRINAŠA TEŽAVE

Jugoslovanskemu gospodarstvu in družbi se poleti in jeseni obetajo veliko bolj vroči meseci, kot jih napoveduje koledar. Skokovita rast cen povzroča med ljudmi vse večje vznemirjenje, kar bi lahko postalo otežujoča okoliščina za Markovićevo vlado, naj se povečujejo pritiski, naj se odločno spopade z inflacijo. Slišati je že očitke, da bo država imela kaj malo koristi od programa, ki računa na »dolge steze«, če ne vemo, kako bomo preživeli naslednjih šest, sedem mesecev, in če jih sploh bomo. Mnogi namreč menijo, da je inflacija bomba, katere vžigalna vrstica že gori, ker bi lahko povzročila socialna gibanja z zelo težkimi posledicami. Napovedi o dveletni inflaciji se gibljejo tudi do 10.000%! Drugi pa so prepričani, da se z inflacijo da živeti, vendar se je treba izogibati njenim velikim nihanjem. Po tej logiki bi moral biti glavni cilj ekonomske politike ta, da bi inflacijo uokvirili v visoko, vendar stabilno rast, ki bi bila vsekakor manjša od sedanje, s tem da bi moralo biti prihodnje leto prelomno glede zniževanja inflacije.

Zvezni izvršni svet hoče imeti proste roke

Različno doživljanje inflacije bo glavna in največja težava v zvezni vladi pri določanju letošnje ekonomske politike. Po drugi strani pa vse kaže, da je vlada popolnoma mirna in daje vtis, da ima položaj v rokah, da je nič, kar se dogaja, ne preseneča. Njene zadnje poteze kažejo, da ni zadovoljna s sedanjimi pooblastili, saj je že posredovala predlog za spremembo zakona, ki bi ji omogočila bolj proste roke pri pisanju pred-

pisa, s katerim se uveljavljajo zvezni zakoni. Zvezna vlada namreč zahteva, da se odpravi obveznost, po kateri je morala pri sprejemanju podzakonskih aktov najprej dobiti soglasje republiških in pokrajinskih upravnih organov. Dosedanja praksa je namreč zmanjševala učinkovitost zvezne vlade, še zlasti, ko je šlo za liberalizacijo uvoza. Vlada predlaga, naj bi v prihodnje sama sprejemala predpise o uveljavljanju carinskega zakona, uvoznih pristojbin, deviznega zakona, prometa blaga in storitev s tujino in še nekatere. Tako bi onemogočila republikam in pokrajinama preprečevati uveljavljanje tistih določil, ki ne ustrezajo njihovim gospodarstvom.

Takšna usmeritev vlade je že dobila pohvale, toda država potrebuje konkretno podporo. O tem se bo zvezna vlada dogovorila s predstavniki Mednarodnega denarnega sklada. Toda ti pogovori ne morejo potekati brez analize, zakaj dosedanja gospodarska politika, ki je bila sprejeta po spo-

razumu z MDS, ni dala pričakovane. Tudi MDS se tu namreč ne bo mogel počutiti povsem brez krivde, saj so številni ukrepi jugoslovanske ekonomske politike izhajali iz njegovih zahtev. Jugoslavija je izpolnila skoraj vse zahteve, kljub temu pa se ji ni uspelo ubraniti inflacije. Neuspehe v boju z inflacijo bo zato treba upoštevati v bližnjih pogovorih. Jugoslavija lahko upravičeno pričakuje, da bo sporazum z MDS pripomogel h koncipiranju takšne ekonomske politike, ki ne bo puščala prostora za takšne poskuse: operacija uspela, pacient umrl.

Tržno gospodarstvo ogroža (tudi) srbske velikane

S sedanjo usmeritvijo ukrepov novega ZIS torej vsi le niso zadovoljni. Po oceni zagrebškega ekonomista Marjana Korošiča se to, da Marković zavrača neposredni spopad z visoko inflacijo, ne bo dobro končalo. Marković je preveč trdno prepričan, da se mora vlada osredotočiti predvsem na splošno ozdravitev gospodarstva, povečanje produktivnosti in izvoza; šele po uspehu na teh področjih, pa da se je mogoče uspešno spopasti z inflacijo.

V preteklem letu smo dosegli uspeh v izvozu. Predvsem podjetja iz zahodnega dela Jugoslavije so bila dokaj uspešna pri prodoru na zahodne trge. Kljub temu pa dela vlada – po mnenju Korošiča, veliko napako, ker pušča inflacijo v nemar. Tolikšna kot je namreč preprečuje sleherni razmišljanje v realnih gospodarskih kategorijah in ogroža rezultate, ki so bili doseženi na drugih »frontah«. Korošič uvršča med gibala inflacije predvsem izdatke za vojsko. Teh

se tudi Mikulić ni hotel dotakniti. Vojska si je z ustavnimi spremembami zagotovila tako rekoč »avtomatični« dotok sredstev. V očeh mnogih Jugoslovancev je vojska postala nevaren dejavnik, ki se izmika slehernemu nadzoru in ki vsako kritiko označuje za napad. Vojska uporablja »skoraj izsiljevalske metode«, da bi zagotovila sredstva. Z okoli 5% nacionalnega dohodka daje Jugoslavija za vojsko več kot članice NATO, razen Grčije in ZDA. Poleg tega pa so tu še izdatki republik za teritorialno obrambo. Poznavalci menijo, da Jugoslavija nima več moči, da bi lahko podpirala tolikšen obseg politične militarizacije. Tudi druge politične okoliščine niso naklonjene Markovićevi vladi. Miloševićev režim v Srbiji se za sedaj ne spušča v odkrite napade, vendar pa je jasno, da vzhodni deli države, vključno s Srbijo, od tržnega gospodarstva nimajo kaj pričakovati. Podjetji, kot sta Crvena zastava in Zelezarna Smederevo, bi bili prisiljeni takoj po uvedbi tržnega sistema zapreti vrata. Stavke zaradi zaostajanja dohodkov za inflacijo naj bi Miloševiću dale v roke argumente proti Markoviću. Poznavalci vedno znova razpravljajo o utemeljenosti nove pomoči Jugoslavije iz tujine. Pomembni jugoslovanski gospodarski izvedenci sicer ne zanikajo Markovićevega dobrih namenov glede reform, ugotavljajo pa, da ni dovolj borben. Dokler so politične razmere takšne, kakršne so, in dokler vlada v partiji »pat« položaj, bi bila takšna pomoč – tudi zaradi moči Markovićevega nasprotnikov – kaj malo koristna. V takšnih razmerah bi tuja pomoč le spodbijala argumente iz rok reformatorjev ali pa bi z njo financirali stvari, kot je »umirjanje« Kosova – to pa ni niti v interesu Zahoda niti v interesu demokracije v Jugoslaviji.

Stroški za »umiritev razmer« na Kosovu pa niso majhni. (Za letos je planiranih 1073 milijard dinarjev ali za 152% več kot lani). Kosovo dobi večino sredstev od federacije (79,4% ali 852,7 milijarde dinarjev). Skoraj polovico jih gre za izobraževanje, zdravstvo, socialno varstvo. Za delo in posodobitev pokrajinskega sekretariata za notranje zadeve je predvidenih 185 milijard, izredne stroške organov za notranje zadeve in pravosodja od novembrskih demonstracij do uvajanja začasnih ukrepov v znesku 27,2 milijarde din pa bo še treba poravnati.

Ribarjenje v kalnem

V takšnih gospodarskih in družbenih razmerah si vsak pomaga, kakor ve in zna. Prosto oblikovanje cen proizvodov je več del proizvajalcev razumelo tako da se lahko vidijo kot lačni volkovi v ogradi, polni denarja. Vsi so namreč začeli preračunavati cene. Blago trajnejše vrednosti se ob nakupu z gotovino prodaja s popustom. To pomeni, da je nakup na brezobrestni kredit s čeki popolno varanje kupca. Obresti in klasičnem pomenu pri takem nakupu ni, so pa že vnaprej obračunane v ceni, pri čemer imajo korist tako proizvajalci kot trgovci. Proizvajalci zato, ker lahko brez prevelike nevarnosti določijo svojemu proizvodu nerealno visoko ceno, trgovci pa plačajo blago šele po treh mesecih. Trgovci se na ta način hitro znebi-

blaga, stroški skladiščenja so manjši, čeki pa vnovčijo enkrat na mesec in tako pridejo do gotovine prej, kot pa jo morajo izplačati dobavitelju. V Srbiji, kjer so v podobnih gospodarskih škripcih kot drugod po Jugoslaviji, vendar pa so slišali več obljub, da bo kmalu bolje, kot so jih drugod, pa so se odločili za razpis ljudskega posojila.

Razpisi narodnih ali ljudskih posojil?

Predlagatelji posojila so dobro ocenili realne okoliščine in pri tem zaupali v močne nacionalne občutke v Srbiji in partiotečne pobude potencialnih posojilodajalcev, prav tako pa so tudi ocenili, da je najbolj zdrav denar pri prebivalcih doma in v tujini.

Partijski in državni vrh v Beogradu ne razpisuje posojil za kreditiranje gospodarskega podjetništva, ne zmanjšuje davkov, ne pridobiva tujcev z liberalnimi predpisi in davčnimi olajšavami, ne osvobaja gospodarstva pritiskov države, temveč, nasprotno, zasebni denar zbira za utrditev državnega in netržnega skrbništva nad gospodarstvom.

Ali ne bi bilo ljudsko posojilo najbolj učinkovito, če bi s tako zbranim denarjem ustanovili sklade, iz katerih bi na komercialnih osnovah kreditirali privatno podjetništvo? To pa je za pobudnike ideje o posojilu, kot kaže, precej sporno, kajti zavedajo se, da, če nekomu pomagajo ekonomsko, krepijo tudi njegovo politično moč.

Denarja torej ne bomo vlagali tja, kamor bi ga vložil podjetnik, temveč tja, kamor bo odločil državni vrh. Sklep o ljudskem posojilu, kot kaže, odkriva pravo stran »tržne usmeritve« srbskega vodstva, ki ne potrebuje ekonomskega liberalizma, eksploatatorskega tujega kapitala, pluralizma lastništva in zasebnikov, ne potrebuje bogatih in manj bogatih, ker vse to spodkopava pravila enotnosti in enakosti, še bolj pa državno in partijsko vseprisotnost v ekonomiki.

Sklep o razpisu posojila v Srbiji pomeni svojevrstno obnovo zamisli o vseh ljudskem stabilizacijskem posojilu v Jugoslaviji, ki so jo pred štirimi leti zavrnil kot politično škodljivo. Zato ima sklep političnega štaba v Beogradu tudi nekatere vsejugoslovanske politične znake. Potrjuje namreč, da v Srbiji v bistvu nimajo veliko smisla za enotno jugoslovansko stabilizacijsko politiko, temveč da se, kjerkoli je to mogoče, uveljavlja politika, ki ustreza interesom Srbije in željam ter ciljem srbskega vodstva. Parcialni, nekoordinirani in nepričakovani mobilizatorski proglasi – sklep o ljudskem posojilu pa je prav takšen – govorijo o prepričanju tega vodstva, da Srbija lahko postane svojevrstni gospodarski čudež zunaj okvirov jugoslovanske ekonomske politike in prenovne gospodarske ureditve.

Zato lahko pričakujemo, da bo srbsko vodstvo oteževalo delo zvezni vladi vedno, kadar njeni ukrepi ne bodo v skladu z ekonomskimi »interesi« Srbije.

Iz vsega tega je mogoče sklepati, da Markovićevo vlado ne bo lahko. Vanjo bo letelo vse več polen. Upajmo, da bo ostala še naprej pokončna, da ne bo ukrivila hrbita.

(Vinko Blatnik)

ODLOČITEV MARIBORČANOV ŽE DOBIVA PODPORO

Mariborski referendum med člani sindikata za odpravo participacije v zdravstvu odmeva tudi po drugih občinah. Kot vemo so se Mariborčani odločili proti doplačilu v zdravstvu. Mestni sindikat pa je poslal poziv vsem slovenskim občinskim sindikalnim svetom, da bi se jim pridružil v tej akciji. Dobili so tudi že nekatere pritrilne odgovore.

Poklicali smo občinski sindikalni svet Kranj in medobčinski sindikalni svet kraško-obalne regije.

Jože Antolin iz Kranja nam je povedal, da so res dobili poziv Mariborčanov in da večje uradne razprave še niso imeli. Načelno so za odpravo participacije, nimajo pa še uradnih računov, za koliko bi naj povečali prispevno stopnjo. Govori se o dveh odstotkih. Tudi oni ugotavljajo, da ni posebnih učinkov od participacije in na letnih sejah osnovnih organizacij so se odločali za solidarnost. Pobu-

do za odpravo participacije pa sta pri njih lani dali osnovni šoli Predoslje in Šenčur. Ta hip ne pripravljajo posebne akcije, nameravajo pa oborožiti delegate skupščine zdravstvenega varstva, naj bi glasovali proti participaciji.

Franjo Miklavc pravi, da so že razmišljali o podobni pobudi kot v Mariboru. Med tem so že izmenjali informacije z Mariborčani in predsedstvi občinskih sindikalnih svetov na svojem območju in se domenili, da bodo počakali na pobudo republiškega sindikalnega sveta. Menijo, da je mariborski primer dovolj velik vzorec, da spoznavamo pravo ozračje in ukrepamo na republiški ravni. Če republiški svet ne bo ukrepal, bodo tudi pri njih šli v podobno akcijo. Verjetno ne v referendum, ampak v izrekanje v delovnih skupinah. Bilo pa bi hitrejše in učinkovitejše, če bi republiški svet napravil sintezo in ukrepal. Pri dosedanjih odločitvah je za

njih prva solidarnost, šele potem nesmiselnost participacije.

Ciril Mezek, predsednik medobčinskega sindikalnega sveta kraško-obalne regije zagotavlja, da so na seji medobčinskega sveta ugotavljali, da so s participacijo resnično prizadeti bolni in tisti z nižjimi osebnimi dohodki in da bi bilo potrebno o tem odločiti pri dajanju diagnoz v zdravstvenih ustanovah. Mislijo pa, da je za to poklicana stroka, ne pa oni. Mariborsko preverjanje je zanje dragocen kazalec o mnenju sindikalnega članstva, ki dvomi o potrebnosti participacije in njenega prispevka k položaju zdravstva. S svojim stališčem nameravajo opremiti delegate skupščine zdravstvenega varstva Slovenije. Z zdravstvom v kraško-obalni regiji imajo že tako dovolj težav, saj tamkajšnji zdravstveni delavci za ponedeljek pripravljajo štiriurno opozorilno stavko.

A. A.

Ce ne bomo imeli trga, ne bo tuje pomoči

Vsa leta, odkar živimo (se učimo živeti) s krizo in inflacijo, smo se Jugoslovani prisiljeni spoznavati z dejavnostjo in načrti Mednarodnega denarnega sklada. To je razumljivo, saj je naš standard neposredno odvisen od njegove, takšne ali drugačne denarno-posojilne politike. Zaradi hude zadolženosti v tujini si brez novih in novih odlogov odplačil izposojene glavnice in obresti nanjo ne moremo več zamisliti, kolikor toliko nemotena delovanja gospodarstva, kaj šele razvoja. Podobno kot na pomoč Mednarodnega denarnega sklada smo prisiljeni računati tudi na redne kreditne »injekcije« Svetovne banke. Le če nam bodo torej razviti deli sveta še naprej redno nudili denarno pomoč, si lahko obetamo načrtno »razvojno preobrazbo združenega dela.«

Kakšno pomoč si torej od obeh mednarodnih ustanov lahko obetamo v prihodnje?

Najprej ju moramo dobro (s)poznati, če želimo ugotoviti njune namere.

Od dobrotnika do kontrolorja

Mednarodni denarni sklad so ustanovili v Bretton Woodsu leta 1944, skupaj s Svetovno banko in GATT. Do leta 1971 je v glavnem uravnaval medsebojna valutna razmerja z dokaj omejevalno politiko. Pomagal je tudi državam z zunanjetrgovinskimi primanjkljaji. Tem državam so namreč – ob skromnem dotoku zasebnega kapitala iz tujine zaradi pomankanja – naglo pohajale devizne rezerve, zato so pri MDS lahko najemale kratkoročna posojila (na triletni odplačilni rok), v povračilo pa so države-posojilke jemalke morale nekoliko prilagajati gospodarsko politiko.

Toda po letu 1973 (slovo od zlata kot vrednostne podlage papirnatega denarja) so se začela medsebojna valutna razmerja svobodno prilagajati, in od takrat naprej zunanjetrgovinski primanjkljaji niso več tako ogrožali deviznih rezerv, saj je država lahko preprosto devalvirala svojo valuto in s tem zmanjšala primanjkljaj. Svobodna medvalutna razmerja so tako nadomestila posojila, s katerimi so države poravnale zunanjetrgovinski primanjkljaj. Zato si je moral MDS poiskati novo vlogo.

Toda ne v celoti. MDS je s posojili še naprej uravnaval plačilno sposobnost države, ki so jim kljub svobodnim medvalutnim razmerjem pohajale devizne rezerve.

Zaradi posebnih razmer v mednarodnem gospodarstvu pa se je MDS kaj kmalu začel vračati k prvotni vlogi. Ko je Mehika leta 1982 zaradi zunanjih dolgov doživela plačilni zlom, je začel MDS v glavnem skrbeti za dolgove. Najprej je sam posojal denar, nato pa so ga banke – upnice poglabljale, da se je z dolžnicami pogajal o plačevanju dolžniških obveznosti. Banke so ob tem zahtevale, naj MDS ob reprogramiranju dolgov od držav dolžnic zahteva izvajanje »natančno določene gospodarske politike.«

Dolžniki se pogojem, ki jih postavlja MDS, ponavadi ne podrejo, česar MDS seveda tudi ne pričakuje. Zgodovina zadnjih nekaj let pa kaže, da bodo medvalutna razmerja tudi v prihodnje uravnavali finančni ministri najrazvitejših držav sveta. Poleg tega je tudi prepozno, da bi se MDS vrnil k prvotni vlogi posojilodalca. Uravnavanje dolgov pa je danes očitno vse bolj »politični bussines«. Slišati je npr. celo po-

KAKO SE IZOGNITI NADZORU UPNIKOV

zive, naj dolžniško krizo rešujejo le velike sile skupaj.

Jugoslavije ni na spisku za odpis(ovanje) dolgov

O tem, kakšno vlogo naj pri pospeševanju razvoja manj razvitih dežel v svetu opravlja MDS in Svetovna banka, so govorili tudi na njuni skupščini. Lani se je namreč prvič zgodilo, da je dala Svetovna banka državam v razvoju manj denarja (14,7 milijarde dolarjev), kot ga je od njih dobila (16,8 milijarde dolarjev). Ta podatek nedvomno največ pove o sedanjih stopnji razvoja dolžniške krize, stopnji, na kateri so države, ki so »svežega denarja« najbolj potrebne, postale izvoznice kapitala.

Medtem ko so industrijsko razvite države – vsaj načelno – podprle geslo, da je treba proti dolžniški krizi ukrepati (vendar pa brez spreminjanja dosedanje strategije), so se med državami v razvoju znašle v neznatni manjšini vse tiste države, ki bi skušale dolžniško krizo reševati zunaj zdaj veljavnih in delujočih mednarodnih gospodarskih ustanov. Geslo, da je treba MDS in Svetovno banko kot agenta neokolonializma razbiti, je kdaj pa kdaj moč slišati le še na ulici, med demonstranti. V razpravah o mestu in vlogi obeh ustanov v mednarodnih ekonomskih tokovih vse bolj prevladuje prepričanje, da ju je treba rešiti, vendar pa hkrati tudi preobraziti.

Drugo soglasje med razvitimi in nerazvitimi pa se nanaša na odpis dolgov. Gre za prakso, ki so jo industrijsko razvite države začele uveljavljati v zvezi z dolgovi nekaterih najmanj razvitih držav in ki se bolj kot na gospodarska merila opira na moralne kriterije. Takšen odpis je prihajal v poštev še zlasti za države, v katerih se je prebivalstvo znašlo na robu fizične eksistence ali celo onkraj nje, in ki so po tej poti neprijetno, a učinkovito opozarjale na naravo

svetovnih gospodarskih odnosov. Zvezna republika Nemčija pozna takšne odpise dolgov že deset let in je po tej poti izdala skoraj osem milijard mark. To ugodnost so uživale tiste države, ki v nomenklaturi MDS in Svetovne banke sodijo med najmanj razvite države (zdaj jih je 41).

Da si Jugoslovani ne bi ustvarjali pretiranih upov, da bomo te pomoči deležni tudi mi, je treba takoj povedati, da je bila ta oblika zahodnonemške pomoči doslej namenjena praktično samo afriškimi državam južno od Sahare.

Takšen selektiven odpis dolgov torej še nadalje ostaja v veljavi, splošen odpis dolgov pa je skupščina MDS in Svetovne banke zavrnila. Napak bi bilo, če bi razloge za prevlado takšnega stališča iskali izključno v sebičnosti industrijsko razvitih držav; resnica je drugačna. Mednarodni denarni sklad in Svetovna banka sta slej ko prej organizaciji industrijsko razvitih in bogatih držav sveta, problematika tako imenovanega tretjega sveta, sveta v razvoju, pa je zanj pomembna predvsem toliko, kolikor lahko vpliva na konjunkturo in nemoteno proizvodnjo v industrijsko razvitih državah. Vendar pa je tudi v večini držav v razvoju (in držav dolžnic) prevladalo spoznanje, da kapitali, ki vstopajo v »neprilagojene« gospodarske sisteme, odvisnost in bedo držav v razvoju le še povečujejo. (Mimogrede: do takšnega spoznanja se Jugoslovani pri nudenju ekonomske pomoči Kosovu še nismo dokopali.) Skupščina obeh mednarodnih denarnih ustanov se zato ni zavzela za odpis dolgov, marveč za (o)lajšanje dolžniškega bremena s pomočjo reprogramiranja in daljših rokov odplačevanja, zniževanja obrestnih mer in odlaganja plačila obresti – tudi s pomočjo spreminjanja dolgov v neposredne dogovore z upniki.

Zanimivo in poučno je tudi dejstvo, da avtoritarne politične elite s kapitalom ne znajo ravnati; rade

ga zapravljajo za svoje razkošje, za prestižne objekte in za nakupovanje orožja. Po tej poti je kot ena od sestavin za reševanje dolžniške krize stopilo v ospredje tudi vprašanje demokratične narave oblasti in javnega nadzora nad njenim delovanjem. To spoznanje je vse bolj navzoče tudi v samih dolžniških državah in mu na skupščini niso ugovarjali.

»Nerazveseljive« posledice hudih dolžniških bremen

Pač pa so predstavniki držav v razvoju zelo ostro ugovarjali na drugih sektorjih. Iz začetka osemdestih let je znana »reaganamična« teza, da je treba zagotoviti ugoden gospodarski razvoj industrijsko razvitega sveta, ta razvoj pa naj bi sam po sebi »potegnil za seboj« tudi države v razvoju. Predstavniki teh držav so ugotavljali, da se ta napoved ni uresničila, prej nasprotno: breme dolgov se je povečalo na 1.200 milijard dolarjev (leta 1981 – 755 milijard), kar predstavlja 36 odstotkov družbenega proizvoda dolžnic (leta 1981 – 28 odstotkov) ter 148 odstotkov njihovega izvoza (leta 1981 – 85 odstotkov). Predmet napadov glasnikov držav v razvoju niso bili samo protekcionistični ukrepi, s katerimi se industrijsko razvite države branijo uvoza iz držav v razvoju, marveč tudi politika obrestnih mer, ki jih uveljavljajo banke in osrednje banke.

Prav v zadnjem času so zahodne industrijske države povečale obrestne mere; sleherni odstotek obresti več pa povečuje dolžniško breme držav v razvoju za nadaljnjih šest milijard dolarjev letno.

Zato ni presenetljivo, da manj razviti za takšno »pomoč« nimajo veliko posluha. Ob zahtevah razvitih, da je treba pri dosednji strategiji »prilaganja« vztrajati še naprej, četudi bi to pomenilo »poslabšanje položaja za določene kategorije prebivalstva«, namreč ugotavljajo, da so najhujše dolžnice sicer ustregle zahtevam

MDS in reformirale svoja gospodarstva, da pa se je dotok kapitala še naprej zmanjšal in dolžniška kriza še bolj zaostrila. Vsiljeni programi »prilaganja« pogosto peljejo nerazvite »nerazveseljivim političnim posledicam naproti.

Tudi Jugoslovani se že srečujejo s temi »nerazveseljivimi« političnimi posledicami čezmernih, pa še nespametno porabljenih tujih posojil.

Na vseh celinah podobne gospodarske tegobe

In kakšne bodo razmere na mednarodnem kreditno-denarnem trgu v prihodnje?

Razmere v nekaterih deželah v razvoju so se, kar zadeva dolgove, zadnje čase nekoliko izboljšale – zaradi gospodarske konjunkturo v razvitem delu sveta. Vendar je izboljševanje premajhno, povrh pa še naravnano na krajše časovno obdobje. Celovitega in dolgoročnega recepta za dolžniške bolezni mednarodna skupnost še ni iznašla. Zdravila, ki jih razviti priporočajo zadolženim deželah v razvoju, so sicer resda grenka, a drugače ne gre, trdijo. Vztrajati bo treba pri zmanjšanju velikih proračunskih primanjkljajev, omejevanju inflacije, spodbujanju notranjega varčevanja, novih oblikah sodelovanja z razvitimi in pri ustavitvi kapitala, ki jim uhaja čez državne meje, čeprav ga nerazviti veliko bolj potrebujejo kot industrijski Sever. K tem pogojem bo treba dodati vsaj še enega – javni kapital bo treba pritegniti v čim večjih količinah nameto zasebnega, ki zdaj prevladuje v posojilih manj razvitim. Javni kapital ima namreč neizpodbitno prednost pred slednjim, tako zardi ugodnejših pogojev, ki ga spremljajo, kot spričo veliko bolj umirjene »dobičkaželjnosti« posojilodalcev. Njegov delež v dotoku kapitala v dežele v razvoju se zadnja leta precej povečuje, saj ga je bilo leta 1980 le za 35 odstotkov (45 milijard dolarjev), medtem ko znaša zdaj že 59 milijard.

Če želimo dohajati razvite in kdaj v daljnji prihodnosti ubirati tudi gospodarske in civilizacijske korake z njimi, pa nas Jugoslovane čakajo še posebne naloge.

Vsi govorimo o trgu, precej težje pa je trg uveljaviti. Trg ne deluje predvsem zaradi trdožive prakse tako imenovanega »prerazdeljevanja« dohodka. To pomeni, da nekateri ne plačujejo tujih dolgov, ne plačujejo domačih dolgov, ne plačujejo obresti, mnogi ne plačujejo carin, mnogi dobivajo devize po uradnem tečaju itd. Skratka, imamo ekonomijo, ki z administrativnimi posegi nasilno spreminja pogoje gospodarjenja različnih subjektov v državi.

Enotnega trga torej ne bo, dokler se v Jugoslaviji ne bo bistveno zmanjšalo prelihanje stroškov in dohodka. Dotlej tudi ne bomo vedeli, kdo je dober in kdo slab, kam vlagati, katere ozde zdraviti. A to pomeni, da Jugoslavija ne more vzdržati tekme z razvitim svetom brez temeljite preobrazbe svojega ekonomskega sistema in gospodarske politike. Šele ko bosta produktivnost in učinkovitost osnovna elementa konkurenčne sposobnosti, bo vsakdo ne le motiviran, da vlaga v znanje vseh vrst, od managerskega do tehnološkega, organizacijskega itn., marveč bo tudi prisiljen, da vlaga v tehnološki napredek, v inovacije in podobno. To pa je dolgoročno tisto, kar v največji meri povečuje prihodnost dela, ki je naša edina opora za izhod iz krize ter edina vstopnica za naše kolikor toliko uspešno vključitev v svetovno delitev dela.

Vinko Blatnik

Čas, ki ga živimo, odpira vrsto novih vprašanj; na vprašanja pa zahteva hitre odgovore in učinkovite rešitve.

Eno takšnih vprašanj se je pred časom porodilo razmišljajočim sindikalnim delavcem v Gorenju: ali nam je v podjetju še potrebna kulturna dejavnost?

Da bi si odgovorili na vprašanje, so 2. junija na to temo, skupaj z občinskim svetom ZSS Velenje, pripravili okroglo mizo. Na pogovor so povabili nekaj organizatorjev kulture iz večjih podjetij v Sloveniji (Železarna Ravne, Krka Novo mesto, REK Titovo Velenje, Tam Maribor itd.), enega organizatorja kulture iz Srbije (1. maj Pirot), predstavnika visokošolske izobraževalne organizacije za kulturo z Reke, predstavnika strokovnih služb republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, republiškega komiteja za kulturo in predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije.

Na začetku se je pokazalo, da odgovore na vprašanja, ki jih srečujemo pri sindikalnem delu

Ali je v podjetjih potrebna kulturna dejavnost

PREMIK

z različnimi nosilci odločanja, lahko strnemo v naslednja najbolj tipična mnenja:

Kulturna dejavnost nam ni potrebna (le čemu bi s sabo v prihodnost nosili balast prolekultovske preteklosti, ko naj bi bil vsak delavec pesnik in človek naše največje bogastvo, ko je delavec odločal o vsem, a o ničemer odločil – in druge takšne kozlarije. Tovarna je pač zato, da v njej delamo in ne igramo, sindikat pa zato, da poskrbi za dobro plačo in za to, da delavci pri svojem delu niso moteni. To so pogoji za gospodarsko uspešno družbo).

Kulturna dejavnost nam je potrebna (seveda nam je kulturna

dejavnost potrebna, saj je kultura gibalno napredka, kulturnost pa prvi pogoj za dobre medčloveške odnose v procesu dela in upravljanja. Le kulturno ozaveščen delavec in kulturno naravnana družba bo sposobna vstopiti v Evropo devetdesetih let. Družba, ki se odpoveduje kulturi v vseh njenih segmetih, pelje v barbarstvo).

Kulturna dejavnost nam je v podjetju le pogojno potrebna (potrebna da, toda le takšna, da z ničemer ne moti delovnega procesa, da ne vznemirja, da ni provokativna, da deluje pomirjevalno, vendar, da spodbuja k večji produktivnosti – skratka, da je v funkciji produkcije in ekonom-

ske uspešnosti).

Vseeno je, ali se bomo s tem ukvarjali ali ne (delavci bodo tudi brez sindikata še naprej pisali, igrali, slikali, brali, plesali in obiskovali prireditve. Se bodo pač organizirali sami, ali pa jim bo pri tem pomagal kdo, ki misli, da je to potrebno – iz kakršnih koli nagibov že.)

Kulturna dejavnost nam je potrebna, toda drugačna od dosedanje (potrebna nam je kultura, ki ne bo več osredotočena na konvencionalne dejavnosti, kot so pevski zbori, pihalni orkestri, proslave in podobno, temveč bo usmerjena v kulturo varnega in realno plačanega dela, v humane in estetske razsežnosti delovnega okolja, v kulturo poslovnih odnosov, v kultivirano reprezentančnost in ugled).

Tem petim namišljenim odgovorom bi seveda lahko dodali še celo vrsto različic, toda vsem razpravljalcem je bilo kaj kmalu jasno, da so se ujeli v svojevrsten paradoks. Vse razprave so bile namreč vsebinsko naravnane

v vprašanje, kakšne cilje želimo dosežati in kakšno kulturno dejavnost za dosego teh ciljev potrebujemo. Kaj kmalu je bilo torej jasno, da so si organizatorji okrogle mize svoje vprašanje zamislili zgolj provokativno. Priznati je treba, da jim je namera povsem uspela.

V vsakem od nanizanih odgovorov je del resnice oziroma je hkrati več resnic, ki naj peljejo v novo razumevanje tistega, čemur poenostavljeno pravimo kultura v delovni organizaciji. Razprava je potrjevala spoznanja, da brez celostne kulture podjetja, ki vključuje ustvarjalnost, znanje, inovativnost, kulturo odnosov v hierarhiji vodenja in odločanja, razumevanja vrednot skupnega dela, pravil kulturnega ravnanja, estetske razsežnosti delovnega okolja in proizvodov ter kulturnosti komunikacij znotraj in navzven ne moremo dosežati razvoja za evropsko prihodnost.

Takšno pojmovanje kulture v podjetju pa seveda ne zanika dosedanjih oblik in vsebine kulturnega delovanja delavcev (lastna kulturnoumetniška ustvarjalnost, posredovanje kulturnih vrednot, organizacija prireditev in podobno). Le-te se kljub zmanjšani skrbi Zveze sindikatov Slovenije v zadnjem času še vedno širijo in razvijajo. Število likovnih razstavišč v ozdih se je na primer povečalo na 874, število ozdov, ki podpirajo kulturne organizacije na 1150, število kulturnih društev v ozdih na 297, število organizatorjev kulture na 1484 in od tega poklicnih organizatorjev (samo kultura) na 25, v kombinaciji z drugimi področji pa 204.

Tolikšen razvoj kulturnih dejavnosti in organiziranosti za kulturno življenje delavcev kaže tudi na to, da dajejo intenzivne politične akcije včasih rezultate tudi na daljši rok.

Okrogla miza je pokazala potrebe in nakazala pot, kako – uporabljajoč te potencialne – razvijati dejavnost v prihodnje, da bi ustvarjalneje vplivali na kulturo kot na proizvodni dejavnik, na splošno kulturnost, na stil dela in življenja.

Nevarnost, da bi tako zasnovano celostno kulturo v podjetju uporabili le kot sredstvo za dosego cilja – dobička, je seveda očitna. Toda medsebojna odvisnost sredstva in cilja je v tem primeru tolikšna, da bi lahko zlahka izrabili tiste naše primerjalne prednosti, ki poudarjajo kulturo dela in občo humanizacijo.

Za okroglo mizo je bilo slišati, da bo cilje mogoče dosežati le, če bodo tako razmišljali tudi poslovodni delavci, ki predstavljajo »zunanjo podobo« podjetja in se jim »povečuje« dolžnost odločanja. Pobudi za okroglo mizo v Titovem Velenju so botrovali tudi poslovodni delavci Gorenja in na njej tudi dali pomemben vsebinski prispevek, zato kaže, da se je takšen proces že začel.

Okrogla miza je bila ob prvem času, v času prenove, ki tokrat zagotovo ne bo mogla biti zgolj besedna. Udeleženci sporočajo svoja spoznanja, ki pa še zdaleč ne morejo biti program, so pa slutnja novega – novega ravnanja, vrednot, odnosov, stila in samozavesti, občutka pripadnosti in volje. Za svojo rabo smo govorili o korpoopracijski kulturi o kulturi podjetja.

Če bomo na jesenskem posvetovanju na temo kultura, sindikati in prihodnost in ob pripravah na kongres Zveze sindikatov Slovenije ponudili dovolj prepričljive strokovne osnove za program, bomo v prihodnjih letih lahko prispevali svoj ustvarjalni delež k razvoju uspešnejše družbe.

Doro Hvaliča

ČETRT STOLETJA OKTETA BOŠTANJSKI FANTJE

Vse pevske osmerce po Sloveniji je tačas težko prešteti. Zato prirejajo vsako leto srečanje kar na šentjernejskem hipodromu. V čem se od njih razlikuje oktet Boštanjski fantje? Za priložnostno brošuro je to po svoje povedalo več uglednih Slovencev. Jože Humer je kratkoma zapisal, da Boštanjčanom zavida tri stvari: ena med njimi je dolgoletni men-

Oktet se je v 25 letih večkrat spremenil. Od ustanovnih članov pojeta zdaj v njem le še umetniški vodja inž. Jože Pfeifer in in neutrudni organizator basist Franc Perovšek. Večina je zaposlenih v sevniških in krmeljskih kolektivih ter železnici. Zato je bilo na slavnostnem koncertu v soboto, 27. maja, podeljenih tudi več visokih Gallusovih priznanj. Oktet je pomagal tudi drugim zborom v sevniški občini.

tor prof. Egon Kunej iz Celja. Posrečeno so združili vaško vztrajnost in izbornost strokovnost starostre zborovodstva iz savinjske metropole. Če kdaj zaradi bolezni ni mogel do njih, so se fantje zapejali za njim, če drugače ni šlo tudi prav v zdravilišče ali do bolnišnične postelje. K temu drugovanju se je kmalu pridružil še prijatelj skladatelj Slavko Mihelčič.

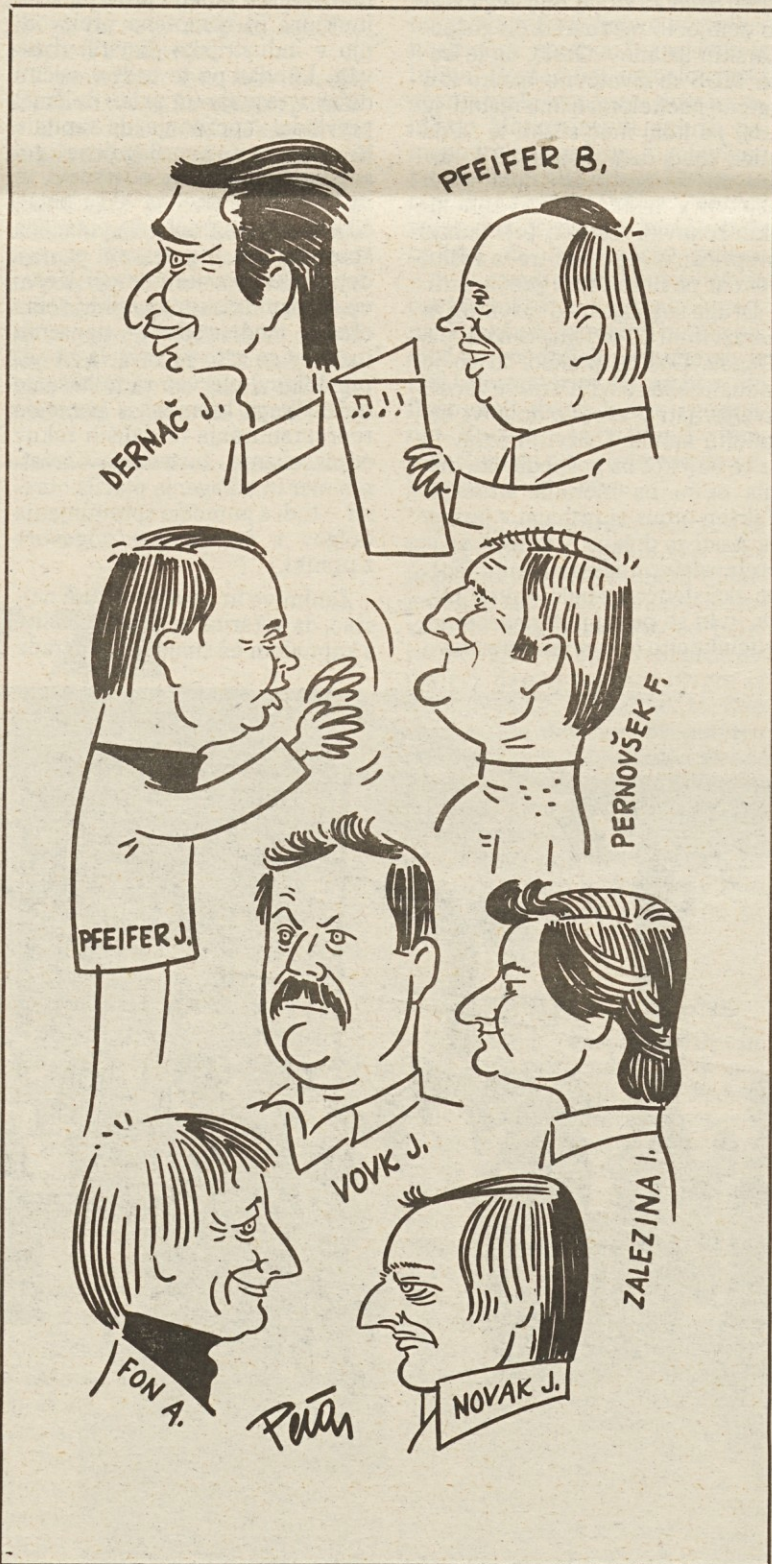
Tako Boštanjski fantje pejejo vrsto prav zanje napisanih pri-

redb. Boštanjčani so si po Jožetu Humerju »utrli steze proti visokim glasbenim razgledom«. Njihov bogat spored sestavlja že 96 pesmi, ne le iz domače, temveč tudi svetovne zakladnice. Kljub temu so ohranili svojo neposrednost. Kot nekdanj zapoje na vasi, bodisi za zelenega Jurija ali kar tako, vedno toplo sprejeti pri poslušalcih.

Slavnostni govor pesnika Tonea Pavčka na slavnostnem koncertu je bil na ravni klenih nastopov tega borca za slovenstvo. Dejal je, da je nameraval potegniti vzporednico med oktetom in jugoslovansko federacijo, a kaj, ko o avtonomnih pokrajinah po zadnjih dogodkih v Srbiji ni več mogoče govoriti. Ta prav poseben pomen naše pesmi za sedanji trenutek je v svojem pozdravu poudaril tudi predsednik Slovenskega okteta Bogdan Pogačnik, ko smo vpeti, žal, v močno zaostalo, v marsičem še vedno bizantinsko dogmatično in centralistično federativno državo, ki nas vleče nazaj, ne samo v političnem in gospodarskem pogledu, pač pa tudi v pogledu človeškega dialoga in kulture.

Fantje so peli, da nikoli tako, občinstvo je izsililo na koncu kar tri dodatke, in če jih ne bi dvignili s Prešernovo Zdravljico, bi verjetno izprosili, navkljub pozni uri, tudi petega. Takšna je moč pesmi.

Alfred Železnik

Tudi za to priložnost je Boštanjске fante videl po svoje karikaturist in dober prijatelj Borut Pečar.

Nismo največji, naredili pa

bomo vse, da bomo postali vplivni

Zdaj že najmanj 30.000 naročnikov prejema Delavska enotnost glasilo slovenskih delavcev, prebira pa jo precej – trikrat več bralcev.

Med njimi je največ sindikalnih aktivistov, članov organov samoupravljanja in vodilnih delavcev v gospodarstvu.

Berejo nas torej ljudje, ki so doslej poslušali, pa se jim vendarle obeta, da bomo končno predlagali, odločali. VPLIVALI!

Postajamo zanimivi za oglašanje in to po konkurenčnih cenah:
 – črno-bela stran (1/1) 12.000,000 dinarjev
 – pol strani (1/2) 7.550,000 dinarjev
 – četrt strani (1/4) 5.000,000 dinarjev

Naročila, sporočila, predloge pošljite na naslov:

ČZP ENOTNOST
 DO v ustanavljanju
 Dalmatinova 4
 61000 Ljubljana

Če nas pokličete po telefonu (061) 310-033 pa boste zvedeli tudi kaj o nagradah...

SOCIALIZEM PO MERI BAJONETOV

Z gotovostjo je mogoče zapisati le to, da bodo posledice krvavega obračuna, na nekoč »nebeškem« trgu miru, sredi Pekinga, katastrofalne v vsakem pomenu besede. Masaker je dokončno dokazal, da je prestaro kitajsko vodstvo oziroma del vodstva, ki je z delom armade izvajalo premoč, povsem izgubilo glavo, hkrati pa tudi moralno avtoriteto, da še naprej vlada kitajskemu narodu. Pokol je odsev grotesknega, a realnega dejstva, da avtoritarni režim na zahteve po demokratizaciji in dialogu ne zna in noče odgovoriti drugače kot z represijo. Z represijo ljudske armade, ki v imenu ljudstva prav to ljudstvo duši z oklopniki. Že zaradi narave avtoritarnega režima samega je drugačna možnost iluzija.

Socializem ima »bogate« izkušnje z vojaškimi blokadami pomladi, kjerkoli že se je ta pojavila, izkušnje pa so hkrati zlovešče opozorilo tistim, ki še trajajo. Kitajska smer, ki je že od osvoboditve leta 1949, če pustimo ob strani zgodovino pred drugo svetovno vojno, poznala skrajne odklone, je tokrat neprekosljiva v najslabšem pomenu besede. Žal se z dogodki minulih dni uresničuje huda slutnja, ki jo je pravoverni pekinški partijski vrh napovedal takoj po devetnajstem maju, ko so generalnega sekretarja Zhao Ziyanga obdolžili izdaje in kontrarevolucije.

V čem naj bi bil izvirni greh Zhao Ziyanga, ki ga je v bistvu »odstopil« stalni komite politbiroja kitajske partije?

Zhao je bil prvi, ki je javno poudaril, da razume zahteve pekinških študentov, ki so začeli z de-

monstracijami že nekaj dni pred smrtjo nekdanjega generalnega sekretarja kitajske KP Hu Yaobanga. Dejal je namreč, da študentje zahtevajo odpravo tega, kar je v bistvu največji problem kitajske družbe in partije, to je zloraba oblasti in korupcija. Zhaoova ocena je tako odstopila od prvotno izraženega partijskega stališča, ki ga je le nekaj dni po demonstracijah povzelo partijsko glasilo Ženmin Žibao. Slo je za uvodnik, ki je študente obtožil vnašanja nerada v kitajsko družbo, premier Li Peng pa jih le nekaj dni zatem obtožil anarhije, ki naj bi spominjala na neslavne dogodke iz kulturne revolucije. Kot kaže, je Zhao Ziyang dokončno izgubil zaupanje staroste Denga takrat, ko je med obiskom sovjetskega voditelja Mihaila Gorbačova razkril partijsko skrivnost, da namreč vse niti, tudi partijske, drži v svojih rokah prav Deng Xiaoping in da je Zhao zgolj formalni šef partije. Smrt Hu Yaobanga 15. aprila je tako z vso simboliko razkrila le vrh ledene gore, ki je pokazal, da je bil v kitajskem vrhu že prej srdit boj za oblast v tako imenovanem postdengovem obdobju.

Na Kitajskem sta se tako na najradikalnejši način spopadli dve struji oziroma nosilci dveh konceptov razvoja kitajske družbe, države in sistema. Če smo po 13. kongresu kitajske partije, novembra leta 1987, lahko govorili, da so reformisti porazili konzervativce, je zdaj docela jasno, da so prvi doživeli tragični poraz. Trinajsti kongres je namreč pomenil triumf »dengizma«, Zhao pa je s premierske funkcije stopil na

čelo partije, kjer je nadomestil, januarja istega leta odstavljenega šefa partije Hu Yaobanga. Tega je Deng po študentskih demonstracijah oziroma v boju proti buržoaznemu liberalizmu moral žrtvovati, da je obdržal krhko razmerje sil do konservativcev, ki vseskozi zagovarjajo vrnitev na stari sistem centralnoplanskega gospodarjenja in zmeren gospodarski razvoj, o reformah političnega sistema pa niti slišati nočejo. Dvoletni premier Zhao Ziyang je po prevzemu vloge generalnega sekretarja vseskozi poudarjal sočasen razvoj oziroma prenovitve tako gospodarske kot politične ureditve, medtem ko je sedanji premier Li Peng, ki je to vlogo prevzel po 13. kongresu, svaril, da demokratizacija spodbuja socialne nemire, ki povratno hromijo gospodarsko rast. Na paradoksalen način so konservativci v povečani stopnji inflacije našli zaveznika in spopadi za prevlado so se začeli že veliko prej. Konservativne sive

glave so takoj po 13. kongresu na najvišji vrh, kjer marsikje na odločilnih mestih vlada trda tema ali vsaj mrak, naslovili pisma hudih obtožb na račun smelo zastavljenih reformnih načrtov, in zdi se, da je ena odločilnih bitk padla že poleti leta 1988, ko so se zbrali na tradicionalnem letnem srečanju v rezidenci Beidahe in se odločili, da Zhao Ziyang vzamejo iz rok gospodarsko politiko. Kmalu so sledili že prvi omejitveni ukrepi, ki jih je na letošnjem kongresu ljudskih predstavnikov zelo konkretno potrdil premier Li Peng.

Tragični dogodki za kitajskim zidom so potemtakem nadaljevanje boja, ki ga protagonisti kitajske politike niso mogli več obvladovati s političnimi sredstvi, potrdili pa so dogajanje v tako imenovanih razvojnih ciklikih, ki se na kitajskem praviloma pojavljajo vsakih deset do petnajst let in v sebi nosijo nepredvidljive po-

Miha Lamprecht

Strahovite napovedi so se uresničile: Venezuela se je ponovila tudi v Argentini. Tako kot februarja v Venezueli se zdaj pojavljajo grozljive slike revežev pred trgovinami z živili v Argentini, kraje in prepiri s policijo. Po zgledu venezuelske vlade je tudi argentinska vpeljala izredne razmere, ki pa se doslej še niso pokazale za učinkovite. Samo upamo lahko, da zdajšnja argentinska bilanca 12 mrtvih in nekaj sto ranjenih ne bo dosegla venezuelske. Tam je namreč v februarjskih neredih izgubilo življenje 350 ljudi, ranjenih pa je bilo verjetno več kot dva tisoč.

Evforično razpoloženje Argentinec po zmagi Karlosa Menema na predsedniških volitvah sredi maja je bilo kratkotrajno, vendar so jih gledali tudi kot dokaz stabilnosti demokracije (gre za prvo ustavno spremembo na čelu države po šestdesetih letih, v katerih je bilo več vojaških udarov).

Šestletno vladanje predsednika Raula Alfonsina, voditelja radikalov, je nedvomno utrdilo demokracijo (ki pa je kljub temu še negotova, saj je bilo od leta 1983 do zdaj šest poskusov pučev) in pa stabiliziralo gospodarstva. Od »skromne« 174-odstotne inflacije leto prej je lani znašala 387 odstotkov, gospodarska rast pa je ostala na ničli, kupna moč je padla (pravijo, da znaša kupna moč Argentinec zdaj še polovico tiste pred šestih let) prav tako vrednost nacionalnega denarja glede na dolar, tovarne so delale s 40-odstotno zmogljivostjo, brez dela je bilo 14 odstotkov za delo sposobnih prebivalcev.

Največji neuspeh je vlada predsednika Alfonsina doživela pri glavni točki svojega gospodarskega načrta, v bitki z inflacijo. Niti

načrt »austral« iz leta 1985 niti lanski »spomladanski načrt«, ki sta predvidevala predvsem nadzor nad rastjo cen in plač, nista uspela priti do korenin inflacije. Nekaj časa je ta padala, nekaj časa rasla, zdaj pa ugotovljajo, da je njena povprečna letna rast 1.500-odstotna.

Vlada je najprej poskušala ublažiti inflacijo z zamrzovanjem cen in plač, medtem ko se je lani uspela, za nekaj časa, pa še to z nekaterimi odmiki, dogovoriti s poslovnim svetom o prostovoljnem omejevanju rasti cen. Kmalu zatem se je omajalo tudi zaupanje poslovnih ljudi v »spomladanski načrt«. Peronistični sindikati pa tako nikoli niso podprli ukrepov vlade. V zadnjih šestih letih je bilo 14 splošnih stavk in precej »navadnih«, vse zaradi rasti življenjskih stroškov, delavci so kdaj pa kdaj uspeli ovreči omejitve (a kaj, ko je inflacija dosežke sproti razvrednotila).

Gospodarstvo se je izognilo nadzoru

Že na začetku maja se je pokazalo ne samo to, da je »spomladanski načrt« doživel neslavno usodo prejšnjih, temveč da se je gospodarstvo praktično izognilo nadzoru. Predvolilno ozračje je še povečalo negotovost in špekulacije. Cene so enostavno podivjale, prav tako tečaj (ko so leta 1985 uvedli austral je bilo treba za dolar odšteti 80 stotink; zdaj je treba že 170 australov). Začelo je primanjkovati blaga za široko porabo. Devizne rezerve so se v nekaj mesecih zmanjšale s 3,5 milijarde dolarjev na 500 milijonov, brez moratorija pa so ustavili odplačevanje dolga v tujini. Začasni protinflacijski ukrepi so usihali, še preden se zažvelj. Nekateri so

Upor revežev v Argentini

AGONIJA SE NADALJUJE

s špekulacijami (najpogosteje z deviznimi) obogateli, drugi propadli, tretji zabredli v še večjo revščino (nekateri pravijo, da je kar tretjina Argentinec revežev).

Ko je postalo jasno, da od dogovora med vlado, ki odhaja, in tisto, ki prihaja, ne bo nič, je na koncu maja predsednik Alfonsin sprejel »vojaške ukrepe« v gospodarstvu, ki pomenijo strogo administrativno nadzorovanje denarnih tokov, strog nadzor nad cenami in preskrbo z osnovnimi življenjskimi potrebščinami, ustavitve vseh novih in začetih naložb, zmanjševanje javnih izdatkov in privatizacijo državnih podjetij.

Komaj so razglasili najnovejšo ukrepe, že so skupine ljudi začele krasti v samopostrežnih trgovinah, kajti cene živil so postale za mnoge nedosegljive. Namesto umiritve je »vojaško gospodarjenje« pripeljalo do vrelišča. Poleg uvedbe izrednih razmer so poskušali pomiriti množice z delitvijo brezplačne hrane in povečevanjem minimalnih zaslužkov za sto odstotkov (pred povečanjem so znašali 40 dolarjev na mesec). Kljub temu »darilo« imajo argentinske družine denarja komaj za četrtino košare živil, ki so nujno potrebna za štiričlansko družino.

Odzivi Argentinec so dramatično pokazali, da malo kdo verjame, da bo najnovejši načrt prinesel dolgo zeleno ureditev gospodarskih razmer v gospodarjenju. V bistvu pa posebni vakuumi pripredaje razmere še poslabšuje do nemogočega. Novoizvoljeni

predsednik Karlos Menem naj bi prevzel dolžnosti 10. decembra. Pojavljajo se zahteve, da bi prenos oblasti opravili že prej, vendar kaže, da ni nikomur do tega, da bi prevzel v roke krmilo države, torej niti vojski, ki je ponavadi pripravljena prevzeti vlogo »rešitelja«. Največ, kar je mogoče v takšnem položaju, ki je podoben brezvladju, narediti, je, da poskušajo pomiriti strasti z začasnimi ukrepi. To spet pomeni, da bodo imeli peronisti, ki bodo končno prevzeli oblast, ogromno težav.

Kaj ponujajo peronisti

Ko je Karlos Menem zmagal v obdobju peronističnega populizma, ki se je zelo razvnel petnajst let po Peronovi smrti, in nezadovoljstva z gospodarsko politiko predsednika Alfonsina, je prikazal, po mnenju izvedencev, precej nedorečen gospodarski načrt. Kot zdravilo za najhujšo krizo v argentinski zgodovini je ponudil »revolucijo v proizvodnji«, ki naj bi jo speljali z usmerjanjem vseh sredstev v vlaganje. Čas bo pokazal, kako bo to dosegel, kajti zdaj se kapital ne vplaga v proizvodnjo, temveč v kratkoročne špekulacije ali se odliva iz države. Gospodarski izvedenci in tudi Menem sam se strinjajo, da je ena izmed temeljnih slabosti argentinskega gospodarstva preobsežna državna birokracija, neučinkovit in preobilan državni sektor, ki

sledice: velikega skoka sredi petdesetih let do kulturne revolucije leta 1966, do dogodkov po smrti Mao Zedonga leta 1976 pa boja proti duhovnemu onesnaževanju leta 1983, (takrat naj bi padlo deset tisoč študentov!), do boja proti buržoaznemu liberalizmu leta 1986, do danes.

Sedanji dogodki so nedvomno tudi dokončen osebni padec arhitekta kitajskih reform Deng Xiaopinga, ki bi v zgodovino lahko odšel kot spoštovanja vredna avtoriteta, saj je prav on na slovitom 3. plenumu leta 1978 in kasneje marca 1979 razglasil štiri temeljna načela kitajskega razvoja in odpiranja v svet. Mimogrede, od leta 1978 do 1986 se je bruto narodni dohodek povečal za 3-krat. Čeprav podrobnosti niso znane, je že mogoče reči, da se brez njegovega blagoslova zločin na Tiananmenu ne bi zgodil.

Prelita kri na največjem socialističnem trgu sveta se ne bo nikoli posušila, je nova zevajoča rana socializma kot svetovnega procesa, ki od Havane prek Moskve pa do Pekinga postavlja v ospredje svobodo posameznika kot pogoj za svobodo vseh. Kitajski gerontokrati, zazrti v preteklost, to svobodo očitno pojmujejo kot neomajno oblast, zaščitni znak zanjo pa je, kot so pokazali, socializem po meri bajonetov. Zmaga kitajskih neostalinističnih sivih glav, ki prisegajo na ideološko čistost in partijski paternalizem, je nedvomno začasna cena, ki jo je že in jo bo še moralo plačati kitajsko ljudstvo, a je že zdaj prehuda. Pekinske sence utegnejo blagodejno vplivati na nemalo drugih nosilcev realsocialističnega fundamentalizma, ki se zgroženo sprašujejo (morda pa tudi ne), do kod prenoviti sistem, da reforme ne bodo ogrozile nosilcev oblasti in sistema samega.

Miha Lamprecht

v glavnem živi od dotacij. Menem je povedal, da bo državna podjetja spremenil v učinkovita tako, da bo vrnil v zasebne roke vse, kar se da. Verjetno bo pri tem naletel na odpor sindikatov, ki so opora peronistični stranki in se bodo zavzemali za ohranitev delovnih mest. O velikanskem zunanjem dolgu Argentine (okoli 60 milijard dolarjev) je Menem obljubil petletni odlog pri odplačilu sprotne obveznosti, a je kasneje na to »pozabil«.

Argentinski neredi bodo vsekakor spodbudili (še eno) razpravo o medsebojni odvisnosti gospodarske krize, socialnih napetosti in demokratske ureditve kot tudi vloge zunanjega dolga (in receptov Mednarodnega denarnega sklada za ozdravitev gospodarstva zadolženih držav). Res pa je, da imajo upniki za težave »ožetih« dolžnikov veliko več razumevanja, kljub temu pa o tem, da bi olajšali njihov položaj, še vedno več govorijo kot naredijo (še ne vedo, kdo bi pokrtil stroške »olajšav« in kolikšen del dolgov naj bi te pomenile), saj dosedanje ravnanje dolžnikov še ni takšno, da bi jim posojilodajalci lahko zaupali.

Izkušnje Venezuele pa kažejo, da če do »eksplozije« že pride, je edino zdravilo dotok svežega denarja, ki zaradi pomanjkanja naslednjih korakov postane zgolj sredstvo za podaljševanje agonije.

Svetlana Stevčić, Rad

Sedmi evropski festival prijateljev aktivnega razvedrila

VSI UDELEŽENCI SAMOPLAČNIKI

Od 31. maja pa do 4. junija je bilo slikovito istrsko obmorsko mesto Rovinj v znamenju sedmega evropskega festivala športne rekreacije. Udeležilo se ga je več kot 4000 prijateljev športa iz 18 držav. Nastopili so v 20 najbolj priljubljenih disciplinah, vsa srečanja pa so bila v znamenju prave rekreacije, prijateljevanja in razvedrila.

Dr. Mirko Relac, prvi mož organizacijskega štaba rovinjskega festivala, je ob tej veliki športni prireditvi takole strnil svoje vtise: »Zadovoljstvo sodelujočih je prav gotovo najlepše plačilo za trud 200 požrtvovalnih organizatorjev. Mesto Rovinj in z njim naše turistično gospodarstvo sta s festivalom precej pridobila. Veliko je tu novih in

prenovljenih športnih objektov, s katerimi bo turistično gospodarstvo privabljalo nove in nove goste. Tisoči udeležencev bodo ponesli dober glas o naši Istri v vse evropske dežele. Ob vsem tem pa je potrebno poudariti tudi prodor nove miselnosti na letošnjem festivalu športne rekreacije, na katerem so vsi udeleženci samoplačniki. In to je zelo pomembno. Šport in rekreacija morata služiti človeku in zato počasi spodbujata pehanje za rezultati. Ni zaključje, da v svetu že gradijo vse več športnih objektov brez tribun. Ljudje, ki so ob igriščih, niso gledalci, temveč čakajo, da bi se lahko aktivno udeleževali v športni rekreaciji...«

Hkrati z evropskim festivalom je bil v Ro-

vinju tudi 35. pregled partizanskih društev iz vse Jugoslavije. Tradicionalne zastave maršala Tita so dobila najboljša društva, iz Slovenije tokrat Tabor iz Ljubljane.

V Rovinju so v dneih festivala priredili med drugim tudi nenavaden rally. Namen kulturološkega rallyja je bil, da je gostom omogočil ogled rovinjskih znamenitosti, med drugim starega mestnega jedra z mnogimi kulturnimi spomeniki, akvarija, muzeja in znamenite cerkve Sv. Eufemije.

Evropski rekreativci se bodo ponovno zbrali čez dve leti v Norrköpingu na Švedskem, kjer bo 8. poletni evropski festival športne rekreacije.

A. U.

Zahtevna priprava »domačega terena«

Navkljub številnim tehnološkim izboljšavam, mnogim inovacijam in drugim spodbudnim stvarjem je delo za tovarniškimi stroji naporno in v mnogih primerih za zdravje škodljivo. Razumljivo je, da najbolj trpijo ljudje, ki opravljajo delo predvsem sede in zaradi nenehnega ponavljanja istih gibov obremenjujejo samo manjše skupine mišic, medtem ko so preostale brez zaposlitve, brez dela in zato vztrajno propadajo.

Posledice vsakodnevnih in dolgotrajnih enostranskih obremenitev se pokažejo šele z leti. Čez pet, deset, morda še več let. Prej ali slej pa so gotovo tu in postajajo z leti vse bolj nadležne in boleče. Začne se z navidez povsem nedolžnimi motnjami in pogosto konča z nepopravljivimi poškodbami, trajno invalidnostjo in predčasnim slovesom od zaposlitve.

Delovnih mest, ki zdrave in krepke ljudi spreminjajo v invalide, je v naši republici, žal, še vedno razmeroma zelo veliko. Ponostravljeno povedano povsod tam, kjer opravljajo zaposleni svoje delo v mirujočem položaju, kjer se povsem isti gibi ponavljajo iz ure v uro, iz dneva v dan in iz leta v leto in kjer delavci uporabljajo le manjšo skupino mišic, medtem ko vse druge počasi slabijo. Tako porušeno ravnovesje pa zna biti za zdravje usodno.

Če bi ljudje lahko menjavali svoja delovna mesta, če bi lahko opravljali zdaj to zdaj ono delo in jim ne bi bilo treba po več deset let skupaj enostransko obremenjevati svojega organizma, bi bilo med nami gotovo manj invalidov.

Ob tem je razveseljivo, da so strokovnjaki že davno iznašli učinkovito zdravilo za boj proti uničujočim posledicam dolgotrajnih enostranskih obremenitev na delovnih mestih. To zdravilo so medicinsko programirani aktivni odmori ali, po domače povedano, »telovadba« na delovnem mestu. In če taka telovadba sloni na zares strokovnih osnovah in je njen rezultat sprostitve najbolj obremenjenih mišičnih skupin in obenem spodbuda tistim, ki venomer počivajo, je omenjeno zdravilo še toliko bolj učinkovito. Spodbudno pri tej terapiji je med drugim tudi to, da je tako rekoč zastoj, saj zanj ne potrebujemo drugega kot vsak dan nekaj minut časa in predvsem nekaj - dobre volje.

Glede na svojo učinkovitost in zanesljivo preprečevanje posledic enostranskih obremenitev so se aktivni odmori že marsikje udomačili in postali del vsakdanjika. Z njimi živijo delovni kolektivi, ki so se na svoji koži prepričali o njihovi učinkovitosti. Seveda pa je po drugi plati še veliko več tistih, ki preprosto ne verjamejo v minute za zdravje in tudi nimajo volje, da bi zavihali rokave. Delajo tako kot so že njihovi predhodniki in mislijo le na produktivnost, medtem ko na svoje zdravje, dolgo delovno dobo in stara leta preprosto pozabljajo. No, nekateri zagotavljajo, da nimajo sicer nič proti programirani rekreaciji med delovnim časom, da pa ne vedo, kako in kje bi začeli. Res, začetek je pogosto še najbolj težak, saj pot do zares strokovno zasnovanih aktivnih odmorov konec koncev le ni tako preprosta.

Vendar takih, ki so na tem področju več kot dovolj podkovani, na srečo pri nas ni tako malo. Le na prava vrata je treba potrkati in strokovnjaki bodo radi priskočili na pomoč. Zahtevnejša od tega koraka je priprava »domačega terena« in prizadete ozroma ogrožene delavce prepričati, da pri minutah za zdravje ne gre za zapravljjanje časa, temveč naložbo v zdravje, ki se še kako dobro obrestuje. Za to gre, za miselnost in vedenje o najsodobnejši zdravstveni preventivi.

Andrej Ulaga

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 2

A. Počitniške zmogljivosti, ki so na voljo drugim delovnim organizacijam:

1. Republiški računalniški center - DO računalniške storitve, Ljubljana, Jadranska ulica

- počitniška prikolica (Mareda) - 4 ležišča

datum: 1. 7. do 10. 7.

19. 8. do 29. 8.

cena: 121.000 din na dan

- počitniška prikolica (Gozd Martuljek) - 4 osebe

datum: 8. 7. do 15. 7.

15. 7. do 22. 7.

cena 30.000 din na dan

2. Žito Ljubljana

- počitniški dom - Bohinjsko jezero (telefon: (064/723-387) - število ležišč: največ 19

datum: junij, julij, avgust

cena junij: penzion 98.000 din, otroci do 7 let 68.600 din

prenočitev 30.000 din na dan

cena julij: penzion 112.000 din, otroci do 7 let 78.400 din

prenočitev 50.000, prenočitev z zajtrkom 60.000 din

cena avgust: penzion 130.000 din, otroci do 7 let 91.000 din

prenočitev 55.000, prenočitev z zajtrkom 65.000 din

3. Florina Maribor

- počitniška prikolica (Lanterna Poreč) - 4 osebe

datum: 10. 6. do 20. 6. - dve prikolici

20. 6. do 30. 6. - dve prikolici

cena: po dogovoru

Informacije - Purgaj - telefon 062/223-491

4. Komunalna delovna organizacija Nigrad

- apartmaji za 4 osebe (Novigrad)

datum: 20. 6. do 30. 6. - 4 apartmaji

cena: 70.000 din na dan

5. Iskra - industrija baterij Zmaj Ljubljana

- počitniški dom (Bešanja)

- počitniške prikolice (Mareda, Stoja, Lanterna in Čatež)

Na voljo so različne zmogljivosti - informacije po telefonu 061/571-511,

interna 45

6. Jutranjka Sevnica

- počitniški dom (Planinka, Pohorje) - 30 ležišč

datum: junij, julij, avgust, september

cena: prenočitev 30.000 din na dan

penzion 67.000 din na dan.

7. Tokos Tržič

- počitniški dom (Umag) - skupno 32 ležišč v osmih sobah. Dom ima svojo kuhinjo in vse druge potrebne prostore

Najemnina: po dogovoru

Obveščamo, da je borza zelo uspešna in vas vabimo k sodelovanju.

Borzni agent

Metod Zalar

Mednarodna konferenca komiteja za šport in prosti čas pri UNESCO v Rovinju

REKREACIJA ŽE V VSEH ŽIVLJENJSKIH OKOLJIH

(2)

Velike spremembe v načinu življenja in dela, ki so sad razvoja znanosti in tehnike, ogrožajo in načenjajo najpomembnejše življenjske funkcije človeka. Ob tem sodobni človek dokaj neprizadeto spremlja svoje biološko propadanje, kar velja tudi za njegov odnos do skupnega življenjskega prostora. Zato so ekologi vse glasnejši, ko si prizadevajo obvarovati naravo in jo ohraniti za naše zanamce. Po stopinjah ekologov bi morali tudi vsi tisti, ki si prizadevajo ohraniti človekove telesne in funkcionalne sposobnosti. Naravo je prizadejalo pospešeno onesnaževanje, lagoden in nezdrav način življenja.

Zato ni naključje, da postaja telesnokulturno življenje s svojimi številnimi in pestrimi oblikami potreba vse večjega števila ljudi, del življenja mladih, srednjega rodu in tudi starejših. Telesna kultura kot integralni del in posebna veja kulture je dobila v naši družbi in našem življenju tolikšen pomen, kakršnega ni imela še nikoli doslej. Postala je potreba množic in hitro naraščajočega števila posameznikov, ne glede na spol, poklic, zdravstveno stanje, raven sposobnosti in športni talent.

Medtem ko je bila včasih športna dejavnost v glavnem tekmovalna, je danes v ospredju šport za dobro počutje in zdravje, šport za rekreacijo. Ne gre več torej toliko za prestiž, sekunde, centimetre, točke in podobno, kot za dejavnost, ki ohranja človeka in

ga varuje pred prehitrim propadanjem, pri zdravju, vitalnosti, svežini duha in telesa. To z drugimi besedami pomeni, da imajo vrednote rekreacije v primerjavi s tekmovalnim športom precej večjo težo. Vedno in povsod je namreč v ospredju človek z vsemi svojimi potrebami in željami po bolj polnem in vrednejšem življenju. Smotri so podrejeni človeku, kar ni značilno za tekmovalni šport, pri katerem je prav vse, celo zdravje nastopajočih, podrejeno rezultatom.

Športna rekreacija si je utrla pot v že veliko večino življenjskih okolij. Z njo se srečujemo doma, v krajevnih skupnostih, športnih parkih, v gozdu, gorah, ob vodi, na snegu, v zdraviliščih, okrevališčih, hotelsko-turističnih centrih, celo na delovnih mestih. Čeprav se ukvarjamo z rekreacijo predvsem takrat, ko nas ne preganja čas, je postala pomembna tudi med delovnim časom. To je takrat, ko smo v službi, za strojem, ob tekočem traku, pisalni mizi ali ob kakem drugem delu.

Programi športne rekreacije med delom so sestavni del sodobne tehnologije in vrhunske organizacije dela in počitka. Njihov osnovni namen je humanizacija dela, to je boj proti monotoniji in negativnim posledicam enostranskih in zato bolj utrujajočih psihofizičnih obremenitev. S programiranimi aktivnimi odnosi med delovnimi časom naj bi ohranili človekove delovne in vitalne

sposobnosti do visoke starosti. Zakaj naj bi bili upokojevcem povsem izčrpana človeška bitja ali celo invalidi, ki pa lahko z le nekoliko dobre volje ohranijo svoje zdravje do visoke starosti? Ali ni to tisto največ, kar si človek utegne priboriti na svoji sicer dokaj kratki življenjski poti?

Delovna sposobnost je odvisna od marsičesa in je čez dan različna. Znano pa je, da je v tesni povezavi z utrujenostjo. Čim večja je utrujenost, tem manjša je delovna sposobnost. Na utrujenost nas opozarjajo številni pojavi: manjša natančnost in hitrost delovnih gibov, upočasnjeno razmišljanje in manjša sposobnost za sprejemanje odločitev, večje število napak, spontane prekinitev dela, upočasnjeno dihanje, nezainteresiranost, splošno slabo počutje, nerazpoloženos in podobno. Znakov utrujenosti je seveda veliko in se kažejo pri različnih ljudeh različno.

Proti utrujenosti se ljudje že od nekdaj bojujejo z odmori, to je s počitkom, pri čemer že dolgo leta vemo, da so v tem primeru aktivni odmori veliko bolj učinkoviti od pasivnih. S poskusi so raziskovalci dokazali že na začetku tega stoletja, da programirana telesna dejavnost med delovnim časom pozitivno vpliva na psihofizične sposobnosti človeka. Sodobna fiziologija pa je te zgodnje izsledke le potrdila in jih tudi znanstveno utemeljila.

A. U.

Miroslav Stiplovšek:

STROKOVNO – SINDIKALNO – GIBANJE NA SLOVENSKEM (1918–1921) (6)

Med SZOJ in ZJŽ je ves čas tekel oster boj za vpliv in moč in narodni železničarji so bili poglaviti stavkokazi v politični stavki julija 1919. Združene razredne strokovne organizacije CDSSJ so jeseni 1919 z velikim uspehom pri urejanju socialnoekonomskega položaja železničarjev s kolektivno pogodbo, ki so jo priborile same, uspele občutno oslabiti narodne strokovne organizacije.

Število članov ZJŽ se je zmanjšalo na okoli 3000. V ZJŽ so na krizo vplivala tudi nasprotja med privrženci narodnosocialistične stranke, ki so bili v večini, ter simpatizerji demokratske stranke, ki jih je bilo največ med uradničtvom. Ta nasprotja so konec 1920. leta pripeljala do razcepa v ZJŽ, iz katere je izstopilo liberalno uradništvo in obnovilo svoje posebno društvo pod novim imenom Udruženje železniških činovnika.

Udarec, ki so ga revolucionarne strokovne organizacije doživele v aprilski stavki 1920, je ZJŽ izrabila za svojo ponovno številčno okrepitev. Za poraz železničarjev so bile prav narodne železničarske organizacije eden glavnih krivcev, pri čemer je ponekod prišlo med vodstvom ZJŽ, ki je or-

ganiziralo stavkokaštvo, in železniškimi delavci, do nasprotij. ZJŽ je pomagala organizirati tudi narodne organizacije na Hrvaškem. Posebej si je prizadevala za svojo okrepitev izrabiti udarec po komunističnem gibanju z obznanom in zakonom o zaščiti države. Na občnem zboru aprila 1921 so delegati zastopali 4340 članov, na manjši številčni osip pa je vplival izstop liberalnega uradništva, kar je ZJŽ prizadelo predvsem v tem pogledu, da ni mogla več izrabljati njihovega vodstvenega položaja. ZJŽ je bila zaradi prepovedi delovanja komunističnih strokovnih organizacij številčno najmočnejša železničarska strokovna organizacija. Toda združena z drugimi narodnimi strokovnimi organizacijami ni uspela pri urejanju mezdnih in delovnih razmer, kar je vzbujalo nezadovoljstvo med članstvom in slabilo njeno dejansko moč.

Nastanek novih nameščenskih stanovskih strokovnih organizacij

Prva svetovna vojna je hudo poslabšala tudi gmotni položaj

javnih in zasebnih nameščencev ter jih prisilila, da so svoja kulturno-politična in podporna društva organizacijsko in programsko delno preosnovali po zgledu delavskih strokovnih organizacij, da so začela svojo dejavnost vedno bolj usmerjati v izboljšanje mezdnih in delovnih razmer svojih članov. Hkrati s številčno okrepitvijo starih organizacij so po prevratu nastala številna nova nameščenska društva s sindikalnimi nalogami, ki so se za uskladitev delovanja in okrepitev moči povezovala v združenja. Nameščenske organizacije pa so ohranile še precej starih funkcij, njihova poglavitna razlika v primerjavi z delavskimi strokovnimi organizacijami pa je bila nižja stopnja organiziranosti. Medtem ko so bila med delavskimi organizacijami profesionalna oziroma kategorijska društva le še redki ostanek strokovnega gibanja, pa so bila med javnimi in zasebnimi nameščenci pravilo. Moči nameščenskih strokovnih organizacij v primerjavi z delavskimi pa niso hromila in zmanjševala le velika razcepljenost in nasprotja med društvi posameznih poklicev in kategorij, temveč tudi to, da so bili njihovi člani pripadniki različnih politič-

nih strank, kar je zlasti ob volitvah povzročalo huda notranja trenja. Nameščenske organizacije so uspele dobiti za svojo množično oporo zlasti meščanske politične stranke. Javni in tudi zasebni nameščenci so dostikrat poudarjali, da so v primerjavi z delavstvom poseben stan in so svoje organizacije tudi običajno imenovali stanovske organizacije. Velike organizacijske in programske razlike ter iz njih izvirojoča taktika in konkretne oblike boja, med katerimi so bila pri organizacijah javnih nameščencev ostrejša sredstva redkost, so imele za posledico, da je le redko prišlo do skupnih nastopov in akcij organiziranih delavcev in nameščencev, in še to v glavnem le na pobudo delavskih strokovnih organizacij.

Razcepljenost organizacij javnih in zasebnih nameščencev

Društvo državnih uslužbencev Kraljevine SHS na slovenskem ozemlju (DDU) je bilo ustanovljeno januarja 1919 kot zveza strokovnih organizacij uslužbencev v državnih in avtonomnih uradih. Sredi leta 1919 je bilo v DDU okoli 5700 članov, spomladi 1921 pa je bilo ob preimenovanju DDU v Osrednjo zvezo javnih nameščencev in upokojencev za slovensko ozemlje (OZJNU) v njenih petinštiridesetih organizacijah vpisanih 6400 članov. Že na začetku so bila v DDU huda nasprotja med organizacijami višjih uradnikov ter nižjih uslužbencev, ki so bili pripravljeni v bojih za izboljšanje svojega položaja tudi stavkati, kriza v OZJNU pa se je poglobila ob volitvah v ustavodajno

skupščino, ko se je vodstvo zavzelo za kandidate demokratske stranke. Iz skupne organizacije so izstopili klerikalni privrženci med javnimi nameščenci in ustanovili svojo organizacijo. V družtvih nižjih nameščencev je bil močan narodnosocialistični vpliv. Socialna in politična nasprotja so v OZJNU povzročila razkroj, ki se je kazal tako, da je le polovica članov plačevala prispevke in da se je na primer, občnega zbora aprila 1921 udeležila le polovica včlanjenih društev. Slovenska centrala javnih nameščencev je od sredine leta 1919 sodelovala tudi v Centralni zvezi javnih nameščencev v Kraljevini Srbob, Hrvatov in Slovencev.

Med javnimi nameščenci so se poštne uslužbence povezovali še posebej. Njihova kategorijska društva so maja 1919 ustanovila Zvezo poštne organizacije, ki se je vključila v državno centralo poštne organizacije. Najbolje pa je bilo med javnimi nameščenci organizirano učiteljstvo, in sicer posebej liberalni privrženci v Zvezi jugoslovanskega učiteljstva oziroma Udruženju jugoslovanskega učiteljstva, klerikalci pa v številčno šibkejši Slomškovi zvezi. Med obema stanovskima organizacijama, ki sta le del svoje dejavnosti posvetil reševanju socialnoekonomskih vprašanj, so bila huda nasprotja, ki so temeljila na različnih idejnopoličnih usmeritvah.

V prizadevanjih, da bi izboljšal prisrčno za življenjskimi potrebščinami, so zasebni nameščenci septembra 1917 ustanovili Društvo zasebnih uradnikov in uradnic za Koroško, Štajersko, Kranjsko in Primorje (DZU).

Nadaljevanje prihodnjic

NAGRADNA KRIŽANKA

ŠT. 22

DELAVSKA ENOTNOST	SLOV. EPSKI PESNIK	SOD. SLOV. TRŽAŠKI PESNIK	ROMAN FR. PISATELJA C. ANETA	ROBERT OWEN	ATA	AVTOR KRIZANKE R. NOČ	FR. FILM. IGRALEC DELON	DEL SUKNIČA	MESTO V SREDNJI ITALIJI, KJER JE BIL ROJEN GIOACCHINO ROSSINI	NEM. CERKVENI SKLADATELJ (CASPAR)	TITAN	ZDRAVLJENJE ZABADANJEM IĞEL	OŠTEVANJE
GRENKI APERITIV						ARGON NAZORJEVA PESNIŠKA ZBIRKA			BANKOVEC ZA PET ENOT				
OPREDELITEV ZAHTEV PO BLAGU									N RAVO-SLOVJE LUKA V ALZIRU				
3				ISTOST GRELEC CENTR. KURJAVE								UROŠEVAC GL. MESTO GRČIJE	
VRSTA METULJA					NEKDANJE PAPEŠKO POKRIVALO					AVSTRIJ. TISKOVNA AGENCIJA			
DEVETI TON GLASB. LESTVICE					ZELO TRDA ZLITINA TREBUŠA-TOST STEBRA (ARH.)					VEL. MOR-SKA RIBA SL. PESNIK (JANEZ)			
GR. JUNAK PO KAT. SO DOBILE IME AKADEMIJE							VRSTA SOLATE	KRAJ V BOHINJU ULICA V ZAGREBU					
SPELA ROZIN			VE. FINSKO JEZERO OSLOVSKI GLAS					PRITOK DONAVE NA BAVAR-SKEM	NEM. HETR. DRSALKA (KARIN) ISAAC NEWTON				
MERA ZA ČISTOST ZLATA					SKALNJAK Z ALPSKIM RAST-LINJEM								RIBIŠKA MREŽA
PRVA ŽENA ARGENT. DRŽAVNIKA PERONA						RIM. BOGINJA LOVA OZNAKA ZA NEZNANCA					UPTON SINCLAIR ORANJE		
PREPROGA IZ ROGOZOVINE									NEKD. NOGOMETŠA ZA GREBSKEGA DINAMA (KRASNODAR)				
CIRIL STANIČ			SEV. AMER. ZIVINO-REJEC						OZEK KOS TKANINE				

Rešitev nagradne križanke št. 22 pošljite do 20. junija na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA št. 22. Nagrade so: 100.000, 60.000 in 50.000 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke številka 20

PRST, PALISADA, REORGANIZATOR, ISLAM, TEORETIK, STIKALO, LAKIST, TAN? JINNAH, KT, OV, INN, ET, ION, PREKAJE-NOST, TA, NANA, VARIETE, ITA RINA VAL-LI, NEROJENČEK, AED, ARES, PSIHA, KSI

Izrebrani reševalci nagradne križanke številka 20

1. Anica Lajovic, Mota 63, 69240 Ljutomer,
  2. Tomaž Toman, Brezje 68 a, 64243 Brezje,
  3. Samo Rink, Archinetova 3, 61110 Ljubljana
- Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zasluga za narod z zlato zvezdo

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 313-VI, telex 31 787
- V. d. direktorja in glavnega urednika: Franček Kavčič, telefon 313-942
- V. d. odgovornega urednika: Marjan Horvat, telefon 313-942
- Člani uredništva: Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev); področni uredniki: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Ciril Brajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljač (ekonomska ureditev), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, sport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica), Brane Bombač (oblikovalec), Jožica Anžel (tajnica), telefon 311-956, h.c. 310-033
- Naročnina 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 4.000 din
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poština plačana v gotovini
- Tisk ČGP Delo, tozd Tisk časopisov in revij, Ljubljana, Titova 35
- Casopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Silvester Drevnšek, Ivo Grič, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik

Pavel Blažič, Impol

SINDIKALNI DELAVEC NI KROŠNJAR

»Podjetje, ki ne ustvari toliko dohodka, da bi lahko plačalo svojega sindikalnega delavca, ne more obstajati. Enako sem prepričan, da tam kjer je sindikat v resnici sindikat, ni prostora za kakršnega koli drugačnega. Bolj kot o prenovi sindikata bi morali razmišljati o varovanju naših aktivistov in njihovem plačilu...«

– V Impolu ste si že pred leti izborili, da podjetje plačuje najvišje funkcionarje sindikata.

»Da. Impol je stara delovna organizacija s še starejšo delavsko tradicijo. Naši predhodniki so tudi v najtežjih časih uspeli obvarovati in obdržati »svoj« sindikat. Zagovarjali so stališče, da delo sindikata zahteva celega človeka. In če je tako, naj ta človek za svoje delo dobi tudi poštno plačo. Toda plačo, ki jo prispeva delovna organizacija, ne pa da gre iz članarine.«

– V tem primeru gre za bojazen, da bo funkcionar sindikata pod vplivom vodstva podjetja.

»Ta strah se pojavlja v vseh primerih. Lahko se jaz prilagodim vodstvu, toda vseh deset mojih predsednikov osnovne organizacije se ne bo. Če vemo, da so izvolili delavci, da je moje delo nenehno pod nadzorom članstva, ki me lahko kadar koli odstavi, te bojazni ni.«

– Lahko tudi obrneva vprašanje. Kaj pa, ko vam preteče mandat in se vrnete na delovno mesto?

»To je druga zgodba. Bolj kot o prenovi sindikata bi morali govoriti in razmišljati o tem.«

Mislím, da bi moral biti sleherni aktivist sedem let po preteku mandata – »zaščiten«. Ne samo, da ga čaka prejšnje delovno mesto, ne, morali bi v samoupravno zakonodajo zapisati, da bi tega sindikalnega aktivista obvarovala šikan kot tudi morebitnega »maščevanja«. Gre za primere, da članstvo sindikata ni dovolj ozaveščeno in zavedno, ker v nasprotnem ne bi dovolilo, da se vodstvo spravi nad njihovega aktivista.«

– Za vas pravijo, da ste čisti »proletarec«.

»V dobrem ali slabem? Gmotno že, saj stanujem v našem delavskem naselju.«

– Po poklicu ste ključavničar.

»Da. Ob delu sem se potem izobraževal.«

– Politično »pot« ste začeli pri mladini.

Spominjajo se vas po tem, da ste odpravili poklicno mesto predsednika.

»Vedno sem trdil in še trdim, da plačano delo politika ni v duhu naših teženj. To pa zato ne, ker smo to delo ločili od osnove – ne gre več za skrb za bazo, temveč le za osebno kariero. Zato smo prišli, kamor smo prišli. Niso več gledali na sposobnost, poštenost in strokovnost, kadrovali so tiste, ki so »ustrezali.«

– Toda zdaj ste »profesionalni politik«?

»Po lanski stavki, ki jo dobro poznate, si je sindikat v Impolu izboril največ doslej.

Med trinajstimi kandidati za novega predsednika, Dušan Detiček je bil predlagan v občinsko sindikalno vodstvo, sem bil tudi jaz.

Pred tem moram povedati še to, da se kljub reorganizaciji Impola v sindikatu nisimo lotili nove organiziranosti. Menili smo, da smo mi z desetimi osnovnimi organizacijami ravno pravi porazdeljeni in bi s krčenjem osnovnih organizacij sindikat v Impolu samo izgubil. Delavci bi izgubili vpliv.

Jaz se nikdar nisem navduševal za poklicno delo politika. Ko smo s kandidaturami o novem sindikalnem vodstvu prišli pred delavce, je tako nanoslo, da so se delavci odločili zame.«

– Za vas velja, da ste »trd« aktivist. Da se ne ozirate na zamere.

»Najprej, nisem od včeraj. Trideset let sem v tovarni. Začel sem na dnu in prišel do metalurškega tehnika. Na koncu sem bil vodja prodaje v Montalu.«

Nekoliko sem se okusil tudi v politiki. Politične šole sem obiskoval toliko, kolikor sem sam mislil, da je za moje izobraževanje potrebno.«

– Niste mi odgovorili na oceno, da ste »trd« aktivist.

»Ni mi povsem jasna ta ocena. Ali to velja za to, da sem »zaplankan«? Te ocene ne sprejemam! Ali to velja za to, da se na čelu našega sindikata ne bojim spustiti v dialog z vodstvom? Ali morebiti gre celo za oceno, da nisem vedno na strani delavcev?«

– Oprostite, niste vedno na strani delavcev?

»Ne. Niti vedno ne zagovarjam posameznika. Poglejte, po tistih znanih dogodkih lani smo v Impolu marsikaj spremenili. Po moje gre za velikanske spremembe, ki že kažejo rezultate.«

Med najhujše »orehe«, ki smo jih skupaj z novim vodstvom morali »streti« je bilo to, da smo morali spremeniti miselnost delavcev, da naš uspeh ni odvisen samo od tega, ali stroji nenehno drdrajo, če dosegamo planirano proizvodnjo v tonah...«

– Toda prav delavci Impola so bili vznemirjeni zaradi pomanjkanja dela.

»Eno so bili odnosi znotraj sozda in odnosi s Kidričevim, drugo pa to, o čemer hočem jaz nekaj povedati. Šlo je namreč za to, da smo tudi v Impolu merili naše uspehe s tonami izdelkov, ne pa kvaliteto, da je bilo delavcu vseeno, če je moral ta proizvod zaradi slabe kakovosti nazaj v pretapljanje.«

V teh primerih so posamezniki nergali, upirali prst tudi v sindikat, vendar smo danes prišli do skupnega prepričanja o tem, da je kvaliteta našega izdelka to, kar bo Impolu omogočilo življenje.«

– Zanimiva je tudi druga ugotovitev, namreč ta, da sindikat v Impolu »stoji za vodstvom«?

»Da. Mi stojimo za tem vodstvom Impola, ker je to naše vodstvo, ki mu zaupamo in ki vsaj doslej stvari dobro postavlja. To zaupanje temelji na našem stališču, da naj si direktor sam izbere sodelavce, vendar bo direktor tudi odgovarjal za opravljeno delo. Enako kot to velja za delavca, velja za aktivista sindikata. Jaz sem izvoljen za določeni mandat, vendar se moje delo sproti preverja in ocenjuje. V trenutku, ko mi delavci Impola ne bi več zaupali, bom odstopil, ne bom čakal, da bi me morali delavci odstaviti. Gre za to, da jaz ne odgovarjam občinskemu sindikalnemu svetu, temveč delavcem...«

– Iz prakse vemo, da je usoda aktivista sindikata v današnjih razmerah sila vprašljiva...

»Točno. In prav je tako. Sindikat je kriv, da so delavci izgubili še tistih nekaj pravic, ki so bile že celo uzakonjene, ki so lepo zapisane v ustavi.«

Ko govorimo o tem, mislim, da je prenova sindikata potrebna na osnovi teh spoznanj. V sindikatu imamo točno in lepo zapisano kako in kaj. K temu ni treba nič več dodajati. Toda to je treba uveljaviti in uresničiti v praksi. Tako pa so se posamezna vodstva oblikovala mimo članstva, vodstva so postavljali drugi, sindikat pa se je spremenil v servis partije, socialistične zveze in ponekod celo mladine.«

– Ste lahko konkretniji?

»Najprej: vodilni človek v sindikatu ni moj, če ga jaz ne izvolim, predlagam in ne potrdim.«

Podjetje, ki zaposluje več kot sto delavcev, mora ustvariti toliko dohodka, da lahko plača sindikalnega aktivista. Delo enega sindikalnega aktivista je takšne narave in njegove naloge so tolikšne, da jih ne zmora predsednik, ki je za strojem, ob tekočem traku.«

Vsak sindikalni aktivist bi moral biti za svoje delo nagrajen z višjimi osebnimi dohodki, ki bi morali biti vsaj za tretjino višji od onih, ki jih je dosegal na rednem delovnem mestu. Vsak sindikalni delavec bi moral biti zavarovan, vsaj še sedem let po preteku mandata. Tako pa lahko doživi sramotno ponižanje, namesto priznanja in nagrade.

To »profesionalizacijo« zagovarjamo tudi zato, ker vemo, da aktivisti sindikata opravljajo delo, ki ga ponekod opravljajo »službe«, »strokovne službe«. Stvar smo tako zbanalizirali, da se za tem »delom« ponekod najde tudi deset »strokovnih delavcev«. Rezultati tega administrativnega urejanja pa so daleč od zahtev in pričakovanih delavcev.

Tako torej aktivist sindikata lahko ob svojem rednem delu opravlja brezplačno delo petih, osmih ali desetih drugih delavcev in za to svoje delo postane žrtev šikan. Direktor, ki je dokazano sesul neko podjetje pa lahko izbira novo vodilno mesto. Sistem mu daje celo to prednost, da ta direktor lahko izbira, katero podjetje bo naslednja žrtev njegove nesposobnosti...«

– Z obstoječim sindikatom niste zadovoljni. Nekateri se odločajo in razmišljanju o organiziranju novega...

»Po moje tu ni možnosti. Gre bolj za uveljavitev posameznikov, ki na ta račun skušajo priti v javnost, se vključiti v boj za oblast.«

Jaz si ne morem predstavljati, kako bi lahko deloval svobodni sindikat v Impolu! Kaj lahko več naredi, kot smo naredili in kot delamo zdaj mi, ki smo trenutno v vodstvu našega sindikata.

Napaka, ki jo slovenski sindikati delamo je to, da se nenehno – branimo. Zdaj sebe, nato, ker smo še vedno v navezi s partijo, ki na koncu koncev daje blagoslov in tudi potrjuje naše najvišje vodstvo, odgovorni smo za volitve, ki jih zvečine organizira sindikat in ne SZDL, branimo se pred mladimi, ki najpogosteje še niso niti okusili delavskega kruha.

Mislím, da je jedro sindikata v osnovni organizaciji. V republiki pa bi morali biti strokovnjaki, ki bi bili usposobljeni za posamezna področja dela in reševanje posameznih problemov, ki se vsak dan porajajo in se bodo v prihodnje še pogostejše. Toda za to mora biti tudi dobro plačan!

In če v tej smeri nadaljujeva, morava reči tudi to, da sindikat ne more sprejeti vsakega v svoje članstvo. Iz izkušenj vem, da je nekaj delavcev, ki ne zaslužijo, da bi bili člani sindikata. Enako sem prepričan, da vodilni delavci ne morejo biti v istem sindikatu. Kako naj sindikat rešuje spor med delavcem in direktorjem, če sta oba člana – istega sindikata in če za oba veljajo ista merila.

Zdajšnja »prenova« se spet razblinja in vodeni, ker gre za upravičen strah nekaterih na položajih, da bo baza pridobila prevelik vpliv, da bomo mi direktno postavljali svoje ljudi na vodilna mesta v organizaciji in da bodo morali nekateri priznati, da sindikat ni mesto, na katerem bi v miru počakal na upokojitev... Aktivist sindikata ni več krošnjar, ki bi zunaj podjetja ponujal svoje storitve in skrbel za to, da bi drugi imeli mir...«

Janez Sever

LIPE SVEDER: SEZONA